

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

**Матеріали четвертого щорічного Всеукраїнського круглого столу
до Дня місцевого самоврядування
(Київ, 10 грудня 2024 р.)**

За загальною редакцією
Л. Г. Комахи, В. С. Колтун, Ю. Ф. Дехтяренка

КИЇВ
2024

Схвалено Вченою радою Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 8 від 11 грудня 2024 р.)

Місцеве самоврядування в умовах війни та повоєнного відновлення: матеріали четверт. щоріч. Всеукр. круглого столу до Дня місцевого самоврядування (Київ, 10 груд. 2024 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи, В. С. Колтун, Ю. Ф. Дехтяренка. Київ : ННІ ПУДС КНУ, 2024. 103 с.

У виданні розміщено матеріали четвертого щорічного Всеукраїнського круглого столу до Дня місцевого самоврядування «Місцеве самоврядування в умовах війни та повоєнного відновлення», який було проведено 10 грудня 2024 р. Навчально-науковим інститутом публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Матеріали круглого столу розкривають актуальні тематичні напрями щодо реформування місцевого самоврядування, територіальної організації влади в Україні, а також повоєнного відновлення та розвитку громад і регіонів України.

Призначено для широкого кола науковців, державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування, аспірантів, студентів та інших заінтересованих осіб.

УДК 352.07:332.146.2]“364|366”(06)

*Матеріали круглого столу друкуються в авторській редакції, мовою оригіналу.
Відповідальність за фактичні помилки, достовірність і точність інформації, автентичність цитат,
плагіат, правильність фактів та посилань несуть автори.*

© Навчально-науковий інститут публічного
управління та державної служби
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка, 2024

ЗМІСТ

Діана АНДРІЙЦЕВА ІНТЕГРАЦІЯ СМАРТ-РІШЕНЬ У ДОВГОСТРОКОВИХ СТРАТЕГІЯХ РОЗВИТКУ ГРОМАД	5
Олексій БАБІЙ ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ГРОМАД	7
Ольга БЕРДАНОВА ФОРМУВАННЯ СПРИЯТЛИВОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ	9
Наталія ГРИНЧУК, Михайло БАГІНСЬКИЙ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ І КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ У М. КИЄВІ	11
Андрій ДЕХТЯРЕНКО ОЦІНКА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІЇ ЯК ЧИННИКА ЇЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД	13
Юрій ДЕХТЯРЕНКО ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РИНКУ ЗЕМЕЛЬ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	16
Володимир ДЗЕГА ПРЕДСТАВНИЦЬКА ВЛАДА В УМОВАХ ВІЙНИ: ПРИЙНЯТТЯ Й РЕАЛІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ	19
Віталій ДІДУК МІЖМУНІЦИПАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В УМОВАХ ВІЙНИ ЯК ДІЄВИЙ МЕХАНІЗМ ВИРІШЕННЯ МІСЦЕВИХ ПРОБЛЕМ	22
Світлана ДЯЧЕНКО, Ірина РЕДЧИЦЬ БЮДЖЕТИ УЧАСТІ В УКРАЇНІ: ІНСТРУМЕНТ ДЕМОКРАТІЇ ЧИ ПРИХОВАНА ПЕРЕДВИБОРЧА ТЕХНОЛОГІЯ?	24
Павло ЄЛАГІН ІНТЕГРАЦІЯ КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ У СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ ..	28
Тамара ІВАНОВА, Аліна КУЗЬМИЧ БАГАТОРІВНЕВЕ ВРЯДУВАННЯ: ВЗАЄМОДІЯ МІЖ РІВНЯМИ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ	30
Вадим КІРОВ, Вікторія КОЛТУН КЛЮЧОВІ ВЕКТОРИ ПОВОЄННОГО ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ	33
Ангеліна КОЛОМІЄЦЬ ПСИХОЕМОЦІЙНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ ВИСОКОСПЕЦІАЛІЗОВАНИМИ ЗАКЛАДАМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ОНКОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ ...	35
Антоніна КОРНІЄНКО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ	39
Олександр КОРНІЄНКО ІМПЕРАТИВ СТІЙКОСТІ ТА СТАЛОСТІ РОЗВИТКУ ГРОМАД ЯК ПРІОРИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЕФЕКТИВНОГО ВРЯДУВАННЯ	41
Ігор КОРХОВИЙ ПЛАН УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОСИЛЕННЯ СПРОМОЖНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ВІДНОВЛЕННЯ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	44
Людмила ЛУЦЕНКО, Вікторія КОЛТУН ІНСТРУМЕНТАРІЙ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ	46
Лариса МАТВЄЄВА ЗАЛУЧЕННЯ ПАСІОНАРНОЇ ЕНЕРГІЇ ГРОМАДЯН ДО ПРОЦЕСІВ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ	50

Віталій МИСЬКО УПРАВЛІННЯ ТРАНСФОРМАЦІЄЮ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ (НА ЗАСАДАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ЕНЕРГОВИРОБНИЦТВА НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД)	52
Віктор МИХАЙЛЕНКО РОЗВИТОК АГЛОМЕРАЦІЙ: СУТНІСТЬ ПОНЯТЬ.....	54
Яна МИХАЙЛЕНКО РОЛЬ БРЕНДИНГУ У ФОРМУВАННІ ІМІДЖУ МІСТ.....	56
Павло МОГИЛА ПЕРЕВАГИ ВПРОВАДЖЕННЯ АДАПТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	58
Максим МОРОЗОВ НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ПОРТОВИХ АДМІНІСТРАЦІЙ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	60
Ігор НАЗАРЕНКО ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ	62
Микита НОСІК ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У МЕДІА-СФЕРІ В УКРАЇНІ.....	65
Анна НОСОВЕЦЬ ВПЛИВ ПУБЛІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	67
Олександр ОБОДИНСЬКИЙ РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДТРИМКИ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ	70
Олександр ПОКРИШКА МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ	72
Ігор ПУСТОВІТ, Вікторія КОЛТУН ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЩОДО ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ	76
Анатолій РАЧИНСЬКИЙ ЗАКОНОТВОРЧА РОБОТА ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ МІСЦЕВОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ	79
Андрій САМБУЛОВ ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ БІОМАСИ ДЛЯ РОЗВИТКУ МІСЦЕВИХ ГРОМАД У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	82
В'ячеслав САПРИКІН ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МІСЦЕВОГО УПРАВЛІННЯ	85
Олена САФРОНОВА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ МІСЦЕВИМИ ОРГАНАМИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ТА ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	88
Євген СОЛОВ'ЙОВ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ	92
Світлана СТАНІСЛАВСЬКА РОЗРОБЛЕННЯ АНТИКРИЗОВОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ.....	94
Олександра ТАРАСЕНКО УКРАЇНСЬКЕ КУЛЬТУРНЕ ЗАКОНОДАВСТВО: МОВНА СФЕРА	97
Володимир ХАРЧУН ЦИФРОВІ РІШЕННЯ У ПРОЦЕСАХ ВІДНОВЛЕННЯ МІСТ УКРАЇНИ	99
Мирон ШЕРМЕЙСТЕР РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В ПРОЦЕСАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ	101

Діана АНДРІЙЦЕВА,
студентка кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Diana ANDRIITSEVA,
student of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0009-0005-3585-1854>

Науковий керівник: **Анатолій РАЧИНСЬКИЙ**, д.держ.упр., професор, професор кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ІНТЕГРАЦІЯ СМАРТ-РІШЕНЬ У ДОВГОСТРОКОВИХ СТРАТЕГІЯХ РОЗВИТКУ ГРОМАД

INTEGRATION OF SMART SOLUTIONS IN LONG-TERM COMMUNITY DEVELOPMENT STRATEGIES

The role of smart solutions in the development of local communities in Ukraine, particularly in the context of post-war recovery, has been explored. It is argued that, in the face of modern challenges, smart technologies have become an integral part of strategic planning and community governance. The integration of these tools allows not only for a rapid response to current crises but also for creating a foundation for sustainable development in the future. Monitoring systems ensure the collection and analysis of data on infrastructure, environmental conditions, and socio-economic processes, supporting effective resource management and post-war recovery. Big data analysis allows for forecasting changes and making informed decisions based on the real needs of citizens. Service automation improves the efficiency of administrative procedures, while e-democracy platforms foster citizen engagement in decision-making and increase government transparency. It is demonstrated that all these measures contribute to the creation of adaptive, inclusive, and resilient governance systems, ready to respond to continuous changes and challenges, particularly in the context of post-war recovery.

Keywords: smart solutions, digital technologies, big data analysis, monitoring systems, service automation, e-democracy, sustainable community development.

Сучасні виклики, з якими стикаються громади в Україні, вимагають застосування новітніх підходів до управління. Смарт-рішення, засновані на цифрових технологіях, стають ключовим елементом у формуванні ефективних стратегій розвитку громад, оскільки дозволяють не лише оперативно реагувати на поточні кризи, але й створювати основу для сталого розвитку. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки передбачає «... інтеграцію цифрових технологій у всі сфери життя, що підтверджує важливість смарт-технологій для розвитку громад» [1].

Особливу роль смарт-рішення відіграватимуть у післявоєнний період, коли виникне нагальна потреба оперативного відновлення пошкодженої інфраструктури, ефективного розподілу ресурсів та активного залучення інвестицій.

Інтеграція смарт-технологій у довгострокові стратегії розвитку громад передбачає впровадження інноваційних інструментів управління, таких як: системи моніторингу, аналіз великих даних, автоматизація послуг та залучення громадян до участі у прийнятті публічно-управлінських рішень через платформи е-демократії. Вказані заходи сприяють не лише покращенню якості публічних послуг, але й підвищенню прозорості й підзвітності органів місцевого самоврядування. У цьому контексті смарт-управління виступає не лише технологічною інновацією, а потужним драйвером трансформацій, спрямованих на підвищення якості життя мешканців і забезпечення стійкого розвитку громад у довгостроковій перспективі.

Створення в Україні геоінформаційної системи моніторингу пошкоджень та руйнувань «... є одним з основних інструментів смарт-управління, спрямованих на підвищення ефективності управлінських процесів у місцевих громадах. Вони здатні охоплювати різні

аспекти функціонування громади, включаючи інфраструктурний, екологічний, соціальний, економічний моніторинг, а також моніторинг громадських послуг. Інфраструктурний моніторинг використовує геоінформаційні системи (GIS) для відстеження стану доріг, мостів, будівель та комунальних мереж, що дозволить оперативно виявляти пошкодження та визначати пріоритети у післявоєнному відновленні» [2].

Екологічний моніторинг забезпечує контроль за рівнем забруднення, змінами в екосистемах та станом довкілля. Моніторинг соціальних і економічних процесів забезпечує ефективне реагування на зміни в потребах населення, рівень безробіття, доходи, стан житлових умов та інші важливі показники. Аналіз великих даних, або Big Data, є основою для прийняття обґрунтованих і своєчасних рішень. У сучасних умовах громади отримують величезну кількість інформації з різних джерел: від смартфонів, мобільних додатків, соціальних мереж, служб для збору даних про публічні послуги тощо. Для того, щоб ця інформація не залишалася хаотичним набором даних, її потрібно ефективно обробляти, знаходити закономірності та тенденції. Завдяки великим даним органи місцевого самоврядування забезпечать краще розуміння потреб громадян, отримують прогноз майбутніх змін та ризиків щодо них, а також зумовлять розробку таких стратегій розвитку, які максимально відповідатимуть реальним умовам.

Впровадження автоматизованих систем для надання публічних послуг дозволяє значно підвищити їхню ефективність та доступність. Автоматизація послуг, яка регламентується Законом України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги», підвищує ефективність адміністративних процедур. Завдяки цьому процеси, які вимагають великої кількості часу та ресурсів, можуть здійснюватися швидше і з меншою кількістю похибок. Наприклад, «автоматизація процедур подачі заявок на отримання пільг, субсидій або реєстрації бізнесу дозволяє громадянам зекономити час, а органам місцевої влади – оптимізувати витрати та скоротити адміністративні бар'єри» [3].

Не менш важливою є участь громадян у прийнятті рішень через платформи е-демократії, що передбачено Законом України «Про доступ до публічної інформації» [4] та Національною стратегією сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки [5]. Вони дають можливість мешканцям не лише висловлювати свою думку, а й брати участь у обговоренні важливих для громади питань, голосувати за ініціативи чи пропозиції, оцінювати якість послуг. Це створює не лише зворотний зв'язок між громадянами та місцевою владою, але й сприяє підвищенню довіри до публічних інституцій, забезпечує прозорість і підзвітність органів влади, оскільки всі дії та результати голосувань доступні для широкої аудиторії.

Таким чином, інтеграція розглянутих інструментів у довгострокові стратегії розвитку громад формує цілісну систему, яка не лише підвищує якість публічних послуг, але й забезпечує прозорість, ефективність та орієнтованість управлінських процесів на реальні потреби мешканців. У контексті післявоєнного відновлення така інтеграція стає ключовим чинником, що сприяє створенню гнучких, адаптивних і інклюзивних управлінських систем, здатних враховувати інтереси всіх категорій населення, забезпечуючи сталий розвиток громад.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: розпорядження КМУ від 17.01.2018 № 67-р. URL : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-koncepciyi-rozvitku-cifrovoyi-ekonomiki-ta-suspilstva-ukrayini-na-20182020-roki-ta-zatverdzhennya-planu-zahodiv-shodo-yiyi-realizaciyi> (дата звернення: 26.11.2024).
2. Мінстратегпром. В Україні створять геоінформаційну систему моніторингу пошкоджень та руйнувань. URL : <https://mspu.gov.ua/news/v-ukrayini-stvoryat-geoinformacijnu-sistemu-monitoringu-poshkodzhen-ta-rujnuvan> (дата звернення: 26.11.2024).
3. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги : Закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>
4. Про доступ до публічної інформації : Закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (дата звернення: 26.11.2024).
5. Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки : Указ Президента України від 27 вересня 2021 року № 487/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text> (дата звернення: 26.11.2024).

Олексій БАБІЙ,
аспірант кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного
управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Oleksiy BABII,
postgraduate student of the Department of state administration of the Educational and Scientific, Institute of
Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0009-0004-1678-5946>

Науковий керівник: **Леся ЗАБУРАННА**, д.е.н., професор, професор кафедри державного
управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

ПРИНЦИПИ УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ГРОМАД

PRINCIPLES OF MANAGEMENT OF PERSONNEL POTENTIAL OF COMMUNITIES

Some principles of managing the personnel potential of the community are considered, to which the author, in particular, refers: the principle of division of labor, which involves the need to distribute responsibilities in such a way that each resident of the community can use his personal potential in the best way; the principle of consolidation of power; the principle of subordinating personal interests to public interests, in particular the need to realize those aspects of the personnel potential of individuals that are necessary for the community to fully develop;

the principle of centralization (decentralization), the implementation of which involves, for example, the establishment of a system of key performance indicators. Management of personnel potential of each individual community should be carried out taking into account the specifics of its own management system.

It was emphasized that the development of personnel potential in the short-term and long-term perspective after the end of the war should be determined by the transition of the economy of the community to the path of innovative development.

Keywords: human resources management, communities, post-war recovery.

Під потенціалом в публічно-управлінському контексті передбачається розуміти сукупні можливості суспільства формувати і максимізувати забезпечення потреб громадян щодо оптимального використання наявних ресурсів.

Кадровий потенціал характеризує резерв підвищення ефективності використання людських ресурсів, проте для отримання бажаного підвищення ефективності використання людського капіталу необхідно здійснити науково обґрунтований прогрес у напрямку управління кадрового потенціалу. Перш за все, науково обґрунтоване управління кадровим потенціалом передбачає реалізацію сформульованих А. Файолем класичних принципів управління людськими ресурсами [1]. Розглянемо деякі з цих принципів докладніше.

Принцип поділу праці. В межах управління кадровим потенціалом цей принцип передбачає необхідність розподілу обов'язків таким чином, щоб кожен з мешканців громади міг використовувати свій особистісний потенціал найкращим чином. Реалізація цього принципу передбачає використання методів управління персоналом, відомих з теорії управління.

2. Принцип консолідації владних повноважень. Для ефективного управління кадровим потенціалом громади на окремих підприємствах необхідно забезпечити покладення всіх наявних повноважень на конкретних відповідальних осіб.

3. Принцип підпорядкування особистих інтересів суспільним. Дотримання цього принципу в управлінні кадровим потенціалом у першу чергу означає необхідність реалізації тих аспектів кадрового потенціалу осіб, які необхідні громаді для повноцінного розвитку кадрового потенціалу, а не тих, які найпростіше реалізувати. Можливо, буде доцільно виховати його як

керівника, а не як висококваліфікованого працівника, тобто більшою мірою використовувати його прихований потенціал. Такий підхід може зустріти опір з боку працівників, проте необхідно переконати їх у раціональності та значущості такого підходу для громади.

4. Принцип централізації (децентралізації). Реалізація цього принципу в межах реалізації процесу управління кадровим потенціалом передбачає дотримання принципів менеджменту в цьому плані, централізації або децентралізації. На рівні громади можна встановлювати ключові показники ефективності, а управління кадровим потенціалом кожної окремої громади має здійснюватися з урахуванням специфіки власної системи управління.

Вивчивши принципи, загальні для управління кадровим потенціалом громади, розглянемо деякі особливості сучасного українського ринку праці, які необхідно враховувати в процесі управління. Дослідження, проведені на регіональному рівні, показують, що в багатьох регіонах, особливо наближених до зони бойових дій, спостерігаються ознаки нестачі кадрів, на ринку праці змінюється конкуренція працівників за отримання роботи, конкуренція роботодавців за робочу силу, що відповідає вимогам [2]. Не вистачає кваліфікованих спеціалістів та висококваліфікованих працівників, багато з них наразі в лавах ЗСУ захищають нашу Незалежність. Рівень підготовки в закладах освіти не завжди влаштовує роботодавців, а це у свою чергу пояснюється освітніми втратами через вимушене дистанційне навчання. Претензії пред'являються не тільки до професійної, а й до психологічної, соціальної та особистісної готовності персоналу. У той же час виникають проблеми із заповненням вакансій, які не потребують високої кваліфікації. З психологічних причин більшість людей, які досягли працездатного віку і мають вищу або середню професійну освіту, відмовляються від роботи на посадах, що не вимагають високої кваліфікації, що призводить до дефіциту кадрів і в цій ніші [3, 4]. Таким чином, спостерігається нестача всіх категорій висококваліфікованих фахівців.

Розвиток кадрового потенціалу у короткостроковій та довгостроковій перспективі після закінчення війни має визначатися переходом економіки громади на шлях інноваційного розвитку, реструктуризацією організацій, впровадженням нових технологій, нових форм організації праці та необхідністю сертифікації за міжнародними стандартами серії ISO-9000. Однак роботодавці як і раніше вимагають висококваліфікованих фахівців, яким в умовах інноваційного процесу постійно потрібно буде змінювати свою кваліфікацію.

Список використаних джерел

1. Остапівський І.Є., Остапівська Т.П. Актуальність ідей Анрі Файоля в умовах сьогодення. Формування професійної культури керівника навчального закладу в сучасному освітньому середовищі : зб. матеріалів / укл. М. О. Сташенко. Луцьк : ВППО, 2015. С. 82 – 86.
2. Український бізнес внаслідок російської агресії зазнав збитків на \$13 млрд. Дослідження аналітичного центру при Київській школі економіки. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/ukrainskij-biznesvnaslidok-rosijskoi-agresii-zaznav-zbitkiv-na-13-mlrd-doslidzenna-analiticnogo-centru-pri-kiivskij-skoliekonomiki>
3. Звіт за результатами п'ятнадцятого загальнонаціонального опитування соціологічної групи «Рейтинг» від 23-24 липня 2022 р. «Україна під час війни. Зайнятість і доходи». https://ratinggroup.ua/research/ukraine/pyatnadcat_obschenaci_opros_ukraina_vo_vremya_voyny_zanyatost_i_dohody_23-24_iyulya_2022_goda.html
4. Звіт за результатами вісімнадцятого загальнонаціонального опитування соціологічної групи «Рейтинг» від 8-9 жовтня 2022 р. «Психологічні маркери війни». URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/vosemnadcatyy_obschenacionalnyy_opros_psihologicheskie_markery_voyny_8-9_oktyabrya_2022.html

Ольга БЕРДАНОВА,

к.е.н., доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Olha BERDANOVA,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0003-0776-1868>

ФОРМУВАННЯ СПРИЯТЛИВОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

FORMATION OF A FAVORABLE INVESTMENT ENVIRONMENT AT THE LOCAL LEVEL

The theses highlight the issues of forming a favorable investment environment at the local level, emphasizing its importance for attracting private investment into the local economy and revitalizing territories. It is emphasized that creating a positive local investment image should be the focus of attention of public authorities. The characteristics of a favorable investment environment at the local level are given. The need to combat corruption to increase investor confidence is substantiated. The importance of creating an information infrastructure that will ensure the availability of up-to-date information about investment processes in the region / territorial community for all stakeholders is emphasized. The importance of implementing communication measures aimed at strengthening the interaction of potential investors with local business and the role of a network of non-governmental structures to activate investment activity are highlighted.

Keywords: investment environment, investment image, information infrastructure, interaction.

Швидкість відбудови України, її регіонів і громад значною мірою залежить від спроможності публічної влади залучати приватні інвестиції у різні сектори економіки, яка, своєю чергою, детермінується багатьма чинниками національного, регіонального і місцевого рівнів. Серед цих чинників важливе значення має формування сприятливого національного інвестиційного клімату та привабливого місцевого інвестиційного середовища.

Маючи широку географію можливих місць вкладення фінансових ресурсів, приватний інвестор найчастіше орієнтується на інвестиційну привабливість конкретних об'єктів та загальний інвестиційний клімат у регіоні. Тому питання створення позитивного місцевого інвестиційного іміджу, його просування із використанням сучасних інструментів маркетингу постійно мають бути у центрі уваги органів публічної влади.

Місцеве інвестиційне середовище може характеризуватися як сприятливе, якщо налагоджена тісна та прозора взаємодія місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування із вітчизняними та іноземними інвесторами, різними програмами міжнародної технічної допомоги, створена база інвестиційних проєктів, здійснюється інформаційно-комунікаційне забезпечення інвестиційної діяльності.

Окремо слід наголосити, що для підвищення довіри інвесторів потрібно системно та наполегливо викорінювати корупційні прояви. Без вирішення проблеми корупції сподіватися на суттєву активізацію приватного інвестування у місцеву економіку не варто. Тому боротьба з корупцією, відкритість і прозорість інвестиційних процедур, недопущення недобросовісної конкуренції є невід'ємними складовими формування сприятливого інвестиційного середовища на місцевому рівні [1].

Необхідно також підкреслити важливість створення інформаційної інфраструктури, яка забезпечить доступність актуальної інформації про інвестиційні процеси в регіоні / територіальній громаді для всіх зацікавлених сторін. Наповнення інформаційної системи

забезпечуватиметься геопросторовими даними, інвестиційними паспортами територіальних громад, комплексними програмами просторового розвитку, схемами розвитку територій регіону, місцевими інвестиційними програмами, інвестиційними проєктами [2].

Експерти та практики стверджують, що «інвестиційний веб-портал – це ключовий маркетинговий інструмент, який покликаний розкривати та просувати інвестиційні можливості відповідної адміністративно-територіальної одиниці, демонструвати ключові переваги та доносити до інвестора конкретні інвестиційні пропозиції» [3].

Окремим напрямом діяльності має стати створення бізнес-просторів, проведення різноманітних комунікативних заходів, які б стимулювали співпрацю між місцевими підприємцями, їх взаємодію з науково-дослідними установами, міжнародними партнерами, громадськими організаціями, тощо. Цьому ж слугує створення мережі недержавних структур, спрямованих на активізацію інвестиційної діяльності, зокрема асоціацій місцевих підприємств, агенцій інвестиційного розвитку, агенцій регіонального та місцевого розвитку.

Список використаних джерел

1. Солонина Є. Суворий інвестиційний клімат: чому Україна не сприяє приходу до неї іноземного капіталу? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/29496854.html>.
2. Атамас О. Інвестиційна привабливість регіонів України: проблематика, рекомендації, перспективи. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2023. № 4. С.29-36
3. Рекомендації Міністерства економічного розвитку і торгівлі України щодо стандартів залучення та супроводу інвесторів на місцевому та регіональному рівні. URL: https://www.hromady.org/wp-content/uploads/2019/09/Methodology_on_investors_support_on_regional_and__local_levels.pdf

Наталія ГРИНЧУК,*к.е.н., доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка***Михайло БАГІНСЬКИЙ,***головний науковий співробітник Комунальної науково-дослідної установи «Науково-дослідний інститут соціально-економічного розвитку міста»***Nataliia GRYNCHUK,***Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0002-8516-2417>***Mykhailo BAGINSKYI,***chief researcher of Municipal Research Institution «City Development Institute»
<https://orcid.org/0009-0003-3252-1978>*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ І КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ У М. КИЄВІ

ORGANIZATIONAL AND LEGAL MECHANISM OF CULTURE AND CREATIVE INDUSTRIES DEVELOPMENT IN KYIV

Trends in the development of creative industries, their role and potential are considered. The essence of the concept of «organizational and legal mechanism for the development of culture and creative industries» is determined. The state of development of culture and creative industries in the city of Kyiv is analyzed, problems are identified. Successful world practices regarding measures to support culture and creative industries are summarized. A synergistic approach to changes in the legislative framework, institutions, local regulations is proposed, which are the Strategy of Kyiv for the period until 2027, the Comprehensive City Target Program «Capital Culture: 2025 – 2027», specific projects, adaptation of best foreign practices in this area. The advantages of creative clusters and the need for their support in the post-war period are emphasized.

Keywords: *public administration, culture, creative industries, organizational and legal mechanism, city, development, program, cluster.*

Зростання уваги до креативних індустрій в останні десятиліття обумовлено їх потенціалом, вони стали частиною національних стратегій. Зростання ВВП, більша зайнятість населення, збільшення інвестицій, розвиток територій – все це є результатом ефективної державної політики підтримки креативного сектору у Великобританії, США, Японії та інших країнах.

Формування креативних індустрій стало можливим у зв'язку з активним розвитком галузей економіки, в яких «ідея» та «творчий потенціал» стає підґрунтям їхньої успішності, на відміну від традиційних ресурсів чи об'єктів таких як «земля», «праця», «капітал». Наразі це галузі, які використовують у своїй діяльності сучасні технології [1], а динамічний їх розвиток зумовлює створення все більшої кількості робочих місць.

Адаптація світового досвіду законодавчого регулювання, інституційної підтримки та організаційного забезпечення розвитку культури і креативних індустрій потребує досліджень і сприятиме становленню нових їх видів та подальшому розширенню існуючих в Україні. Такі дослідження необхідні для повоєнного відновлення, а депресія та інші негативні чинники у промисловому комплексі України спонукають до пошуку нових шляхів у розвитку та підходів в управлінні.

Організаційно-правовий механізм розвитку культури і креативних індустрій розглядається як система законодавчих, підзаконних і локальних нормативно-правових актів,

що корелюються з положеннями Конституції України щодо розвитку культури і спрямовані на врегулювання сфери суспільно-правових та економічних відносин у цій сфері та органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, що взаємодіють із метою перетворення норм права на практичні правомірні активності всіх суб'єктів для розвитку сфери культури і креативних індустрій.

Аналіз тенденцій у розвитку культури і креативних індустрій у місті Києві виявив, що культура і креативні індустрії є важливою складовою економіки і соціального життя столиці. Наявність великої кількості закладів, творчих і кваліфікованих кадрів, їх стратегічний потенціал обумовили визначення культури і креативних індустрій одним із основних напрямів смарт-спеціалізації міста Києва [3]. Столиця є лідером в Україні в сфері креативних індустрій, таких як: ІТ, видавнича діяльність, виробництво кіно- та відеофільмів, телевізійних програм, видання звукозаписів та діяльність у сфері радіо та телевізійного мовлення тощо. Вона забезпечує більше третини доданої вартості сектору культури і креативних індустрій країни. Зростання залученості киян і гостей міста до культурних і духовних цінностей забезпечують, у тому числі, й заклади культури, що перебувають у комунальній власності Києва.

Серед проблем – інфраструктурні, невідповідність пропозиції потребам населення, недостатня підтримка творчих ініціатив, крос-культурної взаємодії, нестача інвестицій і пільг, фахівців, відсутність статистичних даних, недостатній рівень популяризації креативних продуктів, відсутність системного підходу до розвитку креативних індустрій в цілому.

Узагальнення успішних світових практик показує, що заходи підтримки культури і креативних індустрій спрямовані по 3 векторам: (1) створення придатного середовища для креативного бізнесу; (2) податкові пільги і преференції для творчої особистості і бізнесу; (3) забезпечення захисту інтелектуальної власності і результатів праці митців. При цьому основним є програмний і проектний підхід у фінансуванні.

В Україні, і зокрема у Києві необхідним є комплексний підхід до удосконалення організаційно-правового механізму розвитку культури і креативних індустрій. Удосконалення полягає у синергії змін законодавчої основи, нормотворчого процесу [4], інституцій, локальних нормативних актів, якими є оновлена Стратегія м. Києва на період до 2027 року, Комплексна міська цільова програма «Столична культура: 2025 – 2027 роки» [2], конкретні проекти, адаптація кращих іноземних практик із цієї сфери.

Перспективним є створення кластерів. Частково у Києві вони уже створені у сферах ІКТ, літакобудування, вищої освіти та науки, культури, в рекламній та кіно індустріях. Це «Довженко-Центр», Арт-завод Платформа, Мистецький Арсенал, Kyiv IT Cluster тощо. Переваги кластерів полягають у співпраці, розвитку творчих співтовариств, створенні нових цінностей, гнучкості і адаптивності, формуванні партнерств, економії на масштабі, формуванні конкурентного бізнес-середовища, розвитку людських ресурсів з критичним мисленням, реалізації талантів, формуванні креативного міста після війни.

Список використаних джерел

1. Організаційно-економічний механізм культурної індустрії України: Монографія. / М.О. Про-скуріна. К.: «Національна академія управління». 2018. 222 с.
2. Про затвердження Комплексної міської цільової програми «Столична культура: 2025 – 2027 роки»: рішення Київської міської ради від 04 липня 2024 р. № 1652/9618. URL: <https://kmr.gov.ua/sites/default/files/1652-9618.pdf>.
3. Про схвалення основних напрямів смарт-спеціалізації міста Києва: рішення Київської міської ради від 19 грудня 2019 року № 498/8071. URL : https://dei.kyivcity.gov.ua/files/2020/2/5/rishennja_498_8071.pdf.
4. Стан культури та креативних індустрій під час війни – результати дослідження від Українсько-го культурного фонду та МКІП України. URL: <https://ucf.in.ua/news/11082022>.

Андрій ДЕХТЯРЕНКО,*аспірант кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка***Andrii DEHTIARENKO,***postgraduate student of the Department of Public Policy of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0009-0005-7954-5576>**Науковий керівник: Лілія ГОНЮКОВА, д.держ.упр., професор, професор кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ОЦІНКА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІЇ ЯК ЧИННИКА ЇЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

ASSESSMENT OF THE INTELLECTUAL POTENTIAL OF THE TERRITORY AS A FACTOR OF ITS SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE POST-WAR PERIOD

The structure of the intellectual potential of the territory has been clarified, taking into account external and internal sources of their formation. The assessment of the intellectual potential of the territory was carried out using the example of the city of Kyiv, which is reflected through the prism of the peculiarities of the development of the city as the capital of Ukraine. Kyiv is one of the largest business, financial, commercial and industrial centers in Europe, from which the country's economy is coordinated. The economy of Kyiv is the largest economy of Ukraine among administrative entities in terms of gross regional product. Innovative activity in Kyiv, which reflects the efficiency of using intellectual potential, had one of the highest indicators among the regions in the pre-war period. About a third of Ukraine's scientific and technical potential is concentrated in Kyiv, which is one of the most important competitive advantages of the city's economy. Kyiv is a leader in Ukraine in the development of entrepreneurship. New effective forms of use and methods of managing intellectual potential are needed, which is an inexhaustible source of continuous development and opportunities to adapt to the requirements of Ukraine's post-war restoration.

Keywords: *intellectual potential, territory, sustainable development, post-war period.*

Оцінку інтелектуального потенціалу територіального утворення доцільно проводити, виходячи з його структури. На нашу думку необхідно в структурі складових інтелектуального потенціалу територіального утворення не лише навести перелік складових, а й визначити зовнішні та внутрішні джерела їх формування [1]. Крім того, компонування складових інтелектуального потенціалу території відображає послідовність їх трансформації в процесах реалізації потенціалу: «ресурси» → «можливості» → «система управління» → «компетенції». Зазначені складові існують в складі інтелектуального потенціалу регіонального утворення завдяки єдності процесів мобільності та трансформації ресурсів, взаємодії при реалізації внутрішніх та зовнішніх економічних можливостей, ефективності системи управління, оптимальності організаційної структури, здатності персоналу до пізнання та саморозвитку, постійному інноваційному розвитку.

Характеристика інтелектуального потенціалу території розглянемо на прикладі міста Києва, що може бути відображена через призму особливостей розвитку міста як столиці України. Сьогодні ускладнений доступ до статистичної інформації через війну, коли не

працюють державні реєстри, відсутні цілі ланки статистичної інформації, тому ми за основу аналізу взяли ті дані, що були опубліковані до початку війни – «Аналіз стану соціально-економічного розвитку областей та міста Києва за 2021 рік» [2], а також дані Програми соціально-економічного розвитку м. Києва на 2021-2023 роки, яка була затверджена рішенням Київської міської ради 24.12.2020 року № 23/23 [3].

Київ – один з найбільших в Європі діловий, фінансовий, комерційний і промисловий центр, з якого здійснюється координація економіки країни. Тут розташовані: уряд, Національний банк України, центральні офіси більшості корпорацій, фондів і установ, що працюють в Україні і за її межами. Хоча в Києві проживає 6% населення України, проте тут зосереджено 18% ВВП країни.

Економіка Києва – це найбільша економіка України серед адміністративних суб'єктів по об'єму валового регіонального продукту. За підсумками 2020 року усі регіони продемонстрували зростання валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу населення у порівнянні з показниками 2019 року, і в середньому по Україні цей показник склав 101138,0 грн. (у 2019 році – 94633,0 грн). Традиційним лідером серед інших регіонів за цим показником є місто Київ (342247,0 грн). Слід підкреслити, що критерієм виробництва валової доданої вартості у розрахунку на 1 гривню проміжного споживання найбільш ефективним видом економічної діяльності у м. Києві є освіта, а також операції з нерухомим майном, державне управління й оборона, обов'язкове соціальне страхування, фінансова та страхова діяльність.

Інноваційна діяльність в м. Києві, що відображає ефективність використання інтелектуального потенціалу, характеризується наступними показниками [3]: питома вага інноваційно активних підприємств у загальній кількості промислових підприємств міста складала майже 21%; питома вага реалізованої інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої продукції промислових підприємств становила 0,3%; кількість впроваджених технологічних процесів становила 549 одиниць, маловідходних, ресурсозберігаючих – 191 одиницю, придбано було 228 нових технологій; кількість найменувань впроваджених інноваційних видів продукції становила 199 одиниць; загальний обсяг витрат на інноваційну діяльність становив 1861,2 млн. грн. Основним джерелом фінансування інноваційної діяльності були власні кошти підприємств (93,4%).

Науково-технічний потенціал міста. «Економіка на базі знань» – нова філософія поступу міста. У Києві зосереджено близько третини науково-технічного потенціалу України, що є одним з найважливіших конкурентних переваг міської економіки. Взаємодія науки й виробництва дозволяє Києву випускати конкурентоспроможну продукцію: літаки, траулери, річкові судна, екскаватори, верстати, обчислювальні машини, радіоапаратуру та інші. Найбільш вагомими і актуальними можна назвати розробки Інституту електрозварювання ім. Є. О. Патона, Інституту технічної теплофізики, Інституту проблем металознавства, Інституту хімії поверхні, Інституту фізики напівпровідників, Інституту проблем моделювання в енергетиці, Інституту електродинаміки, Інституту колоїдної хімії та хімії води, Інституту надтвердих матеріалів, Інституту органічної хімії, Інституту біоорганічної хімії та нафтохімії, Інституту передових технологій, Київського НДІ синтезу та екології «Синтеко». Відомий своїми дослідженнями та розробками Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут». Всього в місті працює 378 організацій, що виконують наукові дослідження і розробки – 25 % від загальної чисельності наукових установ України. Зареєстровано 6 технопарків. Налічується понад 3,9 тис. докторів та 15,8 тис. кандидатів наук.

Структура наукового комплексу м. Києва наступна: галузева наука – 55 %; академічна наука – 38 %; вузівська наука – 5 %; заводська наука – 2 %.

Київ займає лідерські позиції у сфері залучення інвестицій по Україні. В економіці міста зосереджено найбільшу частку загальнодержавного обсягу прямих іноземних інвестицій. Найбільш привабливими сферами для іноземних інвесторів виступали фінансова та страхова діяльність (21,7% усіх прямих іноземних інвестицій), оптова та

роздрібна торгівля (21,6%), сфера інформації та телекомунікацій (15%), професійної, наукової та технічної діяльності (9,9%).

Київ є лідером в Україні з розвитку підприємництва. На 10 тис. осіб наявного населення столиці припадало у 2020 році 13,5 малих підприємств, або в 3,1 раз більше, ніж по Україні (4,3). З урахуванням індивідуальних підприємців у малому бізнесу зайнято майже 274 тис. осіб, що становить понад 24 % від загальної кількості зайнятих у галузях економіки (в Україні – 16 %). У Києві внесок малого і середнього бізнесу у валовий регіональний продукт становить 50 %. Це менше ніж в Європі де цей показник становить 80 %.

За економічною ефективністю роботи малих підприємств Київ займає провідне місце серед регіонів України: на малих підприємствах міста виробляється 22 % всього продукту малих підприємств України, при тому, що на них зайнято лише 12 % усіх працюючих на таких підприємствах.

Місто є основним центром банківської сфери, страхових і нотаріальних послуг, засобів масової інформації, журналістики і видавничої справи в Україні, а також найбільшим центром мистецтв. Творча індустрія така, як нові телепроекти, реклама, мода, дизайн та архітектура займають значну частку в економіці міста.

Слід зазначити, що важливою передумовою подальшого сталого збалансованого розвитку міста в жорсткому конкурентному середовищі є забезпечення його інноваційного розвитку з використанням смарт-технологій як способу економічного зростання. Процеси турбулентності, що пов'язані з швидкими, не прогнозованими змінами у зовнішньому і внутрішньому середовищах спонукають органи місцевого самоврядування до пошуку ефективних форм використання та методів управління інтелектуальним потенціалом, який є невичерпним джерелом безперервного розвитку і можливостей адаптуватися до вимог повоєнного відновлення України.

Список використаних джерел

1. Дергалюк Б.В. Функціональна структуризація складових інтелектуального потенціалу регіону. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 15. С. 279-285.
2. Аналіз стану соціально-економічного розвитку областей та міста Києва за 2021 рік. URL : <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/derzhavna-rehional-na-polityka/monitorynh/monitorynh-monitorynh/rejtingova-otsinka-regioniv/analiz-soczialno-ekonomichnogo-rozvytku-oblastej-ta-mista-kyieva-za-2021-rik/>
3. Про Програму соціально-економічного розвитку м. Києва на 2021-2023 роки: Рішення Київської міської ради від 24.12.2020 № 23/23. URL : <https://kmr.gov.ua/sites/default/files/23-23.pdf>

Юрій ДЕХТЯРЕНКО,

к.е.н., доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Yurii DEKHTIARENKO,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0003-2567-8486>

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РИНКУ ЗЕМЕЛЬ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF THE LAND MARKET OF A TERRITORIAL COMMUNITY IN THE CONDITIONS OF MARTIAL STATE

An important component of the stable development of settlements, territorial communities and the country as a whole is the formation and development of the land market. With the beginning of the war, which actually began in 2014, the land market has undergone certain changes, the features of which are considered on the example of the city of Kyiv. A characteristic feature of the primary land market in Kyiv was the active sale of land plots during 2001-2005 for the construction and maintenance of gas stations, starting from 2003, the land market for the placement of retail facilities became more active, the number of sales in the market segment for the placement of administrative and office centers, as well as residential buildings increased. In the secondary land market during 2014-2023, there was a steady trend towards the acquisition of land plots for: gardening; summer cottage construction; construction and maintenance of a residential building and outbuildings and structures; commercial use. An analysis of data on the sale of land plots in the city of Kyiv was conducted. Kyiv provides an opportunity to understand the mechanism of action of market factors on the value of real estate in the languages of war, to predict the efficiency of land use and price trends in the future.

Keywords: land market, territory, Kyiv, trends, features, war, prospects.

Важливою складовою стабільного розвитку населених пунктів, територіальних громад та країни в цілому є становлення та розвиток ринку землі – системи юридичних і економічних відносин, де права володіння, користування й розпорядження земельними ділянками визначаються цивільним та земельним законодавством і можуть передаватися між приватними сторонами й бути легко оціненими в грошовій формі.

Зародження ринку землі в Україні відбулося наприкінці 1990-х років, коли було започатковано продаж земельних ділянок несільськогосподарського призначення [1]. З 2021 року після відміни мораторію в ринковий обіг були введені земельні ділянки сільськогосподарського призначення для товарного виробництва. З початком війни, яка фактично почалася у 2014 році, ринок землі набув певних змін, особливості яких розглянемо на прикладі міста Києва. Статистичні дані щодо розвитку ринку землі в м. Києві надані Комунальним підприємством «Київський інститут земельних відносин» [2].

Місто Київ, як столиця держави, та місто з особливим статусом завжди був лідером по продажу земельних ділянок, та надходженням у міський бюджет. Не дивлячись на військові дії на сході країни, протягом 2014-2018 років спостерігалася поступове збільшення кількості проданих земельних ділянок до 18, у 2019 році було продано 10 земельних ділянок, в 2020 році – 5, в 2021 році – 21. Починаючи з 2022 року, з початком активних військових дій та

запровадження воєнного стану, кількість проданих земельних ділянок комунальної власності: у 2022 році продано 13 земельних ділянок, в 2023 році продано лише 8 земельних ділянок.

Загальний спад економіки позначився на ринку земельних ділянок у 2010-2016 роках. В цей період продавалися в основному ділянки невеликих площ під розміщення малого та середнього бізнесу. Політична та економічна нестабільність, значне податкове навантаження та девальвація національної валюти зумовлює низьку зацікавленість потенційних інвесторів щодо викупу земельних ділянок, що позначається на статистиці продажів.

У 2017-2018 роках порівняно з 2016 роком спостерігалось невелике пожвавлення ринку продажу земельних ділянок. У 2018-2021 роках попитом користувалися ділянки як в центральній частині так і на периферії. В основному продавалися ділянки невеликої площі до 2000 кв.м. У переважній більшості ділянки реалізовувалися в периферійній та серединній та центральній частинах міста.

Аналіз динаміки зміни ціни продажу (у гривнях за 1 кв.м) земельних ділянок комунальної власності в м. Києві наведено на рис. 1.

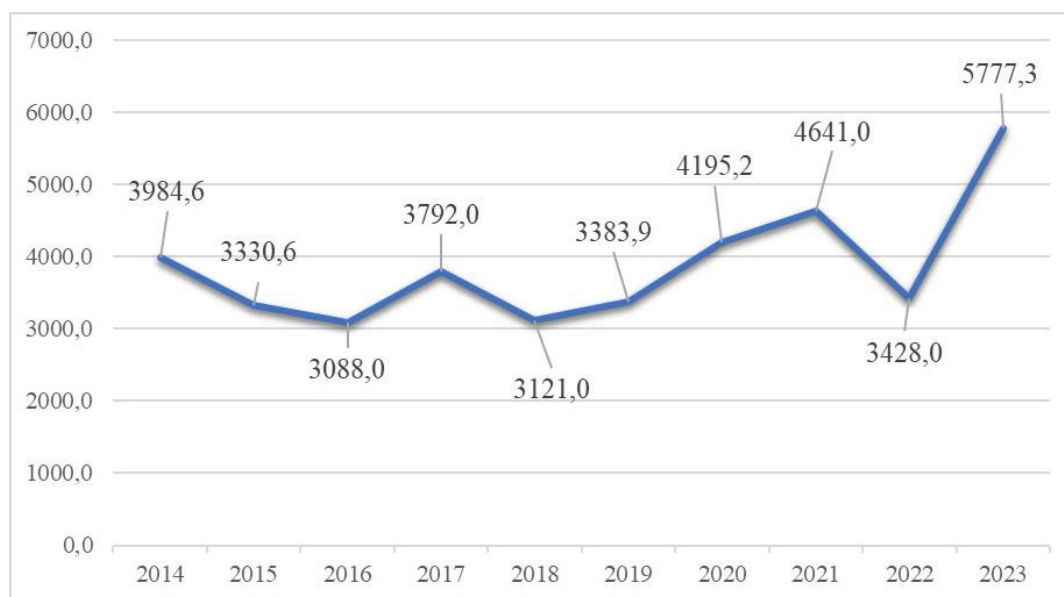

Рис. 1. Динаміка ціни продажу 1 кв.м земельних ділянок в м. Києві

Характерною ознакою первинного ринку земельних ділянок м. Києва був активний продаж земельних ділянок протягом 2001-2005 років для будівництва і обслуговування АЗС, починаючи з 2003 року активізувався ринок земельних ділянок для розміщення об'єктів торгівлі, збільшилася кількість продажів у сегменті ринку для розміщення адміністративних та офісних центрів, а також житлових будинків (рис. 2).

Надаючи право власності на землю Київська міська рада, як правило, застосовує продаж земельних ділянок на підставі прямого договору з власниками

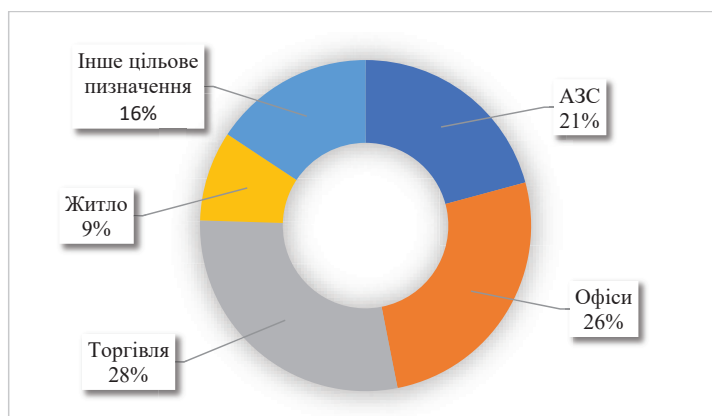

Рис. 2. Структура ринку земельних ділянок за 2000-2023 роки в м. Києві у розрізі цільового призначення

земельних поліпшень, що знаходяться на земельній ділянці, та на конкурентних засадах (аукціонні продажі) [3]. Департамент земельних ресурсів Київської міської ради КМДА проводить земельні торги (аукціони) з продажу земельних ділянок суб'єктам підприємницької діяльності під забудову. З 2003 по 2007 рік на аукціонах було продано 14 ділянок, максимальна ціна досягнула 2200 грн./кв.м. У 2014 році на аукціоні продана лише одна земельна ділянка. Протягом 2015-2016 років земельні ділянки на аукціонах не продавалися. У 2017 році на аукціоні була продана 1 земельна ділянка у Оболонському районі для будівництва, експлуатації та обслуговування магазину-автосалону. Ціна продажу земельної ділянки складала 4953,83 грн за 1 кв.м. Протягом 2018-2019 років ділянки на аукціонах попитом не користувалися. У 2020 році продано на аукціоні – 1 ділянку, в 2021 році – 3 ділянки. Станом на початок 2024 року було продано 4 земельні ділянки.

На вторинному ринку землі протягом 2014-2023 рр. спостерігалася стійка тенденція до придбання земельних ділянок для: ведення садівництва; дачного будівництва; будівництва та обслуговування житлового будинку і господарських будівель і споруд; комерційного використання.

Ринок нерухомості в Україні у 2022 році пережив небачену кризу. У перші місяці повномасштабного вторгнення Росії він повністю зупинився. Доступ до державного реєстру прав на нерухоме майно був закритий аж до травня. З відкриттям реєстрів ситуація дещо покращилась, але власники надають перевагу вичікувальній позиції, щоб не втратити можливий дохід від продажу на тлі спаду ринку. Проте у разі реальної зацікавленості власники нерідко йдуть на поступки покупцям, яких зараз і так небагато. У 2023 році ринок нерухомості дещо пожвавився, було придбано у 1,7 разів більше нерухомості, ніж у 2022 році, однак даний показник все ще у 1,6 разів менший, ніж до 24 лютого 2022 року.

Наведений аналіз даних з продажу земельних ділянок дає можливість зрозуміти механізм дії ринкових факторів на вартість нерухомості в мовах війни, прогнозувати ефективність використання земельних ділянок та цінові тенденції в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Дехтяренко Ю. Ф., Лихогруд М. Г., Манцевич Ю. М., Палеха Ю. М. Методичні основи грошової оцінки земель в Україні: Навчальний посібник. К.: Профі, 2007. 624 с.
2. Комунальне підприємство «Київський інститут земельних відносин». Офіційний сайт. URL: <https://kizv.gov.ua/>.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо продажу земельних ділянок та набуття права користування ними через електронні аукціони : Закон України від 18.05.2021 р. № 1444-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1444-20>.

Володимир ДЗЕГА,

доктор філософії з публічного управління та адміністрування, асистент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Volodymyr DZEHA,

Doctor of Philosophy in Public Management and Administration, assistant of the Department of parliamentarism of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv <https://orcid.org/0000-0003-2745-4187>

ПРЕДСТАВНИЦЬКА ВЛАДА В УМОВАХ ВІЙНИ: ПРИЙНЯТТЯ Й РЕАЛІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

REPRESENTATIVE POWER IN WAR CONDITIONS: ADOPTION AND IMPLEMENTATION OF MANAGEMENT DECISIONS

The article examines the impact of war on decision-making and management processes in conditions of representative government. Specifically, it investigates how war influences decision-making processes within governmental structures and their implementation under extraordinary circumstances. The authors analyze examples from various countries to identify key factors affecting the effectiveness of governance during wartime. The role of representative institutions in crisis management processes is discussed, along with their interaction with other branches of government and local structures. Special attention is given to mechanisms of coordination and communication between different levels of authority during war. The authors analyze the impact of war on the political system and institutional frameworks of the country, allowing an understanding of how these factors influence governance processes in crisis situations. Possible ways to improve the efficiency of governance during war through enhancing institutional mechanisms and strategies of interaction between governmental structures are also examined.

Keywords: representative government, decision-making, branches of government, representative institutions, crisis management.

Постановка проблеми. Представницька влада, функціонуючи в умовах війни, стикається зі складністю прийняття та реалізації управлінських рішень. Війна змушує владні структури працювати в умовах надзвичайного тиску та обмежених ресурсів й це може призводити до неефективності в управлінні кризовими ситуаціями та недостатньої координації дій між різними органами влади. Сьогодні виникає необхідність забезпечення легітимності та демократичності ухвалених рішень під час війни, адже умови війни порушують нормальний демократичний процес та призводять до обмежень у правах громадян, а це ставить під сумнів законність прийнятих владою рішень та може спричинити соціальні напруги та конфлікти [1, с. 11]. Важливий аспект питання представницької влади в умовах війни полягає в забезпеченні доступу до необхідних ресурсів та послуг для населення в умовах війни. Воєнні дії можуть призвести до знищення інфраструктури, переривання постачання електроенергії, води та інших життєво важливих ресурсів, що створює серйозні труднощі для влади у забезпеченні потреб населення та може викликати гуманітарну кризу. Крім того, вагомим є збереження законності та правопорядку в умовах війни [2, с.26]. Війна часто призводить до зростання злочинності, а також порушень прав людини й влада повинна прикладати значні зусилля для забезпечення безпеки громадян та підтримки законного порядку, щоб запобігти зростанню хаосу та анархії. Останньою, але не менш важливою, проблемою є здатність представницької влади забезпечити відновлення після війни та побудову миру. Після завершення війни влада повинна працювати над відновленням інфраструктури, економіки та суспільства, саме це вимагає ефективного управління ресурсами та залучення міжнародної допомоги для забезпечення стабільності та розвитку держави.

Виклад основного матеріалу. В умовах війни важливо розглядати вплив на прийняття та реалізацію управлінських рішень в системі представницької влади. Війна створює

надзвичайно складні ситуації, які вимагають оперативного та ефективного управління з боку владних структур. У представницькій системі управління, де влада здійснюється через обрану представницьку організацію, важливо збалансувати потреби нації з рішеннями, які приймаються відповідно до чинного законодавства [3, с. 217]. Перш за все, війна впливає на процес прийняття рішень шляхом розширення повноважень владних органів. В умовах військового стану представницькій владі надається більше повноважень, щоб забезпечити швидке та ефективне реагування на загрози [4, с. 9]. Також слід зазначити, що військовий стан впливає на сприйняття та підтримку управлінських рішень з боку суспільства, так як, залежно від обставин війни, рішення влади можуть бути підтримані або засуджені суспільством. Наприклад, у разі ведення війни з міжнародним агресором суспільство може бути більш схильним підтримати рішення влади, вважаючи їх необхідними для захисту нації [5, с. 21]. В сучасних умовах війна має великий вплив на ефективність реалізації управлінських рішень. мобілізація військ та ресурсів для ведення війни призводить до зменшення фокусу на вирішення внутрішніх проблем і призводить до недофінансування програм та послуг [6, с.27]. Крім того, війна породжує економічну нестабільність, що ускладнює здійснення управлінських рішень й призводить до виникнення соціальних проблем [7, с. 135]. У зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України, на підставі пропозиції Ради національної безпеки і оборони України, відповідно до пункту 20 частини першої статті 106 Конституції України [8], Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [9] 24 лютого 2022 р. Президент України підписує Указ №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» [10]. Згідно цього документа, військовому командуванню разом із Міністерством внутрішніх справ України, іншими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, Президентом були поставлені чіткі завдання по запровадженню та здійсненні, передбачені Законом України «Про правовий режим воєнного стану», заходи і повноваження, необхідні для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави [11]. Війна на всій території України з 2022 року створює складні виклики для представницької влади країни. Умови війни ставлять перед представницькою владою надзвичайно важливі завдання з управління кризовими ситуаціями та забезпечення безпеки громадян. У таких умовах влада активно працює над забезпеченням військових потреб, захистом прав громадян та здійсненням економічних реформ для підтримки стійкості країни. Парламент відіграє важливу роль у прийнятті законодавчих актів, спрямованих на мобілізацію ресурсів, підтримку оборони та здійснення соціальних заходів для жителів у зоні війни.

Висновки. У контексті війни представницька влада стикається зі складністю управління, що вимагає ретельного аналізу та розробки ефективних стратегій для забезпечення стабільності та безпеки. Здатність влади забезпечити легітимність та демократичність ухвалених рішень є ключовим аспектом у мінімізації соціальних конфліктів та підтримки довіри громадян до владних структур. У війні роль представницької влади важлива як ніколи, оскільки вона несе відповідальність за прийняття та реалізацію стратегічних управлінських рішень. Під час війни, коли ситуація надзвичайно складна та швидкозмінна, ефективне управління стає критично важливим для успішного ведення військових операцій, забезпечення безпеки громадян та збереження національного суверенітету. Умови війни вимагають від представницької влади високого рівня гнучкості, стратегічного мислення та швидкого реагування на змінні обставини, своєю чергою це означає, що влада повинна мати ефективні механізми для прийняття рішень в умовах обмежених ресурсів та під час надзвичайних ситуацій. Крім того, важливою є роль взаємодії між владою, військовими командуванням та громадськістю. Представницька влада повинна мати механізми для включення громадськості у процес прийняття рішень, що стосуються військових дій, забезпечуючи тим самим більшу легітимність та підтримку для військових операцій. Таким чином, в умовах війни представницька влада відіграє критичну роль у прийнятті та реалізації управлінських рішень, а відтак, її ефективність залежить від здатності адаптуватися до змінних умов, співпраці з військовими структурами та залученні

громадськості до процесу управління військовими операціями. Загалом, вплив війни на прийняття та реалізацію управлінських рішень представницькою владою є складним процесом й має багато вимірів. Важливо збалансувати потреби держави та суспільства з ефективним управлінням кризовою ситуацією, забезпечивши захист прав і свобод громадян.

Список використаних джерел

1. Kutcher K. The problem of war. *New Zealand International Review*. 2024. No 49.1. P. 10–12.
2. Даниленко Л.І., Гошовська В.А., Куйбіда В.С. та ін. Стандарти якості діяльності представницьких органів влади. Представницька влада у державотворчому процесі України : монографія. Київ : НАДУ, 2018. 398 с.
3. Pitkin H.F. The concept of representation. London : Univ of California Press. 2023. 330 p.
4. Vaišnys A. Notes on the Problems of Modern Parliamentarism. *Parliamentary Studies*. 2022. No 32. P. 8–10.
5. Крусян А. Український конституціоналізм в умовах війни: до постановки основних науково-практичних проблем та повоєнних тенденцій. *Український часопис конституційного права*. 2023. № 28.3. С. 16–28.
6. Кулешов В.В. Методи громадського контролю представницьких органів влади: зарубіжний та вітчизняний досвід. Публічне управління та місцеве самоврядування. 2020. № 3. С. 24–34
7. Likarchuk D, Shevel I., Vazhna K., Mishchenko A., Lysenko T. International Conflict Resolution and Mediation in the Context of Socio Economic Instability in the Context of the Russian Invasion of 2014–2023 (Ukrainian Realities). *Review of Economics and Finance*. 2023. No 21. P. 1355–1360
8. Конституція України : Закон України від 08.12.2004 № 2222-IV. Офіційне інтернет представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution> (дата звернення: 10.04.2024).
9. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. Вебсайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 10.04.2024).
10. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 №64/2022. Офіційне інтернет представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 10.04.2024).
11. Костик Є.П., Овсієнко А.М. Соціально-економічні ризики повномасштабної війни російської федерації проти України та стабілізаційні заходи щодо їх подолання у контексті ініціатив Президента України. *Економічний вісник університету*. 2023. № 57. С. 113–120.

Віталій ДІДУК,
студент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Vitalii DIDUK,
student of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration
and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0009-0004-1123-9989>

Науковий керівник: **Анатолій РАЧИНСЬКИЙ**, д.держ.упр., професор, професор кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

МІЖМУНІЦИПАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В УМОВАХ ВІЙНИ ЯК ДІЄВИЙ МЕХАНІЗМ ВИРІШЕННЯ МІСЦЕВИХ ПРОБЛЕМ

INTERMUNICIPAL COOPERATION IN THE CONDITIONS OF WAR AS AN EFFECTIVE MECHANISM FOR SOLVING LOCAL PROBLEMS

The practice of applying the provisions of the Law of Ukraine «On Cooperation of Territorial Communities» has confirmed that today a number of local problems are solved by using mechanisms of inter-municipal cooperation, in particular, most often communities use community cooperation to solve common problems in the field of housing and communal services, education, maintenance of joint labor archives, etc. d. The new challenges make it necessary to use the mechanisms of inter-municipal cooperation between municipalities as often as possible, with the aim of better and more efficient performance by local councils of their own and delegated.

Keywords: cooperation of territorial communities, common problems, implementation of powers, pooling of resources, use of opportunities.

Як показала світова практика, співробітництво територіальних громад є тією важливою інституцією, яка покликана сприяти вирішенню питань місцевого значення а також реалізації великих проєктів, які громади не мають змоги вирішити самостійно в тому числі через обмеженість ресурсів місцевих бюджетів, відсутність необхідної інфраструктури, недостатню забезпеченість професійними кадрами. Співробітництво є тією ланкою, яка може стати одним з етапів майбутнього укрупнення громад та завершення процесів децентралізації в Україні та утворення в кінцевому значенні забезпечених та самостійних муніципалітетів, що як наслідок покращить якість послуг, які надаються органами місцевого самоврядування на визначених територіях. З огляду на вищевикладене, сприяння розвитку міжмуніципального партнерства між територіальними громадами повинен стати одним з ключових пріоритетів напрямку розвитку нашої держави, в тому числі в період відновлення.

Частиною третьою ст. 142 Конституції України визначено, що «... територіальні громади сіл, селищ і міст можуть об'єднувати на договірних засадах об'єкти комунальної власності, а також кошти бюджетів для виконання спільних проєктів або для спільного фінансування (утримання) комунальних підприємств, організацій і установ, створювати для цього відповідні органи і служби» [1].

З метою реалізації вищезазначених положень Конституції України, які регламентують питання міжмуніципального співробітництва, прийнято Закон України «Про співробітництво територіальних громад» від 17.06.2014 року № 1508-VII, у відповідності з положеннями якого, «... територіальні громади отримали нормативно визначені інструменти об'єднання своїх ресурсів для вирішення існуючих проблем та/чи економії бюджету через створення,

фінансування спільних комунальних підприємств, органів і служб, делегування повноважень та реалізацію спільних проєктів» [2].

Практика застосування положень Закону України «Про співробітництво територіальних громад» підтвердила, що на сьогодні низка місцевих проблем вирішується шляхом використання механізмів міжмуніципального співробітництва, зокрема найчастіше громади використовують співробітництво громад для вирішення спільних проблеми у сфері житлово-комунального господарства (вивезення твердих побутових відходів, утримання сміттєзвалищ, створення спільних комунальних підприємств тощо), освіти (створення спільних закладів позашкільної освіти, забезпечення фінансування закладів інклюзивної освіти, методичної роботи тощо), утримання трудових архівів тощо. Незважаючи на наявність належного нормативного забезпечення інституту міжмуніципальної співпраці, вважаємо, що громади все ж недостатньо використовують можливості співробітництва для вирішення місцевих проблем. Негативним є той факт, що громади практично не використовують таку форму співробітництва, як утворення спільного органу управління. Адже, «... з 1162 зареєстрованих в реєстрі договорів співробітництва територіальних громад, лише десять укладені у формі утворення спільного органу управління» [3].

Відповідно, використання зазначеної форми співробітництва надало б можливість громадам значно зекономити фінансовий ресурс, який спрямовується на утримання працівників апарату ОМС та спрямувати зекономлені ресурси на вирішення інших нагальних місцевих питань. Недооціненою є також форма співробітництва- делегування завдань з передачею фінансового ресурсу.

Слід зауважити, що незважаючи на набрання 04.04.2024 р. законної сили Законом України № 2867-IX від 12.01.2023 року «Про внесення змін до Закону України «Про співробітництво територіальних громад» щодо упорядкування окремих питань співробітництва територіальних громад», положення якого передбачають: «... можливість приєднання територіальних громад до існуючого співробітництва, запровадження змішаного договору до правовідносин у сфері співробітництва, можливість для голів громад самостійно ініціювати приєднання до угод про співробітництво, але з подальшим закріпленням рішенням сесії, можливість застосування різних форм проведення засідань комісії з підготовки проєкту договору про співробітництво, зокрема й онлайн – жодна з громад зазначеними механізмами не скористалася» [4]. Це може бути свідченням того, що громади ще не розуміють які можливості дають положення вищезазначеного закону, або те, що нові положення є складнішими ніж попередні.

Причиною низької активності громад у використанні можливостей міжмуніципальної співпраці, може бути причиною відсутності стимулювання для громад, які активно використовують таку співпрацю на державному та регіональному рівнях.

З огляду на вищевикладене, реальності та ті виклики, з якими громади зустрічаються в умовах війни, органи місцевого самоврядування повинні активізувати використання механізмів співробітництва. Адже незважаючи на такий складний період, органи місцевого самоврядування покликані забезпечити стабільність в громадах, а для цього об'єднувати власні ресурси. Особливо важливим це є для тих громад, де внаслідок бойових дій власна комунальна інфраструктура зруйнована, а надходження в бюджети значно скоротилося. Окрім цього, це може стати наступним кроком для укрупнення громад.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 02.12.2024).
2. Закон України «Про співробітництво територіальних громад» № 1508-VII від 17 червня 2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text> (дата звернення: 02.12.2024 р).
3. Реєстр договорів про співробітництво територіальних громад. URL: <https://mtu.gov.ua/content/reestr-dogovoriv-pro-spivrobitnictvo-teritorialnih-gromad.html> (дата звернення: 02.12.2024 р).
4. Закон України про внесення змін до Закону України «Про співробітництво територіальних громад» щодо упорядкування окремих питань співробітництва територіальних громад від 12.01.2023 2867-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2867-20#Text> (дата звернення: 02.12.2024 р).

Світлана ДЯЧЕНКО,

д.держ.упр., доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Ірина РЕДЧИЦЬ,

студентка кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Svitlana DIACHENKO,

Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0002-5905-4607>

Iryna REDCHYTS,

student of the Department of Public Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0009-0006-0698-0224>

БЮДЖЕТИ УЧАСТІ В УКРАЇНІ: ІНСТРУМЕНТ ДЕМОКРАТІЇ ЧИ ПРИХОВАНА ПЕРЕДВИБОРЧА ТЕХНОЛОГІЯ?

PARTICIPATORY BUDGETS IN UKRAINE: A TOOL OF DEMOCRACY OR A HIDDEN ELECTION TECHNOLOGY?

The theses analyze participatory budgeting, which has emerged as a democratic tool for enhancing citizens' participation in financial decision-making. It is noted that while offering opportunities for empowering the public, civic engagement in Ukraine faces challenges, including risks of corruption and political manipulation. It is emphasized that successful implementation depends on active citizen participation, robust institutional frameworks, and transparency measures. It is argued that digital tools can increase inclusiveness and accountability by bridging the gap between officials and the public. However, without strict anti-corruption measures, participatory budgeting may reinforce power imbalances rather than address them. It is summarized that ensuring the success of participatory budgeting in Ukraine requires collective efforts by governments and civil society, emphasizing transparency, public oversight, and modern technological integration.

Keywords: participatory budgeting, transparency, accountability, inclusiveness, digital tools, anti-corruption measures, democratic governance.

Концепція партиципаторного бюджетування з'явилась як трансформаційний механізм у різних демократичних контекстах, у тому числі в Україні, сприяючи більшій участі громадян у процесах прийняття фінансових рішень. Традиційно складання бюджету було компетенцією урядовців і технократів, що часто призводило до розриву між суспільними потребами та державними асигнуваннями. Проте партиципаторне бюджетування запрошує громадян безпосередньо брати участь у визначенні того, як витрачаються бюджетні кошти, тим самим зміцнюючи демократичне управління. Попри те, що ця ініціатива обіцяє посилити громадську участь і підзвітність, вона не позбавлена потенційних пасток. Критики стверджують, що партиципаторний бюджет в Україні також може служити прихованою передвиборчою технологією, маніпулюючи суспільними настроями задля політичної вигоди.

Бюджет участі, як інструмент прямої участі громадян у розподілі публічних фінансів, все більше визнається в усьому світі за його потенціал демократизації прийняття управлінських рішень. В Україні розвиток та ефективність бюджету участі значною мірою залежить від громадянської активності та залучення громад. Успішне партиципаторне бюджетування потребує не лише надійних інституційних рамок, а й активної участі громадян, які поінформовані про свої можливості, права та обов'язки у бюджетному процесі. В регіонах, де є сильна громадянська активність, партиципаторне бюджетування має тенденцію давати кращі

результати, сприяючи прозорості і підзвітності. І навпаки, у громадах, де не вистачає потужної громадської активності, вплив може бути зменшеним, що підкреслює необхідність сприяння розвитку культури участі для забезпечення ефективності ініціатив бюджету участі [7]. Крім того, досвід, отриманий у процесі впровадження партиципаторного бюджету в різних країнах, підкреслює важливість контекстуальних факторів, таких як політичний клімат і рівень довіри між урядом та його виборцями. Зважаючи на те, що концепція є багатонадійною, разом з тим, важливо розуміти місцеву динаміку, яка впливає на траєкторію бюджету участі в Україні.

Переваги бюджету участі як демократичного інструменту виходять далеко за межі простого залучення громадян, вони охоплюють розширення можливостей громад, формування відчуття дотичності, власності та відповідальності серед населення. Дозволяючи громадянам обговорювати та визначати пріоритети проєктів, партиципаторне бюджетування може допомогти досягти консенсусу та висвітлити невіддільні компроміси, пов'язані з державними витратами. Цей процес не тільки посилює демократичну участь, але й розвиває інформованість громадян, здатність приймати рішення, які відображають потреби їх громади. Крім того, інтеграція цифрових інструментів у партиципаторне бюджетування підвищує його інклюзивність, забезпечуючи більшу участь маргіналізованих груп, які, можливо, раніше були виключені з політичного процесу. Прозорість, яку забезпечують ініціативи щодо формування бюджету участі, також може призвести до покращення підзвітності та ефективності уряду, оскільки громадяни більш схильні перевіряти бюджетні асигнування та вимагати обґрунтування витрат. Крім того, дослідження показують, що партиципаторне бюджетування може сприяти залученню та мотивації працівників державних установ, оскільки публічні службовці визнають важливість своєї ролі у сприянні таким демократичним процесам [5]. Зрештою, переваги партиципаторного бюджетування проявляються не лише в розширенні громадської участі, а й у формуванні більш відкритого та прозорого уряду (Government to Citizens).

Попри безперечні переваги, партиципаторне бюджетування в Україні пов'язане з ризиками корупції та неефективного управління. І хоча партиципаторне бюджетування сприяє прозорості та зменшує ймовірність неефективності, реальність доводить, що цей процес може бути сприйнятливим до маніпуляцій і клієнтелізму, якщо його ретельно не контролювати [4]. Дослідження показують, що в деяких випадках у процесі впровадження партиципаторного бюджетування, збільшилась кількість і навмисних повідомлень про корупцію в органах місцевого самоврядування, оскільки громадяни стають більш обізнаними про важелі влади та впливу, якими можна скористатися [6]. Тому вкрай важливо визнати і досягнути розумний баланс між заохоченням участі громадян і збереженням цілісності бюджетного процесу. Щоб пом'якшити ці ризики, впровадження бюджету участі повинно супроводжуватися надійними заходами прозорості, такими як публічне оприлюднення бюджетних пропозицій і видатків, а також механізми громадського контролю та зворотного зв'язку. Крім того, використання сучасних цифрових рішень може зіграти ключову роль у посиленні підзвітності та зменшенні можливостей корупційних зловживань. Наприклад, цифрові платформи можуть полегшити відстеження бюджетних асигнувань і видатків у реальному часі, тим самим дозволяючи громадянам вимагати від владних органів відповідальності. Віддаючи пріоритет прозорості та залученню громадськості, партиципаторне бюджетування може досягнути результату як демократичний інструмент, одночасно мінімізуючи ризики, пов'язані з корупцією та неефективним управлінням.

Корупційні ризики під час впровадження партиципаторного бюджету в Україні часто посилюються глибоко вкоріненими суспільними нормами та ставленням до управління. Національне антикорупційне бюро України підкреслило наявність специфічних форм корупції, які резонують з національною ментальністю, де такі практики, як клієнтелізм і фаворитизм, можуть підірвати демократичні процеси [2]. Спостереження свідчать, що подекуди місцеві управлінці можуть використовувати інструмент партиципаторного бюджетування для реалізації своїх власних політичних амбіцій і планів, спрямовуючи фінансування на проєкти,

які приносять користь їх прихильникам, а не суспільству в цілому. Також іноді може бракувати необхідної інфраструктури для забезпечення підзвітності та прозорості, що теж потенційно може призвести до певних корупційних зловживань на місцевому рівні. Таким чином, визнання та вирішення актуальних викликів, пов'язаних із соціально-політичним ландшафтом України, має важливе значення для мінімізації корупційних ризиків в ініціативах партиципаторного бюджетування.

Для зниження корупційних ризиків, пов'язаних із партиципаторним бюджетуванням, необхідно впровадити комплексні стратегії, спрямовані як на інституційну вразливість, так і на ставлення суспільства. Одним із ефективних підходів є ухвалення чітких рекомендацій, спрямованих на коригування відповідних рішень для запобігання корупційним схемам та пом'якшення потенційної репутаційної шкоди [1]. Наприклад, встановлення суворих інструкцій щодо відбору проєктів і розподілу фінансування може допомогти забезпечити прозорість і справедливість прийняття рішень. Крім того, включення положень про боротьбу з хабарництвом і корупцією в контракти може посилити підзвітність і стримати недобросовісну поведінку підрядників і постачальників у реалізації відповідних проєктів. Залучення громадян до процесу нагляду через публічні конкурси та гранти також може посилити участь громади та сприяти розвитку культури підзвітності. Такі ініціативи, як брифінги для медіа та розробка інформаційних публікацій, можуть ще більше підвищити обізнаність громадськості про процеси бюджету участі та заохотити до ретельного моніторингу. Стимулюючи надійну інфраструктуру для залучення громадян до процесу прийняття рішень і нагляду, ризики корупції можна значно зменшити, дозволяючи бюджету участі функціонувати як справжній інструмент демократичного врядування, а не як фасад для маніпуляцій.

Сучасні цифрові рішення пропонують значні можливості для підвищення ефективності та доброчесності бюджету участі в Україні. Неможливо переоцінити роль технологій у сприянні прозорості діяльності уряду, оскільки вони надають громадянам інструменти, необхідні для забезпечення їх підзвітності. Електронні платформи втілюють використання інформаційно-комунікаційних технологій, призначених для заохочення участі громадян у бюджетному процесі [8]. Такі платформи можуть сприяти відстеженню бюджетних витрат у режимі реального часу, надаючи громадянам доступ до інформації про те, як розподіляються та витрачаються державні кошти. Крім того, тематичні дослідження таких міст, як Калгарі (Канада), демонструють, що технологічні інновації можуть значно підвищити залучення громадськості, зробивши бюджетний процес більш доступним і зручним для користувачів [3]. Застосовуючи цифрові інструменти, уряди можуть подолати розрив між посадовцями та громадянами, сприяючи створенню середовища співпраці, де громадський внесок цінується та виконується. Зрештою, інтеграція сучасних цифрових рішень у партиципаторний бюджет не лише підвищує прозорість, але й надає громадянам можливість брати активну участь у формуванні своїх громад, тим самим зміцнюючи демократичні принципи, на яких базується партиципаторний бюджет.

Підсумовуючи, варто зазначити, що й досі в Україні партиципаторне бюджетування є водночас як перспективним, так і ризиковим фінансовим інструментом, обіцяючи посилення громадської активності та покращення підзвітності уряду водночас створюючи певні корупційні загрози. Концепція базується на активній участі громадян, яка є важливою для її ефективності та сталості. Однак, як наголошувалось найкращі зусилля можуть підірватися різними факторами, у тому числі ставленням суспільства до управління та пулом для маніпуляцій. Щоб пом'якшити корупційні ризики, необхідно застосовувати комплексні стратегії, прийняти профільні нормативно-правові документи щодо регулювання бюджету участі, включаючи чіткі і суворі вказівки щодо відбору проєктів та включення антикорупційних положень до контрактів. Крім того, роль сучасних цифрових рішень є вирішальною для сприяння прозорості та активізації участі громадян. Застосовуючи інноваційні технології та надаючи пріоритет громадському нагляду, партиципаторне бюджетування може перетворитися

з інструменту маніпуляції на справжній механізм демократичного залучення і врядування, зрештою сприяючи більш підзвітному та відкритому уряду в Україні. Таким чином, успішне впровадження партиципаторного бюджету потребує не лише відданості, прозорості та підзвітності, але й взаємних зусиль влади і громадянського суспільства, щоб гарантувати, що голоси усіх громадян будуть почуті.

Список використаних джерел

1. Андрій Майснер: Рахункова палата готова бути надійною опорою для європейських партнерів у питаннях підзвітності, прозорості та ефективності використання коштів ЄС в Україні. Рахункова палата України. 07.11.2023. URL: <https://rp.gov.ua/Events/?id=1689>
2. Смірнова Наталія (2022). Електронне урядування в протидії корупційним ризикам в українській спільноті. *Public administration aspects*. 10 (3) 2022. DOI: 10.15421/152217
3. Alexandra Cutean, *The Digital Talent Imperative: Calgary's Economic Edge*, (Ottawa, ON: Information and Communications Technology Council, June 2023). URL: https://www.calgaryeconomicdevelopment.com/assets/Reports/EDGE-UP-2.0-REPORT_FINAL-7.21.23.pdf
4. Anwar Shah (2007). *Participatory Budgeting*. The World Bank. URL: <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/bfb2f14e-41c5-5503-ba54-9cfc804f51c/content>
5. *Benefits Of Participatory Budgeting For Your Organization*. FasterCapital. URL: <https://fastercapital.com/topics/benefits-of-participatory-budgeting-for-your-organization.html>
6. Iñaki Albisu Ardigo (2019). *Local government accountability mechanisms*. U4 Anti-Corruption Helpdesk. URL: <https://knowledgehub.transparency.org/assets/uploads/helpdesk/Local-government-accountability-mechanisms-2019.pdf>
7. Khutkyy, D., & Avramchenko, K. (2019). *Impact Evaluation of Participatory Budgeting in Ukraine*. Kyiv. DOI: 10.13140/RG.2.2.11468.36485
8. Olga Gil, María E. Cortés-Cediel, Iván Cantador (2019). *Citizen participation and The Rise of Digital Media Platforms in SmartGovernance and Smart Cities*. *International Journal of E-PlanningResearch*. 8(1):19-34. DOI: 10.4018/IJEPR.2019010102

Павло ЄЛАГІН,

студент 2-го курсу магістратури (ОНП «Постконфліктне врядування») кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Pavlo IELAGIN,

2nd-year master's student (ESP «Post-conflict governance») at the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0009-0005-9316-2520>

Науковий керівник: **Юрій ДЕХТЯРЕНКО**, к.е.н., доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ІНТЕГРАЦІЯ КРЕАТИВНИХ ІНДУСТРІЙ У СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

INTEGRATION OF CREATIVE INDUSTRIES INTO STRATEGIC PLANNING OF TERRITORY DEVELOPMENT

Creative industries are an important component of the economic and social development of modern territories. In the period of post-war reconstruction, the integration of creative industries into the strategic planning of territorial development has great potential for restoration, preservation of cultural identity and creation of new economic opportunities. In this context, it is important to determine how these mentioned industries can be included in regional development strategies and what mechanisms will ensure their effective integration to achieve the sustainable development goals.

Keywords: *Creative industries, strategic planning, regional policy, post-war reconstruction.*

За визначенням Закону України «Про культуру»: «Креативні індустрії – види економічної діяльності, метою яких є створення доданої вартості і робочих місць через культурне (мистецьке) та/або креативне вираження, а їх продукти і послуги є результатом індивідуальної творчості [1]. Поняття «креативні індустрії» охоплює широкий спектр галузей, які базуються на творчій діяльності та інноваціях. Ці індустрії включають в себе як традиційні форми мистецтва, так і сучасні медіа та технології [2].

Креативні індустрії а саме: народні художні промисли, візуальне мистецтво, сценічне мистецтво, література, видавнича діяльність та друковані засоби масової інформації, аудіальне мистецтво, аудіовізуальне мистецтво, дизайн / мода, нові медіа та інформаційно комунікаційні технології, архітектура й урбаністика, реклама, маркетинг, зв'язки з громадськістю та інші креативні послуги, бібліотеки, архіви та музеї [3; 4] створюють високу додану вартість та є потужним рушієм для розвитку економіки. Вони не лише забезпечують робочі місця, але й допомагають у створенні брендів територій, просуванні місцевої культури та приваблюванні інвестицій. Важливим аспектом є те, що ці індустрії мають високий потенціал для інтеграції з іншими секторами економіки, такими як туризм, агробізнес, інфраструктура, що підвищує їхній соціально-економічний вплив на розвиток територій.

Для відновлення територій після війни креативні індустрії можуть бути одним із основних інструментів для залучення нових інвестицій, створення робочих місць та розвитку місцевої економіки. Відновлення після війни потребує не тільки економічних, але й соціальних та культурних зусиль. Креативні індустрії мають унікальний потенціал для інтеграції внутрішньо переміщених осіб, інтеграції з іншими соціальними групами та відновленням культурної спадщини.

Виклики сьогодення зобов'язують вибудовувати нову систему взаємовідносин науки, бізнесу і влади, осмислити філософію необхідності тісної співпраці та партнерства на засадах створення рівних можливостей для регіонів, розробляти дієві механізми та інструменти державного стимулювання розвитку інноваційного підприємництва, удосконалювати нормативно-правове поле та забезпечувати партисипативність у прийнятті суспільно-значущих управлінських рішень [5, с.349].

Ініціативи, спрямовані на підтримку творчих проєктів, можуть стати основою для розвитку нового вигляду міст та селищ, залучаючи не лише місцевих жителів, але й туристів, бізнесменів, волонтерів. Перетворення зруйнованих територій на культурні хаби, арт-центр та креативні простори сприяють відновленню інфраструктури і підвищенню соціальної згуртованості.

Культурно-чутливий підхід до місцевого розвитку має потенціал для формування нового майбутнього громад, які постраждали від війни або втратили свою ідентичність у процесі деколонізації. Культурно-інформовані стратегії інтегрованого розвитку можуть створити новий простір турботи про людей і покращити якість життя, використовуючи можливості децентралізації як рушійну силу змін [8, с.5].

Підтримка і розвиток креативних індустрій при стратегічному плануванні розвитку територій є важливим кроком для забезпечення сталого розвитку громад та регіонів в умовах повоєнного відновлення. Креативні індустрії можуть стати основою для відновлення економіки, збереження культурної спадщини та інтеграції різних соціальних груп. Для цього необхідно створювати ефективні стратегії розвитку, які включають в себе підтримку місцевих ініціатив, залучення інвестицій, розвиток інфраструктури та освітніх програм, а також створення креативних хабів, інноваційних кластерів та брендів територій.

Список використаних джерел

1. Про культуру: Закон України від 14.12.2010 № 2778-VI, зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> (дата звернення: 25.11.2024).
2. Безугла Л., Лазакович І., Креативні індустрії та креативна економіка: досвід України в умовах війни. *Економіка та суспільство*, 2024 вип. 63 (Травень). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-30> . (дата звернення: 01.12.2024).
3. Розпорядження Кабінету міністрів України від 24 квітня 2019 р. № 265-р «Про затвердження видів економічної діяльності, які належать до креативних індустрій». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265-2019-%D1%80#Text/> (дата звернення: 30.11.2024).
4. Подольчак Н. Ю., Левицька Я. В., Поняття та структура креативних індустрій в державно-му управлінні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 10, 2021, URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/10_2021/3.pdf (дата звернення: 07.12.2024).
5. Дяченко С. А., Назаренко І. В. Застосування моделі triple helix як чинника стимулювання розвитку інноваційного підприємництва на регіональному рівні. *Вісник ХНТУ*, № 3, 2024 р. с. 344-351 URL: https://journals.kntu.kherson.ua/index.php/visnyk_kntu/article/view/737/705 (дата звернення: 08.12.2024).
6. Щеглюк С.Д. Особливості розвитку креативної індустрії України: перспективні форми просто-рової організації. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2017. Вип. 6. (128). С. 143—150.
7. Територіальні інноваційні кластери та стійкий економічний розвиток регіонів. *Економіка та суспільство*, 2024 вип. 63 (Травень). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-28>. (дата звернення: 08.12.2024)
8. Анна Карнаух, Катерина Кравчук. Звіт «Культура та креативні індустрії в Україні: стійкість, відновлення, інтеграція з ЄС» Підсумковий звіт Червень 2024 року URL: <https://www.cultureinexternalrelations.eu/wp-content/uploads/2024/07/DGEAC-CRP-UA-Report-July-2024-UA.pdf> (дата звернення: 08.12.2024).

Тамара ІВАНОВА,

д.держ.упр. професор, професор кафедри регіональної політики Навчально- наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Аліна КУЗЬМИЧ,

доктор філософії з публічного управління та адміністрування, асистент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Tamara IVANOVA,

Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Professor of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0002-2753-1587>

Alina KUZMYCH,

Doctor of Philosophy in Public Management and Administration, assistant professor of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0003-0848-5682>

БАГАТОРІВНЕВЕ ВРЯДУВАННЯ: ВЗАЄМОДІЯ МІЖ РІВНЯМИ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ

MULTILEVEL GOVERNANCE: INTERACTION BETWEEN LEVELS OF PUBLIC AUTHORITY UNDER CHALLENGES AND THREATS

A key element of modern governance is multi-level governance, which ensures effective coordination of actions between central, regional and local authorities. In the context of war in Ukraine, this becomes particularly relevant. Important aspects are the implementation of e-government, transparency of government bodies, partnership with civil society organizations and integration of policies at all levels. Decentralization reform has become an important step towards strengthening the capacity of communities. Improving communication platforms, public involvement and new technologies will contribute to the stability and development of regions in war and post-war periods.

Keywords: multi-level governance, decentralization, e-governance, coordination, transparency.

Ключовим елементом сучасних систем управління є багаторівневе врядування. Саме такий підхід дозволяє ефективно координувати дії між різними рівнями публічної влади – від місцевого до національного.

Важливість взаємодії на різних рівнях публічного управління зумовлена, насамперед тим, що практично в усіх країнах, на досвід яких ми посилаємось, управлінські процеси є до певної міри децентралізованими.

На це особливо потрібно зважати в сучасних умовах, коли світові виклики і загрози суттєво поглибили роль ефективної взаємодії між різними рівнями публічної влади та вимагають злагодження зусиль на всіх рівнях.

У пошуках ефективності управління, уряди країн, незважаючи на рівень децентралізації, зосереджуються на координації взаємодії між різними рівнями публічної влади. Адже неузгодженість дій центральної, регіональної чи місцевої влади суттєво впливає на реалізацію урядових програм та ініціатив.

Для прийняття ефективних рішень на кожному рівні врядування, на наш погляд, слід врахувати кілька ключових аспектів.

Насамперед, це стосується впровадження електронного врядування, що може значно підвищити ефективність взаємодії між різними рівнями влади, зменшити кількість бюрократичних процедур, спростити комунікацію та забезпечити прозорість у процесах прийняття рішень.

По-друге, це відкритість і прозорість органів публічної влади, що є невід'ємною складовою демократичного врядування. А, отже – залучення громадськості до процесів прийняття рішень може покращити довіру до урядових структур і забезпечити більш ефективне реагування на потреби населення.

По-третє, для ефективної співпраці між центральними, регіональними і місцевими органами влади вкрай важливо створити дієві механізми. На наш погляд, найбільш дієвим в сучасних умовах є механізми, що передбачають партнерство між публічними органами влади, приватним сектором та громадськими організаціями для досягнення спільних цілей.

Однією з головних складових багаторівневого врядування є інтеграція політик на різних рівнях врядування. У найбільш загальному вигляді це означає, що рішення, прийняті на одному рівні, повинні враховувати впливи та потреби на інших рівнях. Потрібно зважати і на те, що хоча основні цілі, зокрема посилення демократії шляхом наближення влади до громадян та вдосконалення надання публічних послуг у різних країнах подібні, проте рівень децентралізації у них може суттєво різнитися.

Тому досягнутий у результаті децентралізації взаємозв'язок між центральними і регіональними органами влади є двостороннім, оскільки неможливо досягти повної автономії на жодному з рівнів публічної влади: ні щодо політичної відповідальності, ні щодо результатів діяльності. Бо ці взаємовідносини є складними: вертикальними між різними рівнями публічної влади, горизонтальними між органами управління одного рівня та мережевими.

У цьому контексті, набуває важливого значення взаємоузгодженість між рівнями публічної влади. Така взаємоузгодженість має дотримуватись, як по вертикалі влади, так і на горизонтальному рівні.

У різних країнах ступінь такої взаємоузгодженості різний, проте, з огляду на взаємозалежність між рівнями публічної влади, поглиблену децентралізацію та потребу функціонування в рамках системи, що склалася у багаторівневому управлінні, потрібно і надалі докладати зусиль у цьому напрямку.

Разом з тим, на сьогодні багато науковців і практиків зазначають, що багаторівнєве врядування багатьох країн стикається з викликами недостатньої координації між різними рівнями публічної влади, що не сприяє досягненню спільних цілей та забезпеченню стабільності у регіоні.

До найбільш розповсюджених перешкод, що впливають на ефективність багаторівневого управління є: інформаційні, фінансові, адміністративні, розриви у державній політиці та розриви спроможності.

Для України актуальність цієї проблематики визначається стратегічними завданнями на шляху до євроінтеграції та необхідністю забезпечення стабільності та розвитку в умовах війни, що передбачає необхідність швидкої адаптації управлінських структур до нових реалій і включає в себе управління ресурсами, забезпечення безпеки, а також підтримку населення, що постраждало від війни.

Однією з ключових реформ, що вплинули на багаторівнєве врядування в Україні, стала децентралізаційна реформа, оскільки дозволила місцевим громадам отримати більше повноважень і ресурсів для самостійного управління. Це стало важливим кроком у забезпеченні стійкості територій під час війни та різних внутрішніх викликів.

Покращення взаємодії між центральною і місцевою владами в Україні є актуальним завданням для забезпечення ефективності управління та розвитку регіонів в умовах війни і на період повоєнного відновлення. Цьому процесу, на наш погляд, сприятиме:

- розширення процесу децентралізації влади;
- покращення комунікаційних платформ та впровадження для цього нових технологій, таких як платформи для взаємодії між громадянами та місцевою владами;
- активна участь громадських організацій у процесах прийняття рішень, що може суттєво підвищити прозорість та підзвітність влади, а також, дозволить врахувати думки та потреби населення у формуванні політики в умовах війни.

Отже, багаторівневе врядування є ключовою складовою сучасних систем управління, особливо в умовах, коли країна стикається з надзвичайними викликами, такими як війна чи глобальні кризи. В Україні цей підхід є основою децентралізації, яка дозволяє місцевим громадам реалізовувати власні повноваження, сприяти відновленню регіонів та підвищувати їх стійкість. Для подальшого розвитку багаторівневого врядування важливо вдосконалювати механізми взаємодії між рівнями влади, залучати громадськість до прийняття рішень та впроваджувати інноваційні технології. Лише шляхом об'єднання зусиль усіх зацікавлених сторін можливо досягти ефективності, стабільності та розвитку у післявоєнний період.

Список використаних джерел

1. Багаторівневе врядування. OECD. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/policy-issues/multi-level-governance.html>
2. Про реформу. Децентралізація. URL: <https://decentralization.gov.ua/about>
3. Multi-level Governance Studies. OECD. URL: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-multi-level-governance-studies_2414679x.html

Вадим КІРОВ,

аспірант кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Вікторія КОЛТУН,

д.держ.упр., професор, завідувач кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Vadym KIROV,

postgraduate student of the Department of Regional Policy at the Educational and Research Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0009-0003-1483-6052>

Viktoriia KOLTUN,

Doctor of Science in Public Administration, Professor, Head of the Department of Regional Policy, Educational and Research Institute of Public Administration and Civil Service, Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0001-8432-873X>

КЛЮЧОВІ ВЕКТОРИ ПОВОЄННОГО ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

KEY VECTORS OF POST-WAR ECONOMIC RECOVERY IN UKRAINE

After nearly three years of Russia's full-scale invasion, Ukraine faces unprecedented challenges in recovery. The latest Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3) estimates a \$486 billion reconstruction cost over the next decade, highlighting critical needs in housing, transport, energy, and other sectors. Recovery strategies should focus on rebuilding infrastructure, addressing regional disparities, fostering innovation, and enhancing value-added production. Ukraine must transform its economic model by integrating effective governance, reducing corruption, and addressing structural weaknesses like low productivity and technological lag. These efforts aim to create a resilient, sustainable economy that drives growth and improves citizens' quality of life.

Keywords: Ukraine, post-war economic recovery, economic transformation, reconstruction.

Після майже трьох років повномасштабного вторгнення Росії в Україну країна стикається з безпрецедентними викликами у сфері відновлення. Згідно з Швидкою оцінкою збитків та потреб (RDNA3), оприлюдненою урядом України, Групою Світового банку, Європейською комісією та ООН, загальна вартість відновлення та реконструкції України на наступні десять років оцінюється у 486 мільярдів доларів США [1]. Це значне збільшення порівняно з оцінкою минулого року. Оновлений RDNA4 буде опублікований на основі результатів 2024 року, що дасть більш чітке уявлення про майбутні потреби.

Згідно з документом, найбільші збитки зазнали житловий сектор, транспортна інфраструктура, торгівля, промисловість, а також енергетика і видобування. Розмір потреб на відновлення також є значним й складає 486.2 млрд дол. США, зокрема, для житлової сфери (80,3 млрд дол. США), транспорту (73,7 млрд дол. США), торгівлі та промисловості (67,5 млрд дол. США), сільського господарства (56,1 млрд дол. США), енергетики та видобувних галузей (47,1 млрд дол. США), соціального захисту та засобів для існування (44,5 млрд дол. США), управління вибухонебезпечними матеріалами (34,6 млрд дол. США), освіти та науки (13,9 млрд дол. США), водопостачання та водовідведення (11,1 млрд дол. США), комунальних послуг (11,4 млрд дол. США), ірригації та управління водними ресурсами (10,7 млрд дол. США), культури та туризму (8,9 млрд дол. США), телекомунікацій та цифрових технологій (4,7 млрд дол. США), охорони здоров'я (14,2 млрд дол. США), фінансів та банківської діяльності (2,3 млрд дол. США), охорони навколишнього середовища, управління природними ресурсами та лісівництва (2,3 млрд дол. США), реагування на надзвичайні ситуації та цивільного захисту (2,3 млрд дол. США), юстиції та публічного адміністрування (0,7 млрд дол. США).

Ці дані підкреслюють, наскільки важливою є стратегія економічного відновлення для країни, адже відбудова інфраструктури та впровадження відповідних політик швидкого розвитку, що сприятимуть економічному зростанню, має стати одним з ключових пріоритетів.

Відновлення країни вимагає не лише матеріальних ресурсів, а й здатність інтегрувати їх у єдину, ефективну економічну систему, що буде базуватися на комплексному підході до управління цим комплексним й системним процесом. Україна постає перед викликом у необхідності використання ефективних інструментів та підходів економічного відновлення держави, що дозволятимуть створювати більш стійкі й ефективні системи. Держава має розробити стратегії й політики уникнення економічних перешкод, що були раніше, які гальмували розвиток економіки.

Серед таких перешкод можна виділити низьку продуктивність праці [2] та технологічне відставання, що суттєво обмежувало конкурентоспроможність продукції на міжнародних ринках та було перепорою для збільшення доданої вартості товарів та послуг. Як приклад – експорт аграрної продукції переважно у вигляді сировини, а не готових продуктів із доданою вартістю [3].

Іншим прикладом є нерівномірний економічний регіональний розвиток – існували значні диспропорції між розвитком індустріальних регіонів (наприклад, Кривбасу та Донбасу) і сільських територій (наприклад, Кіровоградщини). Це призводило до того, що інвестиції концентрувалися у великих містах, тоді як сільські громади залишалися недорозвиненими [4].

Критичною була також залежність економіки від енергетичного сектору, який значною мірою залежав від імпорту газу, а інфраструктура, зокрема транспортна, була в незадовільному стані [5]. В повоєнний час ця ситуація може ускладнитись, внаслідок триваючого руйнування енергетичної інфраструктури ворогом.

Також доцільно виділити й низьку довіру до державних інституцій та корупцію, які гальмували інвестиції та розвиток малого й середнього бізнесу. Складність та наявність певних корупційних ризиків у процесах отримання дозволів і ліцензій призводили до сповільнення започаткування бізнесу. Наразі ситуація покращилась, що свідчить про спроможність системи впроваджувати зміни навіть в кризових ситуаціях [6].

Під відновленням ми розуміємо не повернення до статус-кво довоєнної економіки, а комплексний процес, що має на меті досягнення трьох цілей, а саме: 1. переосмислення сутності економіки та пов'язаних процесів; 2. відновлення довоєнних показників; 3. розвиток нової економіки, яка стане драйвером всіх процесів у державі. Необхідною є зміна структури та функціонування економіки, що стане предметом аналізу у наступних публікаціях.

Таким чином, ключовими напрямками повоєнного економічного відновлення є трансформація економічної моделі країни, відбудова критично важливих інфраструктур, ліквідація регіональних дисбалансів, стимулювання інновацій і технологічного розвитку, а також створення умов для зростання доданої вартості у виробництві. Реалізація цих заходів сприятиме формуванню стабільної економіки, здатної забезпечити довгостроковий розвиток, інтеграцію у світові ринки та, як результат, підвищення якості життя населення.

Список використаних джерел

1. World Bank. Ukraine – Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3): February 2022 – December 2023 [Електронний ресурс]. Washington, D.C.: World Bank Group. Режим доступу: <http://documents.worldbank.org/curated/en/099021324115085807/P1801741bea12c012189ca16d95d8c2556a>
2. The Inclusive Development Index 2018 Summary and Data Highlights / World Economic Forum [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Forum_IncGrwth_2018.pdf
3. Могильний О. М., Козак М. І. Сировинна орієнтація аграрного сектору та її соціально-економічні наслідки для України. *Економіка АПК*. 2021. № 3. С. 19–32. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202103019>
4. Перепелюкова О. В. Диспропорції регіонального розвитку в умовах системних трансформацій. *Проблеми економіки*. 2019. № 4. С. 88–95. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-4-88-95>
5. Ільєнко А. С. Енергетична безпека України: сутність, загрози та механізми регулювання. *Механізми державного управління. Національний університет цивільного захисту України*. 2019. С. 61–66. DOI: <https://doi.org/10.32838/2663-6468/2019.4/11>
6. Corruption in Ukraine 2022: Understanding, Perception, Prevalence. Report Based on the Results of the Survey of Population and Entrepreneurs [Електронний ресурс]. Київ, 2023. Режим доступу: https://www.sapiens.com.ua/publications/socpol-research/275/Report_2022_FINAL_eng.pdf

Ангеліна КОЛОМІЄЦЬ,

лікар онколог-ендокринолог, державне некомерційне підприємство «Національний інститут раку», магістрантка 2-го курсу кафедри психології Пенітенціарної академії України

Anhelina KOLOMIETS,

oncologist-endocrinologist, state non-profit enterprise «National Cancer Institute», master's student of the 2nd year of the Department of Psychology of the Penitentiary Academy of Ukraine
<https://orcid.org/0009-0004-7580-8394>

Науковий керівник: **Ірина ВОЛЕВАХА**, к.психол.н., доцент, доцент кафедри психології Пенітенціарної академії України

ПСИХОЕМОЦІЙНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ ВИСОКОСПЕЦІАЛІЗОВАНИМИ ЗАКЛАДАМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ОНКОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ

PSYCHO-EMOTIONAL WELL-BEING AS A FACTOR OF EFFICIENT USE OF RESOURCES BY HIGHLY SPECIALIZED ONCOLOGY PROFILE HEALTH CARE INSTITUTIONS

In the conditions of martial law, the level of general background anxiety of the population increases and acquires new forms and expressions in various relevant actions, which may depend on the original personal accentuations. Psychological assistance provided in time can be considered as a preventive measure against unjustified appointment of examinations to patients in institutions of highly specialized medical care, which will reduce their inefficient use of resources and contribute to the concentration of employees of tertiary health care institutions on providing high-quality highly specialized medical care to those patients who objectively need it need.

Keywords: anxiety, psychological assistance, attracting resources.

Система охорони здоров'я в Україні зазнала руйнувань через воєнні дії, що додатково обмежило можливості для надання медичної допомоги. Деякі заклади охорони здоров'я припинили свою діяльність через пошкодження, інші – через відтік кадрів чи брак фінансування і багато пацієнтів залишилися без доступу до кваліфікованої медичної допомоги.

Окрім того, загальна перевантаженість медичної системи в умовах воєнних дій вплинула на можливість своєчасного надання високоспеціалізованої медичної допомоги, що є особливо критичним для хворих на онкологічні захворювання, які потребують комплексної високоспеціалізованої допомоги. Відсутність доступу до необхідних фахівців та тривалі періоди пауз у лікуванні можуть суттєво погіршити прогноз для таких пацієнтів [10]. В таких умовах особливо актуальними є питання відповідального відношення до розподілу наявних ресурсів в умовах їх значної обмеженості.

Дане дослідження проведено у період із червня по жовтень 2024 року на базі ДНП «Національний інститут раку» (м. Київ). У дослідженні взяли участь 50 респондентів з числа пацієнтів, що зверталися на обстеження до онколога ДНП з приводу підозри на онкологічне захворювання.

Усі респонденти були розподілені на 2 групи: до першої групи включили респондентів, у яких в процесі дообстеження було підтверджено наявність онкологічного захворювання; до другої групи – тих, у кого за результатами дообстеження онкологічний діагноз було спростовано.

Всім респондентам було запропоновано анкетування за методикою «Індекс благополуччя ВООЗ-5». Аналіз результатів проводився за допомогою програмного забезпечення SPSS Statistics («Statistical Package for the Social Sciences» – статистичний пакет для соціологічних

та психологічних досліджень) з метою оцінити загальне психоемоційне благополуччя респондентів залежно від їхнього діагностичного статусу (див. табл. 1.1).

У групі пацієнтів із підтвердженим онкологічним діагнозом (група №1) медіанний показник становив 13, тоді як середнє значення дорівнювало 11,7 із стандартним відхиленням у 5,08. Ці результати свідчать про помірний рівень благополуччя, який, хоча й залишається в межах норми, демонструє суттєву індивідуальну варіативність серед респондентів. Такий рівень може бути пов'язаним із психологічною адаптацією до діагнозу, а також із потенційною підтримкою, яку пацієнти отримують під час лікування або обстеження.

Таблиця 1.1. Результати методики «Індекс благополуччя ВООЗ-5»

Група	Медіана	Середнє	Стандартне відхилення
Група №1	13	11,7	5,08
Група №2	11	10,3	4,92
Всі	12	11	5

У групі пацієнтів, яким діагноз не підтвердився (група №2), медіанний показник склав 11, а середнє значення – 10,3 зі стандартним відхиленням 4,92. У порівнянні з першою групою, ці показники є дещо нижчими, що може свідчити про знижений рівень психоемоційного благополуччя у пацієнтів цієї категорії. Можливо, це пов'язано із тривалим стресом, викликаним очікуванням результатів діагностики, а також з емоційною напругою, яка могла зберігатися навіть після спростування діагнозу. Незначна різниця в стандартних відхиленнях між групами свідчить про те, що обидві групи демонструють схожу варіативність рівнів благополуччя, що, ймовірно, залежить від індивідуальних психологічних особливостей учасників.

Для всієї вибірки медіанний показник склав 12, а середнє значення – 11 зі стандартним відхиленням 5. Загальні результати вказують на середній рівень благополуччя серед респондентів, однак очевидно, що групові розбіжності є значущими, особливо у контексті різних діагностичних ситуацій. Пацієнти з підтвердженим діагнозом демонструють дещо вищі показники благополуччя, ніж пацієнти зі спростованим діагнозом. Це може бути пояснено тим, що перша група отримує більш чітке розуміння свого стану [2, 4] та, ймовірно, має доступ до додаткових ресурсів підтримки, таких як медична допомога чи психотерапія. Натомість пацієнти другої групи можуть стикатися з психологічними наслідками невизначеності, стресу та емоційного виснаження, які впливають на їхній рівень благополуччя.

Було досліджено розподіл рівня благополуччя серед пацієнтів залежно від їхнього діагностичного статусу, що дозволило виявити специфічні відмінності між групами (див. табл. 1.2).

Таблиця 1.2. Розподіл за рівнем благополуччя

Група	Низький рівень		Середній рівень		Високий рівень	
	Абсолютна частота	Відсоткова частота	Абсолютна частота	Відсоткова частота	Абсолютна частота	Відсоткова частота
Група №1	8	16%	10	20%	7	14%
Група №2	12	24%	9	18%	4	8%

У групі пацієнтів із підтвердженим онкологічним діагнозом (група №1) найбільшу частку займають респонденти із середнім рівнем благополуччя, який було зафіксовано у 10 осіб, що складає 20% вибірки.

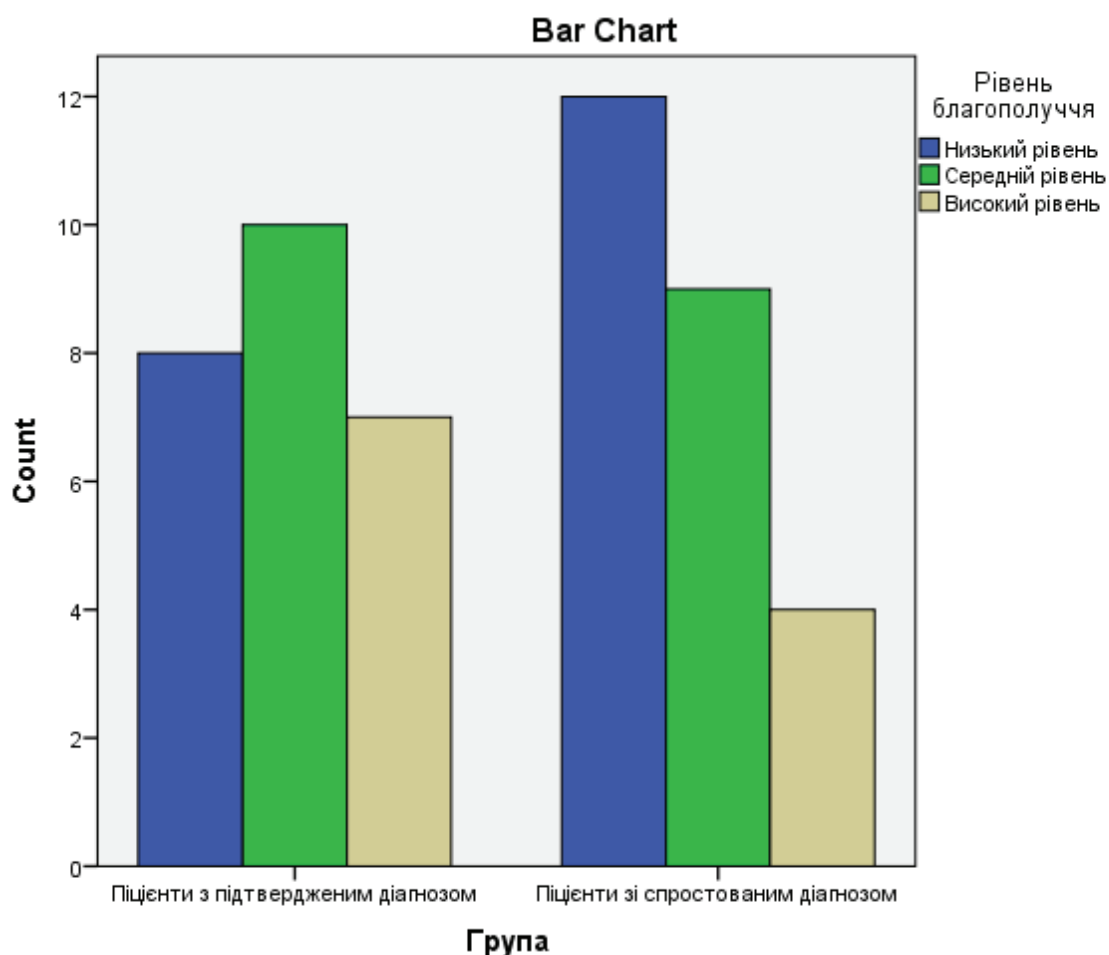

Рис. 1. Розподіл за рівнем благополуччя

Низький рівень благополуччя у цій групі виявлено у 8 осіб, що становить 16%, тоді як високий рівень благополуччя мали лише 7 пацієнтів, що відповідає 14% вибірки. Такий розподіл може вказувати на те, що значна частина пацієнтів із підтвердженим діагнозом перебувають у стані психологічної адаптації, хоча частина респондентів все ще демонструє низький рівень емоційного благополуччя, ймовірно, через стрес, викликаний хворобою.

У групі пацієнтів, яким онкологічний діагноз не було підтверджено (група №2), спостерігається більш виражений розподіл низького рівня благополуччя. У цій групі низький рівень благополуччя виявлено у 12 осіб, що становить 24%, що є найвищим показником серед усіх категорій. Середній рівень благополуччя у групі №2 виявлено у 9 респондентів (18%), тоді як високий рівень благополуччя зафіксовано лише у 4 осіб (8%). Ці результати демонструють, що пацієнти зі спростованим діагнозом онкологічного захворювання частіше відчувають емоційний дискомфорт та знижений рівень психологічного благополуччя, що може бути наслідком пережитого стресу та невизначеності під час процесу обстеження.

Аналіз сукупних даних свідчить про те, що група пацієнтів із підтвердженим діагнозом демонструє дещо вищі показники благополуччя, ніж група пацієнтів зі спростованим діагнозом. Це може бути пов'язано з тим, що перша група респондентів отримує доступ до медичної допомоги та, ймовірно, більшої емоційної підтримки від близьких чи лікарів [2-3, 5, 8-9], тоді як друга група, хоча й звільнена від страху перед онкологічним діагнозом, все ще відчуває наслідки стресових переживань [11].

Слід зазначити що як респондентам із першої, так і респондентам із другої групи в рамках лікувально-діагностичного процесу у ДНП «Національний інститут раку» було проведено ряд лабораторних та інструментальних обстежень а також надано консультації вузьких спеціалістів відповідно до профілю скарг кожного окремого пацієнта, що передбачало значний об'єм витрат матеріальних, технічних, кадрових ресурсів та часу. Поряд із цим, якщо респонденти першої групи переважно мали медичні покази до призначення повного пакету обстежень, то більше 70% респондентів із другої групи були скеровані на проходження обстеження за тим самим пакетом не через наявність стійких медичних показів а через наполягання конкретного пацієнта, яке часто пояснювалося його занепокоєнням щодо стану свого здоров'я, тривожністю і страхом захворіти на рак.

Звідси можна зробити висновок про те що в умовах воєнного стану рівень загальної фонові тривожності населення зростає і набуває нових форм і виражень у різні відповідні дії, що можуть залежати від вихідних особистісних акцентуацій. За таких умов впровадження нових форм надання психологічної допомоги [1, 5] та збільшення доступності такої допомоги для населення [2] з одного боку потребує залучення ресурсів. З іншого боку, вчасно надана психологічна допомога [9, 11] може розглядатися як превентивний захід [2] щодо необґрунтованого призначення обстеження пацієнтам у закладах третинної (високоспеціалізованої) ланки медичної допомоги, таких як ДНП «Національний інститут раку», що зменшить неефективне використання ними ресурсів і сприятиме зосередженню співробітників закладів охорони здоров'я третинної ланки на наданні якісної високоспеціалізованої медичної допомоги тим пацієнтам які об'єктивно її потребують.

Список використаних джерел

1. Бідучак А. С. Медична комунікація в системі відносин «керівник-лікар-пацієнт» Інноваційна наука: пошук відповідей на виклики сучасності. 2023. Вип. 461. С. 150–159.
2. Білик В. Вплив превентивної освіти на подолання психологічних бар'єрів відношення до онкохвороб. Наукові перспективи. 2024. № 3 (45). С. 23–29.
3. Візірякіна О. М. Психологія у медичній реабілітації / О. М. Візірякіна // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Медицина». – 2023. – № 1 (67). – С. 111–114.
4. Гайворонська О. Сприйняття онкологічними пацієнтами комунікації з лікарями в Україні. Український медичний журнал. 2022. № 12. С. 95–102.
5. Гергало О. А., Хомич Г. О. Психоемоційний стан онкохворих в умовах психологічного супроводу. Психологічні аспекти медичної допомоги. 2021. № 38. С. 22–28.
6. Коломієць А.А. Кримінально-виконавча система та високоспеціалізовані заклади охорони здоров'я онкологічного профілю: що спільного? XIV Всеукраїнська заочна науково-практична конференція «Кримінально-виконавча система України та її роль у розбудові правової і соціальної держави (м. Чернігів, 13 грудня 2024 р.); Пенітенціарна академія України. Чернігів, ПАУ.
7. Кривоніс Т. Г. Медико-психологічна допомога в онкологічній практиці. Медицина сьогодні і завтра. 2020. Т. 86, № 1. С. 61–68.
8. Лукомська С. О. Ресурсний підхід до вивчення особистості у ситуації онкологічної хвороби. Актуальні проблеми психології. 2020. Т. 3, № 14. С. 190–195.
9. Лукомська С. О. Ресурсний підхід до подолання особистістю кризових ситуацій. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки». 2020. № 1. С. 190–195.
10. Лукомська С. О. Ресурсний підхід у психологічній підтримці онкопацієнтів. Рекомендовано Вченою радою НДУ ім. Миколи Гоголя. 2020. 139 с.
11. Мавко М. Я. Консультативна робота з екзистенційними запитами у моделі КПТ: системний огляд літератури. Психотерапія, №34(1), 2022. С. 45-57.

Антоніна КОРНІЄНКО,
студентка кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Antonina KORNIENKO,
A student of the Department of Regional Policy at the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service, Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Вікторія КОЛТУН,** д.держ.упр., професор, завідувач кафедри регіональної політики наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ PREVENTING AND COMBATING CORRUPTION IN WARTIME

This article examines the challenges and strategies for preventing and combating corruption in wartime, with a focus on Ukraine's experience. Corruption intensifies during crises, including war, as systems of control and accountability are disrupted. The study highlights how the war has necessitated adaptations in anti-corruption policies, particularly concerning financial control, public procurement, and judicial reforms.

Key findings from Ukraine's 2023 corruption assessment are analyzed, revealing public and business perceptions of corruption as a critical issue. The article identifies the judiciary, customs, and healthcare sectors as priority areas for reform. Despite the rise in corruption risks, there is notable societal readiness to confront these challenges, evidenced by increasing civic involvement and support for whistleblowers.

The role of digital transformation, civil society participation, and international cooperation is emphasized as vital for strengthening transparency and accountability. Legislative and institutional measures, such as amendments to anti-corruption laws and efforts by the National Anti-Corruption Bureau, demonstrate Ukraine's commitment to maintaining integrity during wartime.

The article concludes that addressing corruption during war is not only essential for national security but also critical for post-war reconstruction and integration into global frameworks of governance and transparency.

Keywords: corruption, wartime, national security, anti-corruption policies, judicial reform, public procurement.

Корупція є однією з ключових загроз для національної безпеки та сталого розвитку будь-якої держави, особливо у період кризових ситуацій, таких як війна. У таких умовах зростає ризик зловживань владою, непрозорого розподілу ресурсів та маніпуляцій із державною допомогою, що власне негативно впливає на ефективність функціонування державного апарату, довіру суспільства до влади та здатність країни протистояти зовнішнім викликам.

В умовах війни боротьба з корупцією набуває критичного значення. Оскільки ресурси держави спрямовуються на оборону, гуманітарну підтримку та відновлення інфраструктури, прозорість та підзвітність у їх використанні стають пріоритетними завданнями. Запобігання корупції в цей період вимагає ефективних механізмів контролю, чітких нормативних правил і залучення громадянського суспільства для моніторингу та забезпечення відповідальності посадових осіб.

Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – НАЗК) представило результати дослідження, присвяченого стану корупції в Україні у 2023 році. Це комплексне опитування дозволило глибше зрозуміти масштаби проблеми у різних сферах життя, зокрема у бізнес-середовищі та серед населення. За результатами опитування, понад 70% громадян і підприємців визнають корупцію серйозною проблемою. Громадяни перш за все вказують на проблеми в судовій системі (51%) та на митниці (38%), тоді як бізнес акцентує на митниці (58%) і публічних закупівлях, пов'язаних із будівництвом (33%) [2].

Прийняття Верховною Радою України 8 липня 2022 року Закону «Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» [3] засвідчує готовність держави удосконалювати нормативну базу, що регулює діяльність у сфері запобігання корупції в умовах воєнного стану.

Закон запроваджує спеціальні положення, які враховують обмеження воєнного періоду та сприяють підтримці контролю за доброчесністю суб'єктів декларування, навіть за надзвичайних обставин.

Зокрема, Національне агентство з питань запобігання корупції продовжує виконувати свої ключові функції, спрямовані на забезпечення дотримання антикорупційного законодавства. Разом з тим, діяльність агентства адаптується до потреб воєнного часу, включаючи сприяння ефективному розподілу ресурсів, підвищення прозорості в публічному секторі та формування умов для боротьби з корупційними ризиками [5].

Важливим кроком у розбудові ефективної антикорупційної системи України стало затвердження Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки [1]. Документ деталізує основні заходи реалізації Антикорупційної стратегії, спрямованої на зниження рівня корупції в різних сферах суспільного життя. Значний акцент зроблено на зміцненні партнерства між державними органами та громадянським суспільством, що є ключовим елементом прозорості та відповідальної політики.

Громадянське суспільство відіграє важливу роль у забезпеченні громадського контролю за діяльністю органів влади. Серед головних механізмів такої взаємодії – участь у моніторингу антикорупційних ініціатив, проведення експертизи нормативно-правових актів, підтримка розслідувань корупційних злочинів та підготовка пропозицій щодо вдосконалення законодавства. Відтак створення Ради громадського контролю при Національному антикорупційному бюро України (далі – НАБУ) та Громадської ради при Національному агентстві з питань запобігання корупції стало важливим кроком для забезпечення прозорості їхньої діяльності [5].

Антикорупційна діяльність органів влади охоплює попередження, виявлення, розслідування і припинення корупційних правопорушень. Особливу увагу приділено діяльності НАБУ, яке зосереджується на розкритті корупційних схем за участю вищих посадових осіб. У 2022 році, попри складнощі воєнного часу, НАБУ та САП викрили сотні осіб, причетних до корупційної діяльності, що демонструє важливість безперервної роботи навіть в умовах кризи [4, с.439].

Зростання ризиків корупції в умовах війни обумовлено не лише обмеженими ресурсами, але й необхідністю швидкого ухвалення рішень, що іноді обходить стандартні процедури контролю. У той же час ефективна боротьба з корупцією залишається важливим інструментом для підтримання довіри громадян до влади та збереження міжнародної підтримки України. Від цього залежить не лише стійкість держави під час війни, але й успішність її відновлення у післявоєнний період.

Успішна протидія корупції в умовах війни вимагає поєднання традиційних механізмів прозорості та підзвітності з новими технологічними рішеннями. Особливого значення набуває цифровізація процесів, моніторинг діяльності органів влади, а також залучення громадянського суспільства до антикорупційного нагляду.

Список використаних джерел

1. Антикорупційна стратегія на 2021–2025 роки. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/Antykoruptsiyna-strategiya-na-2021-2025-rr.pdf>.
2. Показники сприйняття і досвіду корупції дещо покращилися у порівнянні з довоєнним рівнем: НАЗК презентувало дослідження за 2023 рік. Офіційний сайт Національного агентства з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/pokaznyky-spryynyattya-i-dosvidu-koruptsii-descho-rokraschylysya-u-porivnyanni-z-dovoennym-rivnem-nazk-prezentovalo-doslidzhennya-za-2023-rik/>
3. Про внесення змін до Закону України «Про запобігання корупції» щодо особливостей застосування законодавства у сфері запобігання корупції в умовах воєнного стану : Закон України від 8 липня 2022 року № 2381-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2381-20#Text>.
4. Шандрук А.М., Шульган І.І. Державна політика у сфері запобігання корупції в умовах війни. Проблеми розвитку адміністративного, фінансового та інформаційного права в контексті євроінтеграційних процесів: зб. матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 5 травня 2023 р.); відпов. за вип. проф. М. М. Бліхар. Київ: Комп'ютерний дизайн, 2023. С.438-440.
5. Ясінь І. Державна політика у сфері запобігання та протидія корупції в умовах війни. 2023. URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/307-310_13.pdf.

Олександр КОРНІЄНКО,
аспірант кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного
управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Oleksandr KORNIYENKO,
postgraduate student of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public
Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0002-3318-0269>

Науковий керівник: **Вікторія КОЛТУН**, д.держ.упр., професор, завідувач кафедри регіональної
політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

ІМПЕРАТИВ СТІЙКОСТІ ТА СТАЛОСТІ РОЗВИТКУ ГРОМАД ЯК ПРІОРИТЕТ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЕФЕКТИВНОГО ВРЯДУВАННЯ

THE IMPERATIVE OF SUSTAINABILITY AND SUSTAINABLE COMMUNITY DEVELOPMENT AS A PRIORITY OF THE STATE POLICY OF EFFECTIVE GOVERNANCE

The abstracts is relevant because among the main tasks of the reform is to ensure sustainable and sustainable development of communities. In order to achieve the above states, it is necessary to have an effective territorial organisation of power relations and redistribution of functional responsibilities between the subjects of the system of territorial organisation of power. It is summarised that the reform of local self-government and territorial organisation of power is considered to be the most successful of the reforms carried out in Ukraine, where decentralisation processes play a significant role, thanks to which communities have gained significant autonomy and the ability to allocate resources for sustainable and resilient community development. The management of the efficiency of the territorial organisation of power is considered as an imperative of the established norms, principles, laws to ensure the sustainability and resilience of communities in the context of the functioning of various social spheres.

Keywords: sustainability of community development, efficiency, governance, territorial organization of power.

Сформована система управління, що здатна забезпечити проведення якісних трансформаційних процесів, а також організоване належним чином надання публічних послуг, орієнтоване на громадянина, є пріоритетними напрямками ефективного врядування [1]. Урядом України визначено наступні аспекти, на які слід звернути увагу, щоб досягнути позитивних показників ефективної системи управління. Мається на увазі сучасна система публічного управління, новий підхід до управління державними фінансами, імплементація елементів системи електронного врядування. Незважаючи на достатню кількість матеріальних, нематеріальних активів, людського ресурсу, в будь якій організації превалює фактор вміння раціонального розподілу ресурсів, та яку суспільну корисність, соціальну цінність від реалізації проєктів, планів, програм отримаємо в результаті [1].

Отримання нових завдань, ресурсів, повноважень та відповідальності органами влади на місцевому, регіональному та державному рівнях в процесі реформи децентралізації потребує нових управлінських підходів щодо використання ресурсного потенціалу. Серед головних завдань проведення реформи є забезпечення сталого і стійкого розвитку громад. Під стійким розвитком громад маємо на увазі швидке реагування, адаптування до змінних умов середовища, вплив екзогенних та ендегенних факторів на соціум. Водночас економічна стійкість характеризується справедливим розподілом благ між усіма членами суспільства

задля задоволення потреб [2]. Основні види сталого розвитку громад, включаючи характерні способи їх забезпечення схарактеризовано на порталі ресурсного центру [2]:

- програмна сталість забезпечуватиметься за умови енергійності процесу навчання і зростання у громаді;
- екологічну сталість буде досягнуто в разі збереження екосистем;
- соціальна і культурна сталість залежатиме від впливу розвитку на соціальне середовище;
- економічну сталість отримаємо внаслідок перманентного забезпечення добробуту людей,
- політична сталість означає ефективне прийняття публічно-управлінських рішень та розподіл влади.

Задля досягнення вище схарактеризованих станів, необхідною є дієва територіальна організація владних відносин та перерозподіл функціональних обов'язків між суб'єктами системи територіальної організації влади. М. Черняк у науковій розвідці виокремлює власне бачення модернізованої територіальної організації влади, обґрунтовуючи доцільність наступних позицій [3]:

- «необхідність модернізації не лише територіальних органів публічної влади, а й територіальної організації влади у цілому, адже без цього неможливо побудувати таку систему публічної влади на субнаціональному рівні, яка б забезпечила регіональний розвиток, задовольняючи потреби й очікування громадян»;
- модель модернізації територіальної організації влади в Україні передбачає перехід до багаторівневого врядування; впровадження контрактного підходу у взаємодії між центральними та територіальними органами влади;
- створення мережових публічно-управлінських структур;
- перерозподіл функцій на регіональному рівні ;
- залучення різних зацікавлених суб'єктів до процесу управління територіальним розвитком, побудова відносин між яким має базуватися на партнерстві і діалозі.

План заходів з реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на 2024 – 2027 роки орієнтований на забезпечення *фінансової* (посилення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування), *інституційної* (посилення інституційної спроможності асоціацій органів місцевого самоврядування), *правової* (закріплення результатів реформи в Конституції України), *адміністративної* (переформатування місцевих державних адміністрацій в органи префектурного типу, відновлення діяльності органів місцевого самоврядування органів виконавчої влади на деокупованих територіях, розмежування повноважень органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади за принципом субсидіарності), *демократичної* (створення передумов для залучення жителів до прийняття управлінських рішень на місцях, розвиток форм прямого народовладдя) стійкості громад [6].

Важливим аспектом, що впливає на стійкий розвиток громад, є залучення та участь громадськості при прийнятті публічно-управлінських рішень. Залучення громадян є ініціативою згори донизу й ініціюється органом місцевого самоврядування [4]. Представники органів місцевого самоврядування запрошують громадян долучитися до процесу обговорення, оцінки нових політик та проєктів, які були розроблені органами місцевого самоврядування. Поняття «громадська участь» науковці визначають як «систему дій, методів, інструментів та механізмів (об'єднаних логікою відповідного алгоритму) участі громадян у визначенні та вирішенні їхніх проблем та адвокації інтересів у громаді» [4].

Впровадження європейських стандартів управління та безпеки сприяє підвищенню стійкості регіонів. До прикладу фахівцями названо, серед інших, сферу енергетики, що є складовою інтеграції до ЄС, що сприятиме відновленню регіональної економіки та нормалізації умов для населення [5]. В сфері економіки впровадження національних стандартів сприятиме збільшенню довіри споживачів до внутрішнього ринку, а також забезпечить відповідність

українських продуктів міжнародним вимогам, що важливо для експортної діяльності [5]. Ці заходи формують умови для сталого розвитку та підвищення якості життя в регіонах України.

Проведений аналіз літератури дає змогу констатувати певні узагальнення.

1. Реформа місцевого самоврядування і територіальної організації влади вважається найуспішнішою з проведених реформ в Україні, де чималу роль відіграють децентралізаційні процеси, завдяки яким громади отримали значну автономію і можливість розподіляти ресурси задля стійкого та сталого розвитку громади.

2. З'ясовано певну залежність між управлінням та бажаним станом розвитку громади, чим вищий рівень управління ефективністю територіальної організації влади, тим більша вірогідність стійкості та сталості розвитку громад.

3. Управління ефективністю територіальної організації влади розглянуто як імператив встановлених норм, принципів, законів задля забезпечення стійкості та сталості громад в контексті функціонування різних суспільних сфер.

Список використаних джерел

1. Урядовий портал. Ефективне врядування. URL: <https://www.kmu.gov.ua/reformi/efektivne-vryaduvannya>.
2. Портал ГУРТ. URL: <https://gurt.org.ua/news/events/>.
3. Черняк М. Є. Модернізація територіальної організації влади як чинник регіонального розвитку : дис. д-ра філософії за спец. 281 Публічне управління та адміністрування. ХарPI НАДУ. 2020. 241 с.
4. Що таке участь громадськості, залучення громадськості та навіщо це потрібно. URL: <https://volodymyrrada.gov.ua/shho-take-uchast-gromadskosti-zaluchennya-gromadskosti-rivni-ta-navishho-cze-potribno/>.
5. Впровадження європейських стандартів та інструментів у сфері енергоефективності – одна зі складових повноцінної інтеграції України до ЄС. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/vprovadzhennia-ievropeiskikh-standartiv-ta-instrumentiv-u-sferi-enerhoefektyvnosti-odna-zi-skladovykh-povnotsinnoi-intehratsii-ukrainy-do-ies>.
6. План заходів з реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на 2024 – 2027 роки. URL: https://mtu.gov.ua/files/2.%D0%9F%D0%BB%D0%B0%D0%BD_%D0%B7%D0%B0%D1%85%D0%BE%D0%B4%D0%B2_%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%8F%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%9A%D0%9C%D0%A3.pdf.

Ігор КОРХОВИЙ,
аспірант кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Igor KORKHOVYI,
postgraduate student of the Department of Regional Policy Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Вікторія КОЛТУН**, д.держ.упр., професор, завідувач кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПЛАН УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОСИЛЕННЯ СПРОМОЖНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ПРОЦЕСІ ВІДНОВЛЕННЯ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

THE UKRAINE PLAN AS A TOOL FOR STRENGTHENING THE CAPACITY OF LOCAL SELF-GOVERNMENTS IN THE PROCESS OF RECOVERY AND EUROPEAN INTEGRATION

The article examines the dual focus of the Ukraine Plan 2024–2027 as the core EU strategic initiative on advancing the decentralization reform and enhancing the institutional capacity of local self-governments within recovery process. Key measures include legislative changes to define territorial community boundaries, strengthen local financial capacity, and improve horizontal equalization mechanisms for budgets. Special attention is given to supporting de-occupied territories through legislative frameworks, infrastructure restoration, and public service resumption. Additionally, the article emphasizes the importance of strategic planning, and capacity-building programs for local governments. These efforts align with the broader goals of European integration and sustainable regional development, laying the groundwork for an efficient and transparent system of governance in Ukraine.

Keywords: Ukraine Plan, Ukraine Facility, institutional capacity, damage assessment, reconstruction, territorial community, local self-government system, public investment management reform, financial capacity of communities.

Україна зіткнулася з безпрецедентними викликами, які виникли внаслідок повномасштабної збройної агресії Росії. За оцінками «Швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA3)», підготовленої Урядом України спільно з міжнародними партнерами, загальна вартість відновлення країни становить 486 мільярдів доларів США на найближче десятиліття [1].

У відповідь на ці виклики 18 березня 2024 року Урядом України затверджено План України 2024–2027 рр., розроблений спільно з ЄС в рамках європейської Програми фінансової підтримки «Ukraine Facility». У рамках цієї програми Європейський Союз виділяє 50 мільярдів євро для фінансування державного бюджету, стимулювання інвестицій та надання технічної підтримки [2].

Ключову роль у процесі відновлення відведено територіальним громадам, які відповідно до Плану виступають основними бенефіціарами процесу відбудови. Громади відповідають за розроблення планувальних документів, налагодження співпраці з міжнародними партнерами та впровадження проектів на місцевому рівні. Планом вимагається використання інклюзивного підходу на місцях, що передбачає консультації з громадянським суспільством, забезпечує врахування потреб населення у процесах відновлення.

Одним із ключових механізмів Програми «Ukraine Facility» є виділення щонайменше 20% міжнародної допомоги на підтримку територіальних громад: модернізацію шкіл, лікарень, систем водопостачання та енергозабезпечення [2].

Для забезпечення доступності фінансування на місцевому рівні Планом передбачається запровадження прозорого механізму підтримки потреб громад у відновленні та модернізації. Цей механізм гарантує відповідність фінансування стратегічним цілям місцевого та регіонального розвитку, узгодженим із Державною стратегією регіонального розвитку. Крім того, впровадження цього механізму сприятиме реформуванню управління державними інвестиціями, забезпечуючи ефективність і прозорість використання ресурсів.

В рамках реалізації Плану Уряд України разом із міжнародними партнерами зобов'язався працювати над створенням механізмів посилення компетенцій органів місцевого самоврядування (ОМС) у таких сферах, як стратегічне планування, управління публічними інвестиціями, протидія корупції, цифровізація, управління проектами та міське планування.

Незважаючи на значні досягнення, децентралізація в Україні залишається незавершеною. Успішне завершення територіального етапу реформи у 2020 році стало основою для подальшого вдосконалення багаторівневого врядування [3].

З цією метою 26 березня 2024 року Урядом було затверджено План заходів з реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на 2024-2027 роки, який включає ключові заходи з удосконалення адміністративно-територіального устрою [4].

Передбачається розроблення законодавчих змін для затвердження меж територіальних громад та їхніх адміністративних центрів. Це дозволить забезпечити чітке розмежування компетенцій між рівнями управління, що відповідає європейським стандартам субсидіарності. Ухвалення та реалізація цих змін стануть основою для забезпечення ефективності управління та сталого розвитку територій. Зокрема, буде впроваджено механізми, які сприятимуть кращій фінансовій спроможності громад через вдосконалення механізму горизонтального вирівнювання місцевих бюджетів. Окремий акцент зроблено на відновленні діяльності органів місцевого самоврядування та виконавчої влади на деокупованих територіях. Передбачено створення законодавчих рамок для реалізації публічної влади на цих територіях, а також надання методичної підтримки місцевим органам управління. Такі заходи сприятимуть відновленню інфраструктури, стимулюванню інвестицій та забезпеченню базових послуг для мешканців. Важливим аспектом є посилення інституційної спроможності через навчання кадрів, розвиток міжмуніципальної співпраці та впровадження прозорих механізмів прийняття рішень.

Враховуючи всі перелічені аспекти, реалізація Плану України 2024–2027 набуває ключового значення для побудови ефективної системи місцевого самоврядування, яка не лише відповідає сучасним викликам, але й слугує основою для подальшої європейської інтеграції держави.

Список використаних джерел

1. Оновлена «Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA3)», підготовлена Урядом України, Групою Світового банку, Європейською Комісією та Організацією Об'єднаних Націй: https://documents1.worldbank.org/curated/en/099021324115085807/pdf/P1801741bea12c012189ca16d95d8c2556a.pdf?_gl=1*cq40hv*_gcl_au*NjY5MTU4MjE4LjE3MjY5MTcwMjk.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 244-р від 18 березня 2024р «Про схвалення Плану України»: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-skshvalennia-planu-t180324>
3. Аналітичний звіт Європейської Комісії щодо узгодження законодавства України з нормативно-правовою базою Європейського Союзу (acquis): <https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Analychnyj-zvit-YEK-ukrayinskoyu.pdf>
4. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26 березня 2024 р. № 270-р «Про затвердження Плану заходів з реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на 2024-2027 роки»: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270-2024-%D1%80#Text>

Людмила ЛУЦЕНКО,

здобувачка освіти кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Вікторія КОЛТУН,

д.держ.упр., професор, завідувач кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

<https://orcid.org/0000-0001-8432-873X>

Liudmyla LUTSENKO,

graduate student of the Regional Policy Department of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service, Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0009-0008-7147-8550>

Viktoriia KOLTUN,

Professor, Doctor of Sciences in Public Administration, Head of the Regional Policy Department of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service, Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0001-8432-873X>

ІНСТРУМЕНТАРІЙ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УМОВАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

INTERREGIONAL COOPERATION TOOLS IN A POST-WAR RECOVERY

The specifics of interregional cooperation are established in the context of territorial restoration and development. Key models of regional development, such as decentralization, cluster approaches and regional integration into global markets, whose adaptation will facilitate in the processes of restoration and development of regional economy, investment stimulation and infrastructure strengthening. The principles of development of interregional cooperation are summarized. An approach is applied according to which the cross -border cooperation model is based on decentralization and subsidiarity – key principles of local self -government and organizational reform of regional authorities, which create conditions for the development of cross -border cooperation at the local level. It is articulated that cross -border cooperation is an important element of the system of inter -regional development of Ukraine, deepening economic, social and cultural relations between neighboring regions of different countries. This cooperation helps the regions to adapt to new conditions, enhances their competitiveness and promotes innovative development. Through joint projections and initiatives, cross -border cooperation provides efficient use of resources and improves the quality of life of residents of border regions.

Keywords: regional development, interregional and cross -border cooperation, post-war recovery.

Міжрегіональне співробітництво є важливим інструментом, що сприяє економічному, соціальному та культурному розвитку регіону. Однією з головних переваг такого співробітництва є можливість обміну досвідом, ресурсами та знаннями між різними регіонами як на національному, так і на міжнародному рівні. Важливою особливістю міжрегіонального співробітництва є те, що існують різні моделі його реалізації, які визначаються регіональними викликами, національними стратегіями розвитку та міжнародними зобов'язаннями кожної країни [6].

Вивчення та порівняння різних моделей регіонального розвитку – важливе завдання для України, перед якою стоїть завдання модернізації економіки та структур управління. Кожна країна використовує свій власний підхід до регіонального розвитку, беручи до уваги особливості економіки, географії, ресурсів і політичної системи. Вивчення передового міжнародного досвіду

може дати уявлення про рішення, які ефективно працюють в умовах, схожих на українські, а також про ті, які потребують адаптації. Різні моделі регіонального розвитку, як-от децентралізація, кластерні підходи та регіональна інтеграція в глобальні ринки, можуть допомогти в розвитку регіональної економіки, стимулюванні інвестицій і зміцненні інфраструктури.

Адаптація цих моделей до українських реалій потребує детального аналізу їхньої ефективності та можливих ризиків. Також важливо враховувати культурні та соціальні особливості регіонів, щоб забезпечити сталий розвиток і гармонійну взаємодію між місцевою та центральною владою. Вивчення цих моделей допоможе знайти оптимальні шляхи подолання дисбалансу в місцевому розвитку в Україні та забезпечити стаке економічне зростання [3, с.166].

Узагальнення принципів розвитку міжрегіонального співробітництва представлено у табл. 1

Таблиця 1. Принципи розвитку міжрегіонального співробітництва

Принцип	Характеристика
Взаємна вигода	всі учасники співробітництва отримують вигоду від спільної діяльності, що сприяє ефективному розв'язанню спільних проблем і регіональному розвитку
Рівність партнерів	рівний статус усіх регіонів-учасників в ухваленні рішень і реалізації проєктів забезпечує баланс інтересів і сприяє довгостроковому співробітництву
Прозорість і відкритість	процес співпраці має бути відкритим, щоб учасники та зацікавлені сторони були поінформовані щодо ухвалення рішень та моніторингу реалізації проєктів
Орієнтація на сталий розвиток	співпраця має бути спрямована на досягнення довгострокових цілей і забезпечувати сталий економічний, соціальний та екологічний розвиток регіону
Адаптивність	моделі співробітництва мають бути достатньо гнучкими, щоб адаптуватися до мінливих національних і міжнародних умов та нових викликів
Комплексний підхід	співробітництво має охоплювати різні сфери суспільного життя (економіку, соціальні питання, екологію, культуру), забезпечуючи тим самим гармонійний розвиток усіх регіонів
Інноваційність	міжрегіональне співробітництво має підтримувати впровадження новітніх технологій та управлінських підходів, що підвищить конкурентоспроможність регіонів на національному та міжнародному рівнях

Джерело: узагальнено авторами за [2; 5; 6]

Дотримання цих принципів є ключовим елементом успішного розвитку міжрегіонального співробітництва, забезпечуючи баланс інтересів і рівність партнерів. Прозорість та орієнтація на сталий розвиток сприяють ефективному розв'язанню соціально-економічних проблем і зміцнюють міжрегіональну довіру. Адаптивність та інноваційність дають змогу швидко реагувати на виклики і впроваджувати нові методи управління, а також зміцнюють співпрацю. Загалом дотримання цих принципів створює умови для гармонійного і комплексного регіонального розвитку та підвищує конкурентоспроможність.

Видається доцільним здійснити характеристику сучасної моделі міжрегіонального співробітництва, якою є транскордонне співробітництво, задля вироблення підходів щодо визначення оптимальних варіантів для її адаптації в конкретних умовах. Модель транскордонного співробітництва базується на децентралізації та субсидіарності – ключових принципах місцевого самоврядування та організаційної реформи регіональних органів влади, що створюють умови для розвитку транскордонного співробітництва на місцевому рівні. Така співпраця є одним з інструментів підтримки та розвитку українських громад і регіонів [9, с.5].

Європейське законодавство визначає транскордонне співробітництво як «спільні дії, спрямовані на розвиток добросусідських відносин між регіональними співтовариствами або органами влади, що діють у межах певного регіону або території, та регульовані відповідним національним законодавством» [1, с.111].

В Україні, згідно із Законом України № 1861-IV «Про міжнародне територіальне співробітництво України», ухваленим 24 квітня 2024 року, транскордонне співробітництво визначається як «економічне, соціальне, між регіональними громадами України, їхніми представницькими органами, органами місцевого самоврядування та відповідними органами влади інших країн у межах компетенції, визначеної національним законодавством», спільні дії, спрямовані на розвиток наукових, технологічних, екологічних, культурних та інших зв'язків» [7]. Змістовні характеристики транскордонного співробітництва представлено на рисунку.

Отже, вважаємо, що транскордонне співробітництво є важливим елементом системи міжрегіонального розвитку України, поглиблюючи економічні, соціальні та культурні зв'язки між сусідніми регіонами різних країн. Ця співпраця допомагає регіонам адаптуватися до нових умов, підвищує їхню конкурентоспроможність та сприяє інноваційному розвитку. Завдяки

Змістовні характеристики транскордонного співробітництва	
→	1. Географічна близькість: транскордонне співробітництво відбувається між територіями, що розташовані на кордоні різних країн. Це забезпечує прямий контакт між сусідніми регіонами та полегшує реалізацію спільних проєктів
→	2. Спільні інтереси та цілі: регіони, що беруть участь у транскордонному співробітництві, мають спільні економічні, соціальні або екологічні інтереси, що допомагає їм ефективно вирішувати проблеми, які торкаються обох сторін кордону.
→	3. Інституційна співпраця: для успішної реалізації транскордонних проєктів необхідна координація між місцевими органами влади, інститутами та іншими організаціями з обох країн, що включає укладання угод та створення спільних комітетів або рад.
→	4. Фінансування і ресурсне забезпечення: транскордонне співробітництво часто передбачає спільне фінансування проєктів, яке може надходити з національних або міжнародних джерел, таких як програми Європейського Союзу.
→	5. Юридичні та адміністративні бар'єри: успішне транскордонне співробітництво потребує подолання правових і адміністративних перешкод, таких як різниця в національних законодавствах і процедурах, що регулюють трансакції та взаємодію між країнами.
→	6. Культурні та мовні відмінності: співпраця між сусідніми регіонами може бути ускладнена культурними та мовними бар'єрами, що вимагає зусиль для забезпечення ефективного комунікаційного процесу та порозуміння між сторонами.
→	7. Участь місцевих громад: важливою складовою транскордонного співробітництва є активна участь місцевих громад у реалізації спільних проєктів. Це забезпечує врахування інтересів населення і підтримує довгострокову ефективність співпраці.

спільним проєктам та ініціативам транскордонне співробітництво забезпечує ефективне використання ресурсів і підвищує якість життя жителів прикордонних регіонів.

Джерело: складено авторами за [9; 4; 8]

Рис. Змістовні характеристики транскордонного співробітництва

Список використаних джерел

1. Артёмов І. Транскордонне співробітництво в Європейській стратегії інтеграції України. Ужгород : Ліра, 2009. 396 с.
2. Бабінова О. О. Міжрегіональне співробітництво: зміст, форми, роль та проблеми реалізації в Україні. *Державне управління та місцеве самоврядування* : зб. наук. пр. 2011. Вип. 4 (11). URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Dums/2011_4/index.html.
3. Державне управління регіональним розвитком України : Монографія / за заг. ред. В. Є. Вороти́на, Я. А. Жалі́ла. К. : НІСД, 2010. 288 с.
4. Дунська А.Р., Жалдак Г.П. Транскордонне співробітництво: сутність та перспективи розвитку. *Підприємництво та інновації*. 2019. Випуск 7. С. 56-64.
5. Клімович О.М. Зміст та форми міжрегіонального співробітництва. *Економічний аналіз*. 2013. Вип. 12. Ч. 1. С. 145–149.
6. Мельник Л.А. Міжрегіональне співробітництво в Україні: форми та пріоритетні напрями розвитку. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. №1. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/1_2018/37.pdf
7. Про міжнародне територіальне співробітництво України: Закон України від 24 квітня 2024 року № 3668-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3668-20#Text>
8. Стрижкова А. Розвиток транскордонного співробітництва України в умовах нових геополітичних змін та підписання угоди між Україною та Європейським Союзом. *Менеджер*. 2015. № 1. С. 138–149.
9. Транскордонне співробітництво як інструмент місцевого та регіонального розвитку : аналіт. доп. / Химинець В. В., Головка А. А., Мірус О. І. Київ : НІСД, 2021. 47 с.

Лариса МАТВЄЄВА,
аспірантка кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Larisa MATVEEVA,
postgraduate student of the Department of regional policy of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0009-0003-8998-1596>

Науковий керівник: **Вікторія КОЛТУН**, д.держ.упр., професор, завідувач кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЗАЛУЧЕННЯ ПАСІОНАРНОЇ ЕНЕРГІЇ ГРОМАДЯН ДО ПРОЦЕСІВ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

INVOLVING THE PASSIONATE ENERGY OF CITIZENS IN THE PROCESSES OF POST-WAR RECONSTRUCTION

It is argued that passionate energy, which means inner motivation and fervor, plays a key role in strengthening civil society. The management of communities is becoming more and more partnership-based and open to citizen participation, and in the conditions of the spread of depressive moods, the nourishing passionate energy of leaders is critically important.

Ways to reduce barriers to involving people in joint socially beneficial activities by local self-government bodies are given. It is emphasized that the proper practice of involvement in the community includes: avoiding overestimation of expectations; facilitating the engagement process; ensuring the correct format of the event/program; avoidance of exclusionary practices.

Keywords: public administration, territorial development, post-war reconstruction, passionate energy.

Проблема залучення пасіонарної енергії громадян до процесів повоєнного відновлення надзвичайно актуальна в контексті сучасних викликів, що стоять перед суспільством. Протягом усієї російсько-української війни ми спостерігаємо прояви пасіонарності на рівні соціальних практик в громадах. Допомога постраждалим під час рятувальних операцій та ліквідації руйнівних наслідків ракетних обстрілів, впровадження традицій вшанування пам'яті загиблих бійців, акції на підтримку військовополонених, діяльність «Добробату» – це далеко не повний перелік пасіонарних ініціатив. Пасіонарна енергія, яка означає внутрішню мотивацію та запал, відіграє ключову роль у зміцненні громадянського суспільства. Управління громадами стає все більш партнерським і відкритим для участі громадян, а в умовах поширення депресивних настроїв живильна пасіонарна енергія лідерів є критично важливою.

Одним з прикладів використання пасіонарної енергії громадян є рух громадських ініціатив. У багатьох країнах Європи громадяни активно виступають і організовуються навколо питань, які стосуються їхнього життя та оточуючого середовища. Ці ініціативи можуть включати збори підписів для проведення референдумів, спільні проєкти з благоустрою міст або ініціативи щодо збереження довкілля. Пасіонарна енергія громадян дозволяє їм не лише висловлювати свої ідеї, а й активно впливати на прийняття рішень в їхній громаді.

Крім того, пасіонарна енергія громадян може бути використана для вирішення складних соціальних проблем. У багатьох громадах існують організації та ініціативи, які спрямовані на підтримку людей, що перебувають в складних життєвих обставинах, внутрішньоопереміщених осіб, розбудові енергонезалежних просторів. Громадяни, які об'єднуються навколо спільної мети, здатні досягати значних результатів у вирішенні цих проблем та покращенні якості життя у своїй громаді.

Поняття «участь» можна розглядати як підрозділ концепції залучення, яка була виведена з досліджень політичної участі і вкорінена в теоріях демократії [1]. Участь і залучення

іноді використовуються як синоніми, хоча теоретично між ними є невелика різниця [2]. По суті, залучення можна розглядати як загальний термін для різних видів практик залучення, включаючи партисипативні.

Залученість як феномен включає в себе участь та інтерактивність, які вужчі за визначенням, оскільки використовуються для відображення конкретних особливостей взаємодії. Наприклад, інтерактивність часто обмежується практичними діями, тоді як участь вимагає балансу сил між сторонами [3].

Щоб зменшити бар'єри для залучення людей до спільної суспільно корисної діяльності, органи місцевого самоврядування можуть працювати над розробкою більш привабливого середовища та змістовного контенту для підвищення мотивації потенційних учасників. Основними бар'єрами для участі в партисипативній діяльності є наступні:

- низька мотивація до участі;
- недостатньо інформації про можливості залучення;
- недостатня кількість ресурсів: аспект часу як ресурсу чітко пов'язаний з рівнем мотивації;
- фінансове становище потенційних учасників може бути вирішальним у деяких випадках, наприклад, в умовах нестачі грошей люди можуть відчувати тиск, щоб брати участь лише в діяльності, яка приносить особистий дохід;
- окремі особи та/або громади не мають звички та/або досвіду залучення;
- нерозуміння цінності залучення: різні громади мають різні практики залучення, а є громади, де кількість людей, залучених до роботи з НУО, набагато вища, ніж в інших. Це один з показників, який показує, наскільки громада відкрита до участі в некомерційній діяльності, спрямована на колективну користь;
- у випадку онлайн-взаємодії існує кілька бар'єрів, які стримують людей від використання нових технологій для спільних цілей. Ці обмеження пов'язані з нестачею вільного часу, психологічними бар'єрами та нестачею інформації, грамотності чи освіти.

Залучення в громаді може бути пов'язане з різними можливостями в різних сферах, де всі зацікавлені сторони можуть отримати вигоду від процесу та результату. Потенціал суспільства і коло його компетенцій визначають кілька важливих аспектів.

Загалом, не так складно налагодити партисипативні практики з формальними та неформальними групами та особами, які мають конкретний досвід та/або ресурси. Проте процес участі стає складнішим питанням при залученні ширших спільнот без спеціального досвіду. За цих умов є дуже важливою роль пасіонаріїв як трансляторів та натхненників спільної діяльності.

Належна практика залучення в громаді включає:

- уникнення завищення очікувань;
- полегшення процесу;
- забезпечення правильного формату заходу/програми;
- уникнення практики виключення [3].

Отже, використання пасіонарної енергії громадян в управлінні громадами виявляється дуже результативним і сприяє активній громадянській участі, соціальному розвитку та підтримці демократичних цінностей. Залучення громадян до процесів управління стає ключовим чинником для досягнення сталого розвитку та покращення якості життя в громадах.

Список використаних джерел

1. Pateman C. (1970). *Participation and democratic theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
2. Carpentier N., Pruulmann-Vengerfeldt P., Nordenstreng K., Hartmann M., Vihalemm P. and Cammaerts B. (eds). (2006). *Researching media, democracy and participation. The intellectual work of the 2006 European Media and Communication Doctoral Summer School*. Tartu: Tartu University Press.
3. Lotina L. (2016). *Conceptualizing engagement modes: understanding museum– audience relationships in Latvian museums*. Tartu: Tartu University Press. https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/50608/lotina_linda.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Віталій МИСЬКО,
студент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного
управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Vitalii MYSKO,
student of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration
and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Ольга БЕРДАНОВА**, к.е.н., доцент, доцент кафедри регіональної політики
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

УПРАВЛІННЯ ТРАНСФОРМАЦІЄЮ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ (НА ЗАСАДАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ЕНЕРГОВИРОБНИЦТВА НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД)

TRANSFORMATION MANAGEMENT OF UKRAINE'S ENERGY SECTOR IN WARTIME CONDITIONS (BASED ON DECENTRALIZED POWER GENERATION AT THE LEVEL OF TERRITORIAL COMMUNITIES)

These theses present a comprehensive research agenda for transforming Ukraine's electric power sector towards decentralized power generation as a means to enhance energy security and resilience amidst the ongoing war. The introduction highlights the urgent need for decentralization due to the massive destruction of centralized energy infrastructure caused by Russian aggression. Implementation of decentralized energy production based on smart grid technology will increase the sustainability of the Ukrainian energy system in the long term. Implementation of the approach at the level of territorial communities allows to thoroughly test and evaluate the effectiveness of new technologies in real conditions, identify potential problems and adjust the approach.

Keywords: energy management, decentralization, smart grid, energy security.

Енергетична галузь завжди була і залишатиметься ключовим елементом та рушійною силою розвитку всіх галузей національної економіки. Через повномасштабну війну перед галуззю української енергетики постали безпрецедентні в історії виклики через перманентне руйнування інфраструктури противником. Наявна ситуація має певною мірою дуалістичний характер: знищені потужності призводять до відключень електроенергії для бізнесу і побутових споживачів, а з другого боку – саме зараз є можливість для удосконалення управлінських підходів в енергетичній сфері та впровадженні інновацій через залучення цільового галузевого фінансування країн-партнерів. Тож перед управліннями стоять надважливі питання пошуку оптимальних стратегічних рішень для створення стійкої та прогресивної енергетичної системи.

Централізована система електропостачання виявилася вкрай вразливою до зовнішніх загроз, оскільки пошкодження однієї ключової електростанції чи лінії електропередач може призвести до збоїв у постачанні в цілих регіонах. Автором пропонується в сучасних умовах розглянути концепцію децентралізації енерговиробництва (наприклад, на засадах технології «Smart grid»). Децентралізація енерговиробництва на основі Smart grid – це процес запровадження сучасних інноваційних технологій, в тому числі інформаційних і телекомунікаційних, в електроенергетичні системи для підвищення їх ефективності, економічності і надійності. На нашу думку, підхід може слугувати ефективним рішенням для підвищення у довгостроковій перспективі стійкості енергосистеми України. Дана концепція передбачає включення в загальну енергетичну систему безліч розподілених джерел енергії –

когенераційних установок, газопоршневих та газотурбінних станцій та інших малопотужних мобільних джерел виробництва, працюючих, у тому числі, на альтернативному паливі [2].

Децентралізоване енерговиробництво, що базується на розподілених джерелах енергії та локальних мікромережах, має низку переваг у військових умовах. По-перше, воно забезпечує більшу стійкість енергосистеми до впливу зовнішніх загроз, оскільки пошкодження одного об'єкта не призводить до повного відключення енергопостачання в регіоні. По-друге, децентралізовані системи дозволяють ефективніше використовувати місцеві відновлювані джерела енергії, такі як сонячні електростанції, вітрові турбіни та малі гідроелектростанції, зменшуючи залежність від централізованого постачання. По-третє, мікромережі можуть забезпечувати автономне енергопостачання критично важливих об'єктів, таких як лікарні, центри управління та резервні командні пункти. По-четверте, нищити дороговартісними ракетами невеликі за обсягом генеруючі потужності є економічно невигідним рішенням для агресора.

Впровадження концепції децентралізації енерговиробництва сьогодні доречно впроваджувати, орієнтуючись на територіальні громади. Впровадження концепції Smart grid у територіальній громаді дозволяє ретельно випробувати та оцінити ефективність нових технологій у реальних умовах, виявити потенційні проблеми та відкоригувати підхід. Територіальна громада може слугувати своєрідним пілотним проєктом, на якому буде протестовано різні аспекти Smart grid, такі як двосторонній обмін даними, автоматизація процесів розподілу енергії, інтеграція відновлюваних джерел енергії та реагування на пікові навантаження. Крім того, реалізація міні-проєктів на рівні територіальних громад полегшує управління процесом трансформації енергетичної системи, який є складним і масштабним. Це забезпечує плавний перехід та зменшує ймовірність непередбачених наслідків чи зривів у постачанні енергії.

Важливим аспектом є також залучення зацікавлених сторін на місцевому рівні. Впровадження Smart grid на рівні громади сприяє активній участі місцевих органів влади, енергетичних компаній, жителів та інших зацікавлених сторін. Мультистейкхолдерність забезпечує більш результативну комунікацію, розуміння потреб споживачів та можливість врахувати їхні побажання та вимоги на початкових етапах проєкту. Крім того, безпосередня участь громади в процесі власного енергозабезпечення сприяє підвищенню обізнаності населення про переваги Smart grid та заохочує до ефективного використання енергії.

Отже, реалізація запропонованої концепції децентралізації електровиробництва дозволить підвищити стійкість енергосистеми України до зовнішніх загроз, забезпечити безперебійне енергопостачання критично важливих об'єктів в умовах війни, прискорити відновлення енергетичної інфраструктури у повоєнний період і забезпечити тисячі робочих місць для населення в регіонах.

Список використаних джерел

1. Бородіна О. А. Управління реновацією національної економіки у забезпеченні енергетичної децентралізації та енергобезпеки. *Економічний вісник Донбасу*. 2022. № 2. С. 174-186. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvd_2022_2_21 (дата звернення 29.05.2024).
2. Мельничук Г. В. Енергоменеджмент населених пунктів та територій на основі інтелектуальних систем керування електроживленням. *Енергетика: економіка, технології, екологія*. 2019. № 4. С. 88-98.
3. Шевчук О. А., Борданова Л. С., Наухацька Т. А. Оптимізація енергоефективності економіки за допомогою технологічної концепції Smart grid. *Економічний вісник Нац. техн. ун-ту України «КПІ»* : зб. наук. пр. 2019. Вип. 16. С. 400-414.

Віктор МИХАЙЛЕНКО,

студент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Viktor MYKHAILENKO,

student of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Наталія ГРИНЧУК**, к.е.н., доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РОЗВИТОК АГЛОМЕРАЦІЙ: СУТНІСТЬ ПОНЯТЬ

DEVELOPMENT OF AGGLOMERATIONS: THE ESSENCE OF THE CONCEPTS

The essence of the concepts of «agglomeration», «urban agglomeration» is revealed. It is found that the creation of agglomerations or metropolises is a successful European and world practice. Its pros and cons are considered.

It is proven that agglomerations can become an effective tool in rebuilding the country, since they are economic poles of attraction. They will contribute to increasing competition not only within the country, but also at the international level, scaling effective solutions immediately to all communities that are part of the agglomeration.

Keywords: agglomeration, cities, connections, management, functions, experience.

Питання агломерацій недостатньо досліджене в Україні. Окрім того відсутнє нормативне регулювання агломераційних утворень, хоча Державною стратегією регіонального розвитку на 2021-2027 роки визначено сім українських агломерацій, як центри економічного розвитку.

Міжнародний досвід підтверджує ефективність такого інструменту. Створення агломерацій чи метрополій – успішна європейська і світова практика, яка має свої плюси і мінуси. Переваги в тому, що такий інструмент дозволяє вирішувати спільні для громад питання. Недоліки – полягають у складності та необхідності додаткового фінансування діяльності з координації учасників агломерації.

Агломерації можуть стати ефективним інструментом у відбудові країни, оскільки є економічними полюсами тяжіння. Це про підвищення конкуренції не лише в середині країни, а й на міжнародному рівні, про перехід до регіонального, а не локального розвитку, а відповідно і зменшення повторюваності задач і завдань через масштабування ефективних рішень одразу на всі громади, що увійшли до складу агломерації.

Агломерації також посилюють значення інноваційних технологій та інформації у суспільному житті, сприяють реалізації життєвих потреб, інтелектуальних і творчих здібностей населення. Розвиток міст і агломерацій пов'язаний із процесами розширеного відтворення, що, власне, дотичне до забезпечення сталого розвитку.

У науковій літературі питання становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні присвячено праці багатьох вітчизняних вчених, серед яких: Д. Бірюкова, І. Гукалова, Н. Омел'ченко, С. Дорогунцов, К. Сегіда, Є.Перчик, І. Парасюк та ін.

Термін «агломерація» у відповідності до специфіки розселення запропонував французький географ М. Руже (1973 р.), який стверджував, що агломерація виникає тоді, коли концентрація міських видів діяльності виходить за межі адміністративних кордонів і поширюється на сусідні населені пункти [1].

Виникнення агломерацій – це нова фаза розвитку міста, за якої поселення перетворюється у систему з «розмитими» кордонами. Класичним для європейської урбаністики прийнято вважати визначення запропоноване П.Мерленом і Ф. Шое: агломерація – це «система, що включає місто і його приміські території» [2].

С. Іщук, О. Гладкий розглядають агломерацію, насамперед, як «зосередження функціонально взаємопов'язаних міських поселень, ядром яких є велике місто, що швидко зростає; розглядається як локальна система вищого рівня, в якій відбувається зближення і навіть територіальне зрощення поселень, що мають стійкі й інтенсивні виробничі, трудові, транспортні та культурно-побутові зв'язки» [36, с. 16]. Є. Перцик акцентує увагу на «типах муніципальних утворень, що входять до складу агломерації, і межах агломерації (кінцевих пунктах маятникових міграцій) та визначає її як групу близько розташованих міст, селищ та інших населених пунктів із тісними трудовими, культурно-побутовими та виробничими зв'язками й інтенсивними маятниковими пересуваннями» [1, с. 35].

Також досить актуальним видається трактування агломерації як «міської агломерації, що не являється новою адміністративно-територіальною одиницею, а є організаційним утворенням, яке складається із декількох територіальних громад та спільно реалізують функції місцевого самоврядування» [4].

Варто підкреслити, що і міста, й агломерації можуть відзначатися суттєвими відмінностями рівнів розвитку, пов'язаними не лише з економіко-географічним розташуванням, недосконалістю місцевої політики, а й зі змінами, що виникли внаслідок зовнішніх і внутрішніх збурень. Означені тенденції впливатимуть на забезпечення стійкого розвитку міст і агломерацій.

Сьогодні в Комітетах Верховної ради України знаходиться кілька законопроектів, які стосуються проблематики агломерацій. Терміни «агломерація» та «міська агломерація» активно використовують в законодавчому полі на рівні норм конституційного права ряд країн світу, наприклад, США, Канада, Франція. Такі зміни в їхніх законодавствах були спричинені, першочергово, через наміри підвищити ефективність регіонального управління й конкурентоспроможність економік.

Наразі в Україні агломерації розглядаються як цілісні суспільно-територіальні утворення з чисельністю населення понад 500 тис. осіб, що об'єктивно сформувалися навколо найбільших українських міст; громади, що де-факто (незважаючи на адміністративні межі) формують такі утворення, поєднані між собою множинними зв'язками – соціальними, економічними, культурно-історичними, інфраструктурними тощо.

Вважаємо, що правове визначення агломерацій, їх функцій, Стратегій розвитку (за прикладом Львівської) дозволить вирішувати посталі проблеми, виклики воєнного стану і підвищити роль агломерацій в майбутньому відновленні країни.

Список використаних джерел

1. Перцик Є.М. Міста світу. Географія світової урбанізації / Є.М. Перцик. Львів. : Міжнар. відносини, 1999. 382 с.
2. Територіальний розвиток в Україні: розвиток агломерацій та субрегіонів: проект USAID: локальні інвестиції та національна конкурентоспроможність. К., 2012. 183 с.
3. Бубенко П. Т. Інституційна динаміка просторової організації економічного розвитку: монографія. Харків : ХНАМГ, 2008. 295 с.
4. Радіонова І.О. Соціологічні концептуалізації постсучасного міста: тенденції та перспективи. *Грані*. 2014. № 5. С. 58-64
5. Іщук С.І., Гладкий О. В. Географія промислових комплексів. К. : Знання, 2011. 375 с.
6. Яровенко Т. С., Дон О. Д., Федоров Г. А. Урбанізація та агломерація як сучасні світові процеси економічного розвитку. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2020. №1 (24). С. 24. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/24_2020/8.pdf

Яна МИХАЙЛЕНКО,

студентка кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Yana MYKHAILENKO,

student of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Наталія ГРИНЧУК**, к.е.н., доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РОЛЬ БРЕНДИНГУ У ФОРМУВАННІ ІМІДЖУ МІСТ

THE ROLE OF BRANDING IN FORMING THE IMAGE OF CITIES

The publications of a number of foreign authors are reviewed. It is proven that the study of branding in public administration is facilitated by competition for domestic investments, increased income from tourism and mobility of residents. But additional scientific research is needed to take into account the changing environment in which European cities operate or the uncertainty and difficulties of war in which Ukrainian cities exist.

The importance of the image of the city is clarified. The image is the result of various and often contradictory messages sent by the city and formed in the minds of each person who receives these messages. In essence, the image of the city is a connection between the real, objective space and its perception. It is important to understand the factors that form the brand of the city and influence its image.

Keywords: brand, branding, city, image, attractiveness.

Останні 3-4 десятиліття міста почали активно використовувати маркетинг і брендинг у управлінні. Цьому посприяла конкуренція за внутрішні інвестиції, посилення доходів від туризму і жителів у різних просторових масштабах [1-2].

Дослідженням питань брендингу міст займалися видатні науковці: Ф.Котлер, С. Асплунг, С. Анхольт, С. Вард, П. Хаббард, Т. Холл, М. Караваціс. Але ці дослідники працюють у галузі маркетингу, корпоративного брендингу, маркетингу туризму, в той час, як тема брендингу у публічному управлінні є мало вивченою. Застосування теорії і практики брендингу в міському управлінні потребує додаткового наукового розвитку, особливо в межах того мінливого середовища, в якому функціонують міста Європи чи невизначеності і труднощів війни в яких існують українські міста.

Як зазначав Ф. Котлер, необхідно розрізнити 4 різні стратегії для покращення місця (по суті міста), які є основою для формування його конкурентоспроможності та конкурентної переваги [1]. Ними є:

- дизайн (місце як символ);
- інфраструктура (місце як зафіксоване навколишнє середовище);
- основні послуги (місце як провайдер послуг);
- атракціони (місця як розваги та відпочинок).

П.Хаббард П. і Т.Холл в [3] вважають, що підприємницька модель управління містом чи місцевістю має базуватися на створенні його нового іміджу завдяки конкретним чинникам, якими є:

- реклама та просування;
- масштабне фізичне перепланування;
- публічне мистецтво та скульптура;
- мега-події;

- культурне відродження;
- державно-приватне партнерство.

Імідж – це результат різноманітних та часто суперечливих повідомлень, які надсилаються містом і формуються у свідомості кожної людини-одержувача цих повідомлень окремо. Місто через сукупність образів і уявлень, часто відомих будівель, культових споруд, історичних місць, які дозволяють посилити його ідентичність та розрізнити одне місце від іншого, може концептуалізувати його як товар. З іншої сторони, сприйняття міста, яке формується в кожній людини, яка проживає у місті чи відвідує його – це імідж міста.

Важливість іміджу стає основним фокусом в процесі реклами, коли він формується через рекламні заходи або реклама міста поширюється через мистецтво, фестивалі та культурні пам'ятки. Імідж міста передається через створення міських образів, які підсилюють або суперечать рекламним заходам.

Як зазначено в [5], «імідж міста найкраще описати як зв'язок між реальним, об'єктивним простором і його сприйняттям». М.Вермеулен [4] додає, що імідж лише частково походить від фізичної реальності і базується на упередженнях, бажаннях і спогадах, які формуються в колективній пам'яті. Він стверджує, що «не місто потрібно спланувати, а його образ». Саме імідж міста є об'єктом міської маркетингової діяльності, а концепція підприємницького міста оперує, в першу чергу, образами, культурою і досвідом спілкування.

Інші автори [6] прирівнюють успішний бренд до «розпізнаного продукту, послуги, особи чи місця, доповненого так, щоб покупець або користувач сприймав відповідні унікальні додаткові цінності, які найбільше відповідають його потребам. Успіх бренду є результатом здатності підтримувати ці додаткові цінності в умовах конкуренції».

Перелік факторів, які формують бренди міст весь час доповнюється, він не є і не може бути вичерпним. І слід зазначити, що для його формування у конкретному місці і в конкретний час потрібні навички, новаторство та уява кожного фахівця з міського маркетингу, урбаністики чи публічного управління, щоб збагатити його новими ідеями, практиками та методами.

Список використаних джерел

- Kotler P., Asplund C., Rein I., Heider, D. *Marketing Places Europe: Attracting Investments, Industries, Residents and Visitors to European Cities, Communities, Regions and Nations*. London: Pearson Education, 1999. 314 p.
- Ward S.V. *Selling Places: The Marketing and Promotion of Towns and Cities 1850–2000*. London: E & FN Spon, 1998. 288 p.
- Hubbard P., Hall T. *The Entrepreneurial City: Geographies of Politics, Regime and Representation*. Chichester: John Wiley & Sons, 1998, 376 p.
- Vermeulen M. The Netherlands, holiday country/ in Hauben T., Vermeulen M. and Patteeuw V. (eds). *City Branding: Image Building and Building Images*. Rotterdam : NAI Uitgevers, 2002. 173 p.
- Kampshulte A. Image as an instrument of urban management. *Geographica Helvetica*, 1999. Vol. 54, № 4. p. 229–241.
6. De Chernatony L., Dall'olmo Riley F. Defining a brand: beyond the literature with experts' interpretations. *Journal of Marketing Management*, 1998, № 14 (5), p. 417–443.

Павло МОГИЛА,
аспірант кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління
та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Pavlo MOGYLA,
postgraduate student of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public
Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Світлана ДЯЧЕНКО**, д.держ.упр., доцент, доцент кафедри регіональної
політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

ПЕРЕВАГИ ВПРОВАДЖЕННЯ АДАПТИВНОГО УПРАВЛІННЯ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

ADVANTAGES OF IMPLEMENTING ADAPTIVE MANAGEMENT IN PUBLIC AUTHORITY BODIES OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF MARTIAL STATE

Adaptive management in the public sphere is a key tool for ensuring the effectiveness of management processes in conditions of dynamic changes in the environment, such as war. The article examines the conceptual foundations of adaptive management, defines its main mechanisms, in particular, strategic planning, monitoring, adjustment of decisions, risk management and public participation. Special attention is paid to the implementation of innovative approaches, such as iterative method of management, digitalization and data analysis. The key results are the substantiation of the need to institutionalize adaptive management as a basic principle in public authorities of Ukraine.

Keywords: adaptive management, public governance, strategic planning, Scrum, digitalization.

Механізми управління зовнішніми чинниками в органах публічної влади відіграють важливу роль в ефективності, адаптації та відповіді на поточні виклики. Адаптивне управління спрямоване на швидке реагування на прогнозовані та непередбачувані обставини шляхом інтеграції нових технологій, сучасних методів управління персоналом, постійної оцінки ризиків і гнучких стратегій управління. Основою адаптивного управління є поточний моніторинг внутрішніх і зовнішніх змін та ризиків, оперативне прийняття управлінських рішень і децентралізація повноважень, що забезпечує більш ефективну взаємодію органів влади з громадянами, особливо в умовах воєнного стану [1].

Одним із перспективних підходів адаптивного управління є використання ітеративних моделей, таких як Scrum. Виконання завдань малими кроками з постійним, циклічним зворотним зв'язком від зацікавлених сторін забезпечує високу якість і гнучкість управлінських рішень, дозволяє оперативно отримувати актуальну інформацію про наявні ризики та зміни зовнішніх і внутрішніх факторів впливу. Цей підхід дозволяє адаптувати як виконання поточних завдань, так і реалізацію довгострокових стратегій до реальних умов у режимі реального часу, що особливо актуально в умовах воєнного стану та у повоєнний період, оскільки дозволяють розподіляти обмежений ресурс відповідно до актуальних викликів і пріоритетів.

Вагомим аспектом управління зовнішніми чинниками є використання сучасних технологій, які дозволяють автоматизувати процеси, забезпечити прозорість та полегшити доступ до управлінських послуг. Адаптивне управління, як основна система управління ІТ компаніями, глибоко інтегрувала використання аналітики «big data», штучного інтелекту та технології блокчейн, які допомагають швидко аналізувати актуальну інформацію, оцінювати поточні ризики та приймати важливі рішення. Використання цього аспекту адаптивного

управління не лише підвищує рівень довіри громадян, але й сприяє зменшенню бюрократичного навантаження на державні установи, що особливо актуально в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення, коли адміністративний ресурс суттєво обмежений. Напротивагу суттєвому збільшенню викликів та завдань.[2].

Ефективне впровадження адаптивного управління значною мірою залежить і тісно пов'язана з розвитком потенціалу працівників державного сектору. Формування культури безперервного навчання, підтримка лідерства та професійного розвитку сприяють стійкості до зовнішніх викликів, підвищенню рівня ефективності та автономності роботи органів влади, що особливо актуально в умовах воєнного стану, оскільки динамічні обставини вимагають негайних рішень на місцевому рівні, що унеможлиблює їх погодження з іншими органами публічної влади.

Впровадження адаптивних підходів може потенційно позитивно вплинути на якість місцевого самоврядування, сприяючи децентралізації процесу прийняття управлінських рішень та глибшої інтеграції місцевих громад у цей процес. Це дозволить місцевим органам самоврядування оперативно вирішувати локальні проблеми з урахуванням специфіки регіонів.

Успіх адаптивного управління також залежить від інтеграції процесів стратегічного планування та управління ризиками. Удосконалення процедур прогнозування дозволяє зменшити невизначеність, що виникає в умовах постійних змін, а також підвищити ефективність прийняття рішень. Це досягається через використання сценарного аналізу, який допомагає оцінити можливі наслідки рішень і забезпечує гнучкість в управлінні [1].

Отже, адаптивне управління сприяє формуванню інституційної культури, орієнтованої на інновації, постійний моніторинг змін і ризиків та зворотний зв'язок від зацікавлених осіб. Підхід, що базується на прозорості та відкритості, дозволяє ефективно залучати громадянське суспільство до процесів управління, забезпечуючи двосторонній зв'язок між владою та громадою. У результаті створюється середовище, яке підтримує актуальність управлінських рішень, підвищує довіру до державних інституцій і сприяє сталому розвитку національної економіки, оскільки динамічні зміни, які передбачає воєнний стан і період повоєнного відновлення, є нормою в адаптивному управлінні.

Список використаних джерел

1. Герасименко О., Семен І. Комунікації та інформаційний простір в управлінні та розвитку територіальної громади. *Молодий вчений*. № 11 (75), листопад, 2019 р. стр. 800-803. URL: DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-11-75-168> (дата звернення: 10.12.2024)
2. Сідей О. Україна у стилі digital. *Юридична газета*. Опубліковано в № 45-46. листопад, 2019 р. стор. 699-700. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/informaciyne-pravo-telekomunikaciyi/ukrayina-u-stili-digital.html> (дата звернення: 10.12.2024).

Максим МОРОЗОВ,
аспірант кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного
управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Maxim MOROZOV,
Post-graduate student of Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public
Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0009-0001-1727-3131>

Науковий керівник: **Світлана ДЯЧЕНКО**, д.держ.упр., доцент, доцент кафедри регіональної
політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ПОРТОВИХ АДМІНІСТРАЦІЙ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

NORMATIVE AND LEGAL REGULATION OF UKRAINIAN PORT ADMINISTRATIONS DEVELOPMENT UNDER CONDITIONS OF MARTIAL LAW

There are a number of challenges related to the functioning of critical infrastructure, particularly the ports while the martial law in Ukraine, which was established in response to the aggression of the Russian Federation. The ports in Ukraine perform not only economic, but also strategic functions that require clear, effective and legal regulation.

It should be noted that no changes were made to the legislation on seaports, in particular the Law of Ukraine «On Seaports of Ukraine», during the martial law, trade blockade and implementation of measures to unilaterally ensure the functioning of the grain corridor.

Therefore, the legislation of Ukraine, designed for peacetime, continues to regulate the port infrastructure during the war, although the security, management, economic, banking and other conditions of the industry's functioning have changed.

Keywords: critical infrastructure, port administrations of Ukraine, legislation during the martial law.

В умовах воєнного стану в Україні, який був запроваджений у відповідь на агресію російської федерації, виникає ряд викликів, що стосуються функціонування критично важливої інфраструктури, зокрема портів. Порти в Україні виконують не лише економічні, але й стратегічні функції, що потребують чіткого нормативно-правового регулювання. Від ефективності функціонування морських портів України, рівня їх технологічного та технічного оснащення, відповідності системи управління та розвитку інфраструктури сучасним міжнародним вимогам, залежить конкурентоспроможність вітчизняного транспортного комплексу на світовому ринку [1]. Задля забезпечення успішного функціонування портів важливо аналізувати, як саме регулюється діяльність портових адміністрацій у цей складний період.

Нормативно-правове регулювання портової діяльності в Україні визначається кількома ключовими актами, які регулюють питання управління портами, безпеки морського транспорту та захисту навколишнього середовища. Основою для функціонування портових адміністрацій є Закон України від 17.05.2012 р. «Про морські порти України» [2], кодекси і численні підзаконні нормативно-правові акти, серед яких можна зазначити такі:

- Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Стратегії розвитку морських портів України на період до 2038 року» № 548-р від 11.07.2013 р. [3];
- Кодекс Торговельного Мореплавства України № 176/95-ВР від 23.05.1995р. [4];
- Наказ Міністерства Інфраструктури України «Про затвердження Правил надання послуг у морських портах України» № 348 від 05.06.2013 р. [5].

Необхідно зазначити, що у законодавство про морські порти, зокрема й Закон України від 17.05.2012 р. «Про морські порти України» [2], не було внесено жодні зміни під час дії воєнного стану, торговельної блокади та здійснення заходів щодо одностороннього забезпечення функціонування зернового коридору. Отже законодавство України, розраховане на мирний час, продовжує регулювати портову інфраструктуру під час війни, хоча змінилися безпекові, управлінські, господарські, банківські та інші умови функціонування галузі [6].

У воєнний час, з метою забезпечення безпеки та ефективності роботи портів, законодавство має зазнавати змін. Безперервна адаптація норм до нових реалій стає необхідною умовою для забезпечення стабільності економіки та захисту національних інтересів. В умовах воєнного стану до портової адміністрації висуваються особливі вимоги. Одним із ключових аспектів є негайне реагування на загрози, що можуть виникати внаслідок воєнних дій. Регуляторні органи формують спеціальні програми, спрямовані на підтримку безпеки морських перевезень та оперативне реагування на надзвичайні ситуації.

Реалізація перевезень у воєнний час потребує особливого підходу. Портові адміністрації, згідно з новими нормами, повинні враховувати ризики, пов'язані з обстрілами, блокуванням морських шляхів та іншими загрозами. Це означає, що нормативно-правове регулювання має передбачати спеціальні процедури для перевезення стратегічно важливих вантажів.

Налагодження співпраці між портовими адміністраціями та військовими структурами є важливим аспектом у формуванні нормативно-правового поля. Важливими завданнями на сьогодні є робота з покращення обміну інформацією, між військовими, портовими адміністраціями, та компаніями портовими операторами стосовно планування обробки вантажів та руху суден. Також потрібна налагоджена координація дій у випадку надзвичайних ситуацій, планування можливих евакуацій персоналу портових адміністрацій та працівників компаній портових операторів – все це повинно бути чітко прописано у нормативних актах. Необхідно знайти певний баланс між комерційними інтересами приватних компаній – портових операторів, які створюють додану вартість, платять податки та, як результат, забезпечують прибуток для держави та безпековими обмеженнями й додатковими узгодженнями з боку військових та портових адміністрацій в Україні.

Список використаних джерел

1. Розпорядження КМУ від 11 липня 2013 р. № 548-р., «Про затвердження Стратегії розвитку морських портів України на період до 2038 року» URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-2013-%D1%80#Text>
2. Закон України від 17.05.2012. «Про морські порти України». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4709-17#Text>
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Стратегії розвитку морських портів України на період до 2038 року» №548-р від 11.07.2013. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-2013-%D1%80#Text>
4. Кодекс Торговельного Мореплавства України № 176/95-ВР від 23.05.1995р.. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176/95-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Наказ Міністерства Інфраструктури України «Про затвердження Правил надання послуг у морських портах України» № 348 від 05.06.2013 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1401-13#Text>
6. Подцерковний О. П. Проблеми правового забезпечення портової галузі в умовах війни. URL : http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/3_2023/32.pdf

Ігор НАЗАРЕНКО,

аспірант кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Ihor NAZARENKO,

postgraduate student of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0009-0003-5884-5356>

Науковий керівник: **Світлана ДЯЧЕНКО**, д.держ.упр., доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

STATE REGULATION OF INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT IN UKRAINE

The development of innovation in Ukraine requires the creation of effective policies that stimulate scientific and technological activity, support startups, and build modern infrastructure such as technology parks and business incubators. Financing, intellectual property protection, and cooperation between science, business, and government are key elements of this strategy. Innovations contribute to economic growth, job creation, and product competitiveness. For Ukraine, it is important to overcome the challenges of low funding, weak integration of science and business, and limited access to international markets. Innovation policy is the basis for sustainable development and global integration.

Keywords: innovation, financial mechanism, startups, infrastructure competitiveness.

Розвиток інноваційної сфери в Україні та її регіонах потребує запровадження ефективних механізмів стимулювання інноваційної діяльності. Важливим елементом такого процесу є фінансовий механізм, який забезпечує необхідні умови для підтримки новаторських ідей, трансформації їх у реальні проекти та впровадження у виробництво.

Створення сучасної та дієвої системи фінансування інновацій дозволить максимально використовувати потенціал регіональних ресурсів. Це сприятиме залученню інвестицій у науково-технічну діяльність, підтримці стартапів і розвитку інноваційної інфраструктури, такої як бізнес-інкубатори, технопарки та інші центри інновацій. Запровадження механізмів сприятиме підвищенню економічної активності, формуванню нових ринкових ніш та створенню конкурентоспроможної продукції, що має високу додану вартість. У свою чергу, це дозволить регіонам України досягти сталого соціально-економічного розвитку, посилюючи їхню роль у загальнонаціональному інноваційному середовищі [2].

Інноваційна політика є комплексом стратегічних заходів, які спрямовані на стимулювання, організацію та управління інноваційними процесами у сферах науки, техніки та виробництва. Вона покликана відповідати сучасним запитам суспільства, створюючи умови для досягнення соціально-економічних цілей держави [3]. Для України, яка перебуває в умовах посилення глобальної конкуренції та інтеграційних викликів, розвиток ефективної інноваційної політики є життєво важливим фактором для забезпечення сталого економічного зростання.

Сучасна економіка не може успішно функціонувати без інновацій, які стають ключовим інструментом для адаптації до нових викликів і забезпечення конкурентоспроможності на міжнародній арені. Орієнтація на інноваційний розвиток дозволяє не лише підвищити

ефективність промисловості та послуг, а й сприяти модернізації таких важливих секторів, як сільське господарство [4]. Це, у свою чергу, створює передумови для реорганізації економіки, переходу до науково-орієнтованого виробництва та формування основ для довгострокового економічного зростання.

У сучасному світі лідерство на глобальних ринках утримують ті країни, які надають пріоритет інноваційній діяльності. Постійний попит на інновації, здатність генерувати та впроваджувати новаторські рішення є визначальними для економічного прогресу [5]. Україна, прагнучи зміцнити свої позиції у світовій економіці, має поставити розвиток інноваційної політики в основу своєї стратегії, адже це не лише відповідає актуальним викликам, а й відкриває нові можливості для сталого розвитку та інтеграції у глобальні економічні процеси.

Інноваційне підприємництво відіграє визначальну роль у сучасній економіці, оскільки воно забезпечує створення нових продуктів, послуг та технологій, які є основою для підвищення конкурентоспроможності країни. У світі, де панує економіка знань, державна політика у сфері інновацій стає ключовим чинником розвитку. Для України, яка прагне інтегруватися у глобальний ринок, ефективне регулювання інноваційного підприємництва є критично важливим завданням.

Інноваційне підприємництво сприяє економічному зростанню, створенню нових робочих місць, підвищенню продуктивності та технологічній модернізації. В умовах жорсткої глобальної конкуренції країна, що не інвестує в інновації, ризикує втратити свої позиції на міжнародних ринках. Для України, яка має значний науковий потенціал і людські ресурси, інноваційна діяльність може стати одним із головних рушіїв трансформації економіки.

Основним завданням державного регулювання інноваційного підприємництва є створення сприятливого середовища для розвитку інновацій. Це включає формування законодавчої бази, забезпечення фінансової підтримки, розвиток інфраструктури та стимулювання співпраці між наукою, бізнесом і державою.

Державна політика повинна враховувати такі аспекти:

- стимулювання підприємств до інвестицій у дослідження і розробки (НДДКР);
- забезпечення доступу до фінансування для інноваційних стартапів і малих підприємств;
- захист інтелектуальної власності, що є важливим для залучення іноземних інвесторів;
- інструменти державного регулювання;
- фінансові механізми.

Держава може надавати гранти, субсидії та пільгові кредити для підтримки інноваційних проєктів. Створення державних і регіональних фондів для фінансування інновацій дозволить знизити фінансові бар'єри для підприємців [6]. Удосконалення законодавства у сфері інтелектуальної власності, спрощення процедур реєстрації інноваційних підприємств та забезпечення прозорості у відносинах між державою і бізнесом є важливими кроками. Держава має сприяти популяризації інноваційної діяльності через освітні програми, тренінги та форуми, а також створювати платформи для обміну знаннями між різними учасниками ринку.

Україна стикається з низкою викликів, які перешкоджають ефективному розвитку інноваційного підприємництва. Це, зокрема, низький рівень фінансування, відсутність інтеграції між науковими установами та бізнесом, нерівномірний розвиток інфраструктури в регіонах і слабка захищеність прав інтелектуальної власності [4]. Також слід зазначити недостатню підтримку стартапів і обмежений доступ до міжнародних ринків. Рішення цих проблем потребує комплексного підходу та активного залучення всіх зацікавлених сторін.

Державне регулювання розвитку інноваційного підприємництва є необхідною умовою для забезпечення сталого економічного зростання України [4]. Розробка ефективної політики, спрямованої на підтримку інновацій, дозволить зміцнити позиції країни у глобальній економіці, сприятиме модернізації виробництва та розвитку науково-технічного потенціалу. Україна має всі передумови для того, щоб стати лідером у сфері інновацій, але це вимагає рішучих дій, стратегічного планування та тісної співпраці між державою, бізнесом і науковою спільнотою.

Список використаних джерел

1. Про інноваційну діяльність. Закон України від 05.12.2012 р. № 40-1. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
2. Водянка Л.Д., Підгірна В.С., Сироїшко К.В. Зарубіжний досвід державного регулювання інноваційної діяльності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 9. С. 77–82.
3. Дяченко С. А. Місцеві фінанси України в умовах децентралізації державного управління: стан, тенденції та механізми розвитку : монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 396 с.
4. Дяченко С. А. Система публічного управління національною економікою в умовах євроінтеграції: формування та розвиток: монографія / Н. І. Олійник та ін.; за заг. ред. Н. І. Олійник, О. П. Слюсарчук. К. : НАДУ, 2020. 352 с. Авт.: с. 205-238.
5. Мельник В.І., Погрішук Г.Б., Погрішук О.Б. Інноваційні зміни в економіці в контексті еволюційних зрушень. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2016. №2 (48). С. 200–207.
6. Sokolova, O., & Diachenko, S. (2021). Consolidation of public finances as a tool for minimising disparities in the sectoral structure of the national economy. *Scientific Horizons*, 24(5), 121-130 (Scopus). URL : [https://doi.org/10.48077/scihor.24\(5\).2021.121-130](https://doi.org/10.48077/scihor.24(5).2021.121-130).

Микита НОСІК,

студент 1-го курсу, ОС Магістр, ОП 281 Публічне управління та державна служба Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Mykyta NOSIK,

1st year student, Master's degree, 281 Public administration and public service of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Тамара ІВАНОВА**, д.держ.упр., професор, професор кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У МЕДІА-СФЕРІ В УКРАЇНІ

ACTIVITIES OF STATE ADMINISTRATION BODIES IN THE MEDIA SPHERE IN UKRAINE

The media sphere of Ukraine is going through difficult times of transformation under martial law due to disinformation challenges from the Russian Federation. The key institutions are the MCSC, the National Council, the Ministry of Digital Transformation and the State Committee for Television and Radio Broadcasting, which ensure transparency of government activities, promote information security and implement a policy of supporting citizens through innovative platforms such as «Diya». After all, effective interaction between the state, civil society and international partners is the key to strengthening Ukraine's information resilience and strengthening its national unity in times of war.

Keywords: media, information policy, government agencies.

Медіа-сфера України переживає складні часи трансформацій в умовах воєнного стану, насамперед через дезінформаційні виклики з боку РФ. Таким чином органи державного управління мають забезпечити щодо висвітлення прозорості своєї діяльності та ефективно здійснювати комунікацію з населенням. Тому одним з важливих елементів державної політики виступає ефективне використання медіа для підвищення рівня обізнаності громадян, забезпечення їх прав і свобод, а також зміцнення національної безпеки.

Органи державного управління мають забезпечити завдяки мас-медіа прозорість своєї діяльності та ефективно здійснювати комунікацію з населенням задля обізнаності громадян та забезпечення їх прав і свобод, до яких відносяться Міністерство культури та стратегічних комунікацій України (МКСК), Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення (Нацрада), Міністерство цифрової трансформації України (Мінцифри), Державний комітет телебачення і радіомовлення України (Держкомтелерадіо України). Їх роль у формуванні інформаційної політики та забезпеченні стійкості у протидії дезінформації полягає у наступному.

МКСК є ЦОВВ, виконує свої функції під керівництвом Кабінету Міністрів України, що дозволяє йому ефективно реалізувати державну політику у сфері інформації, культури та медіа. Дане міністерство відповідає за забезпечення інформаційної безпеки та інформаційного суверенітету України, займається координацією та контролем за функціонуванням державних інформаційних ресурсів на національному рівні та в міжнародному контексті, забезпечуючи поширення суспільно важливої інформації як в країні, та за її межами [1].

Діяльність Центру стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки покликана перш за все на комунікаційній протидії зовнішнім загрозам — інформаційним атакам РФ [3].

Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення відповідає за дотриманням законів України у сфері телерадіомовлення, а також здійснення регуляторних повноважень, передбачених цими законами. Сприяє становленню суспільного мовлення та

якісному представленню і відстоюванню інтересів та позицій України в сфері телебачення та радіомовлення на міжнародному рівні [5].

Міністерство цифрової трансформації України (Мінцифри) за нормативно-правовими джерелами відповідає: за розробку та впровадження державної політики у сфері цифровізації (медіаплатформи); забезпечення доступу громадян до якісного цифрового контенту та протидію дезінформації через інноваційні технічні засоби; реалізацію програм цифрової грамотності, спрямованих на підвищення обізнаності населення щодо використання цифрових ресурсів, зокрема в медіа; розробку інструментів захисту інформації, зокрема у медіасфері, через модернізацію цифрової інфраструктури [2].

Державний комітет телебачення і радіомовлення України (Держкомтелерадіо) є ЦОВВ зі спеціальним статусом. Діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через міністра культури та стратегічних комунікацій, виконує важливу місію, розробляючи та впроваджуючи законодавчі ініціативи, спрямовані на розвиток вітчизняних медіа, займаючись над удосконаленням правового регулювання у сфері цифрового мовлення, та забезпеченням прозорості інформаційного простору. Зокрема займаючись підтримкою українського книговидання та адаптацією національного законодавства до стандартів ЄС, забезпечуючи прозорість і демократичність медійного середовища [4].

Тому, підводячи підсумки, варто зазначити, що дані державні органи, згадані вище, в нинішніх умовах для країни виконують важливу функцію у протидії дезінформації, захисті інформаційного простору та підвищенні обізнаності громадян, забезпечуючи прозорість діяльності влади із впровадженням цифрових технологій. Ефективна взаємодія держави та громадянського суспільства, разом із розвитком регіональної інформаційної політики, є необхідною умовою для посилення національної єдності в країні та протидії сучасним викликам.

Список використаних джерел

1. Питання Міністерства культури та стратегічних комунікацій : Постанова Каб. Міністрів України від 16.10.2019 р. № 885: станом на 24.09.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/885-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 3.12.2024)
2. Питання Міністерства цифрової трансформації: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.09.2019 р. № 856: станом на 01.06.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-%D0%BF#n12> (дата звернення: 3.12.2024)
3. Міністерство культури та інформаційної політики України. (01.04.2021). Презентовано Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/prezentovano-centr-strategichnih-komunikacij-ta-informacijnoyi-bezpeki>
4. Про затвердження Положення про Державний комітет телебачення і радіомовлення України: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.08.2014 р. № 341: станом на 24.09.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/341-2014-%D0%BF#n8> (дата звернення: 3.12.2024)
5. Про медіа. Розділ VI. Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення та її повноваження: Закон України від 13.12.2022 року № 2849-IX: станом на 18.09.2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text> (дата звернення: 3.12.2024)

Анна НОСОВЕЦЬ,

аспірантка кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Anna NOSOVETS,

postgraduate student of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0002-1104-4143>

Науковий керівник: **Владислава ЮЗЕФОВИЧ**, к.е.н., доцент, доцент кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВПЛИВ ПУБЛІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

THE IMPACT OF PUBLIC COMMUNICATIONS ON UKRAINE'S COMPETITIVENESS IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

In the context of globalization, public communications have become a crucial tool directly influencing a country's competitiveness. Interactions between the government, citizens, and other international actors shape the nation's image, determine the level of trust in its institutions, and either facilitate or hinder integration into the global economy and politics. Given that globalization intensifies interdependence among countries, public communications hold particular significance as they impact not only the internal development of a state but also its position in the international arena.

Keywords: public communications, information space, competitiveness of the state, information society.

На сучасному етапі глобального розвитку проблема підвищення рівня конкурентоспроможності країн стає однією з пріоритетних як у теоретичному контексті, так і у практичному вимірі. Зазначене явище значною мірою пов'язане з різким поглибленням інтеграційних процесів, зростанням рівня відкритості, стрімкими темпами розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, які активізують глобальний рух фінансових та інформаційних потоків, унаслідок чого відбувається загострення міжнародної конкуренції. За умов поглиблення глобалізаційних процесів модифікується також концептуально-методологічний вимір національної конкурентоспроможності [3, 296 с.].

Конкурентоспроможність держави визначається як її позиція, що є результатом політичних та управлінських рішень, та як стратегія, заснована на знаннях, спрямована на економічний ріст, створення якісних робочих місць та соціальну єдність [2, 408 с.].

В умовах глобалізації публічні комунікації стали важливим інструментом, що безпосередньо впливає на конкурентоспроможність держави. Комунікації між урядом, громадянами та іншими міжнародними акторами формують імідж держави, визначають рівень довіри до її інститутів та сприяють або, навпаки, ускладнюють інтеграцію в глобальну економіку та політику. Враховуючи, що глобалізація посилює взаємозалежність країн, публічні комунікації набувають особливої важливості, адже вони визначають не лише внутрішній розвиток держави, але й її позицію в міжнародному середовищі.

Публічні комунікації включають в себе як офіційну взаємодію між урядом і громадянами, так і державні стратегії, спрямовані на підтримку національного іміджу на міжнародній арені. Вони охоплюють такі аспекти, як інформування громадян про державну політику, формування громадської думки, взаємодія з медіа, соціальними мережами, а також дипломатичні комунікації з іншими державами та міжнародними організаціями.

1. Імідж та репутація держави

Імідж держави є однією з основних складових її конкурентоспроможності, оскільки позитивне сприйняття країни на міжнародному рівні може сприяти залученню інвестицій, розвитку туризму, покращенню торговельних зв'язків та зміцненню політичних альянсів. Публічні комунікації, особливо в епоху цифрових технологій, стають важливим інструментом формування та підтримки іміджу держави. Наприклад, активна інформаційна політика може допомогти країнам, які переживають політичні або економічні кризи, відновити свою репутацію і позиції на міжнародній арені. У той час як негативні або непослідовні повідомлення можуть призвести до зниження рівня довіри до уряду і погіршення конкурентних позицій на світовій сцені.

Для України, особливо після початку війни 2014 року та вторгнення Росії в 2022 році, важливо активно комунікувати, відстоювати національні інтереси та підвищувати рівень міжнародної підтримки. Від того, як Україна висвітлює свої досягнення, реформи, а також проблеми, залежить, чи буде вона здатна зберігати високий рівень конкурентоспроможності в глобалізованому світі.

2. Ефективність управління та прозорість

У глобалізованому світі громадяни та міжнародні партнери очікують від урядів відкритості, прозорості та ефективності. Високий рівень комунікаційної ефективності сприяє кращому розумінню державної політики, законодавства та економічних реформ. Це дозволяє громадянам краще розуміти цілі уряду і активно брати участь у процесах, що відбуваються в країні. Водночас, країни з недостатньо прозорими урядами або недостатньо ефективною комунікацією ризикують втратити довіру громадян, що прямо впливає на соціальну стабільність і економічне зростання. Прозорість також важлива для міжнародних партнерів, які оцінюють стабільність і привабливість держави для інвестицій.

В Україні питання прозорості, боротьби з корупцією та ефективності управління залишаються актуальними. На рівні публічних комунікацій важливо донести до громадян інформацію про реформи, зміни в економічній і політичній ситуації, а також результати їхньої реалізації. Наявність чіткої і зрозумілої комунікаційної стратегії дозволяє підвищити довіру до державних інститутів, що безпосередньо сприяє соціальній стабільності та розвитку країни [5].

3. Взаємодія з міжнародними партнерами

Публічні комунікації на міжнародному рівні, включаючи дипломатичні стратегії, публічні заяви, участь у міжнародних форумах та переговорах, є важливим фактором зовнішньої політики та економічних відносин. В умовах глобалізації країни постійно взаємодіють між собою на політичному, економічному, культурному та технологічному рівнях. Співпраця, спрямована на взаємні інтереси, потребує чіткої та ефективної комунікації між урядами, бізнесом і громадянами. Адекватне донесення позицій на міжнародній арені може зміцнити позиції держави в глобальних процесах, що в свою чергу впливає на її конкурентоспроможність. Наприклад, країни, які активно просувають свої інтереси через публічні комунікації, такі як через дипломатичні місії чи участь у міжнародних організаціях, можуть досягати більш вигідних умов в торгівлі та міжнародних відносинах.

4. Цифрові комунікації та глобалізація

В умовах глобалізації цифрові комунікації стали важливою складовою публічних комунікацій держави. Роль соціальних мереж, онлайн-платформ, блогів, новинних сайтів у формуванні суспільної думки не можна недооцінювати. Вони дають можливість не тільки миттєво поширювати інформацію, але й здійснювати моніторинг громадської думки, а також швидко реагувати на кризи та інциденти. Для держав, які прагнуть зберегти свою конкурентоспроможність у глобалізованому світі, важливо не лише контролювати традиційні канали комунікації, але й активно включатися в цифровий простір.

Україна активно розвиває цифрову інфраструктуру, і публічні комунікації, зокрема через соціальні медіа, можуть стати важливим інструментом для покращення взаємодії з громадянами та міжнародними партнерами. Українські органи влади активно використовують

цифрові платформи для донесення інформації про реформи, дії уряду та національні стратегії. Однак, в умовах війни та інформаційної війни важливо не тільки ефективно використовувати цифрові інструменти для просування позитивного іміджу, але й запобігати маніпуляціям та фейковим новинам [4].

5. Інформаційна безпека та боротьба з дезінформацією

Російська агресія проти України супроводжується масштабною інформаційною війною, спрямованою на підірив довіри до української державності, її уряду та західних партнерів. Україна, будучи частиною глобальної інформаційної екосистеми, повинна активно протидіяти поширенню фейкових новин і пропаганди. У цьому контексті роль публічних комунікацій значно зростає: необхідно створювати механізми моніторингу і реагування на інформаційні атаки, а також формувати стратегії для просування правдивої та об'єктивної інформації про ситуацію в Україні.

Загалом, стратегічна та ефективна публічна комунікація є важливим чинником для підвищення конкурентоспроможності України в умовах глобалізації. Реалізація вищезазначених кроків допоможе країні не лише зміцнити свої позиції на міжнародній арені, а й сприятиме розвитку внутрішньої стабільності, довіри до інститутів влади та соціальному процвітання.

Список використаних джерел

1. Зубчик О. А. Адміністративна ефективність як чинник підвищення конкурентоспроможності країни. Публічне врядування в Україні: стан, виклики та перспективи розвитку: матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, присвяч. 100-річчю держ. служби в Україні (Київ, 25 трав. 2018 р.): у 5 т. Київ: НАДУ, 2018. Т. 1. С. 95-96.
2. Зубчик О. А. Формування конкурентоспроможності держави в перспективі політичного часу (державно-управлінські аспекти): монографія. Київ: ТОВ «Поліграф Плюс», 2019. 408 с.
3. Лагутін В., Романенко В., Уманців Ю. Конкурентоспроможність національної економіки. Київ : Київський національний торговельно-економічний університет, 2011. 296 с.
4. Про Національну програму інформатизації. Закон України від 01.12.2022 № 2807-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text>
5. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації : Закон України № 539/97-ВР від 23.09.1997 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/539/97-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Ситник Г. П. «Конкурентоспроможність держави та національна безпека» курс лекцій, К., 2023, 86 с.

Олександр ОБОДИНСЬКИЙ,

аспірант Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Oleksandr OBODYNSKYI,

postgraduate student of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the
Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Наталія ЛАРИНА**, канд.пед.н., доцент, доцент кафедри публічної політики
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДТРИМКИ ВETERANІВ ВІЙНИ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

IMPLEMENTATION OF THE STATE POLICY OF SUPPORTING WAR VETERANS AT THE LOCAL LEVEL

The importance of considering the problems of war veterans at the local level is justified by the fact that they are residents of communities. And it is at the local level that these problems are more clearly expressed. And their solution should be here, in the communities.

The existing problems of veterans are considered. The goals of the Veterans Policy Strategy are indicated. The tasks of local authorities and opportunities are clarified. Tools are proposed that can be used to implement the state policy of supporting war veterans at the local level. The need for a systemic approach is indicated.

Keywords: war veteran, support, needs, policy, goals, measures, systemic approach.

Ветерани війни – це мешканці громад. Саме у громадах мають краще знати, які проблеми їх тривожать і допомагати вирішувати їх. Наразі це ще один виклик. Незважаючи на наявність багатьох гарних прикладів, слід зазначити, що вони потребують уваги, нових послуг, для яких необхідні ресурси – людські, матеріальні, фінансові, духовні. Фахівці зазначають що «проблемними питаннями соціального захисту ветеранів війни є:

- низький рівень їх поінформованості щодо можливості отримання соціально-психологічних послуг;
- отримання гарантованих пільг щодо житлового забезпечення (забезпечення житлом, земельними ділянками, іпотечними пільговими кредитами);
- консультативна та фінансова допомога у організації власної справи;
- нерівномірна територіальна доступність отримання допомоги і послуг» [3].

У громадах вишукають, як краще справитися з цим, виходячи із потреб ветеранів. Завдання адаптації ветеранів до звичного життя є непростим завданням, тому світовий досвід може і має стати у нагоді.

Кабінетом Міністрів України розпорядженням від 29 листопада 2024 р. №1209-р. схвалено «Стратегію ветеранської політики на період до 2030 року» [1] і План заходів з її втілення до 2027 року [2]. У Стратегії визначено три ключові цілі: розвиток людського капіталу та добробуту ветеранів/ветеранок, членів їх сімей, шана та повага до ветеранів, вплив ветеранської політики на формування обороноздатності держави. Окрім того Стратегія передбачає низку заходів, серед яких ті, що мають проводитись у громадах. Зокрема, це стосується розробки та виконання програм підтримки ветеранів у громадах. На їх реалізацію, цільові заходи передбачені субвенції з державного бюджету. Зокрема, для їх підтримки, запуску діяльності фахівців із супроводу ветеранів та демобілізованих осіб на рівні громади, а також на створення

ветеранських просторів. Стосовно останніх, то вони можуть працювати на базі вже створених громадських просторів, молодіжних центрів, яким можна додати нові функції, розширити спектр послуг тощо. Завдяки цьому не витрачатимуться ресурси на приміщення, зокрема. Ще один варіант – створення такого простору на декілька громад у рамках міжмуніципального співробітництва.

Завданням місцевої влади є комунікація з ветеранами, надання їм інформації про побутові, економічні та освітні можливості. Варто враховувати і можливості, які надають програми міжнародної технічної допомоги, що надають гранти ветеранам, які започатковують власний бізнес.

Формування алгоритмів дій щодо оцінки потреб ветеранів, надання їм пільг та субсидій, послуг оздоровлення, отримання коштів на придбання житла чи технічних засобів реабілітації, соціальних та медичних послуг із зазначення куди звертатися, щоби їх отримати – це той інструментарій, який має бути у кожній громаді, щоби допомога ветеранам після їх повернення додому була доступною та ефективною.

Вважаємо, що для вирішення ветеранської проблематики у громаді необхідним є системний підхід. І доцільним буде введення посади заступника голови громади з питань ветеранів, особливо у тих громадах, де ветерани та члени їх сімей уже складають п'яту частину жителів.

Список використаних джерел

1. Стратегія ветеранської політики на період до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2024 р. №1209-р. URL. : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2024-%D1%80#Text>
2. Операційний план заходів на 2024–2027 роки з реалізації Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2024 р. №1209-р. URL. : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1209-2024-%D1%80#Text>
3. Тілікіна Н., Пеша І. Державна ветеранська політика України та шляхи забезпечення її ефективності. URL: <https://inmol.org/derzhavna-veteranska-polityka-ukrainy-ta-shliakhy-zabezpechennia-ii-efektyvnosti/>
4. Герсак В. Чому ветеранська політика в Україні не є ефективною? URL: https://blogs.korrespondent.net/blog/politics/4705347/?fbclid=IwY2xjawEXLYxleHRuA2FlbQIxMAABHeIyAvJZASZ64rCCd4vMNnq-h3vZSsej5ffryASV7pKQ9TNTi3gpP7LAA_aem_ttPZSBOoUOvoWD4hbUImpw

Олександр ПОКРИШКА,
аспірант кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Oleksandr POKRYSHKA,
postgraduate student of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Тамара ІВАНОВА**, д.держ.упр., професор, заслужений працівник освіти України, професор кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного інституту імені Тараса Шевченка

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

LOCAL SELF-GOVERNANCE IN THE CONDITIONS OF WAR AND POST-WAR RECOVERY

The war has caused significant damage to territorial communities, destroying critical infrastructure, transportation networks, and economic supply chains. Local governments face challenges such as staff shortages due to mobilization, migration, and losses, budget deficits, and uncertainty about international aid. In communities located in occupied and de-occupied territories, the share of base subsidies reaches 80%. The priorities of local governments remain: ensuring basic living conditions (housing, water, electricity, medical services), restoring economic activity, integrating internally displaced persons, and fostering social cohesion. Particular attention is paid to transparent governance, the implementation of digital services, anti-corruption measures, and sustainable planning solutions. Key focuses include transitioning to green energy, supporting adaptive food systems, and ensuring environmental stability. The Community Recovery Fund, created with UN support, finances projects, including humanitarian demining. Coordination between local authorities, the state, and international partners lays the foundation for sustainable development and economic resilience in affected areas, which is crucial for Ukraine's post-war recovery.

Keywords: local governance, territorial communities, economic resilience, post-war recovery.

Війна принесла колосальні втрати для територіальних громад. Руйнування об'єктів критичної інфраструктури, логістичних ланцюгів і промислових потужностей поставили органи місцевого самоврядування перед завданням одночасного забезпечення базових потреб населення та планування відновлення на майбутнє. Одночасно органи місцевого самоврядування стикнулися з рядом викликів, які неможливо було передбачити до лютого 2022 року, однак у 2024 році вже є обов'язковим оцінка ризиків та планування бюджету громад з урахуванням їх потенційного настання.

Відтак місцеві громади продовжують регулярно зазнають руйнування транспортних мереж, систем енергозабезпечення, водопостачання та інших критично важливих об'єктів. При цьому наявний дефіцит коштів у місцевих бюджетах для реалізації відбудови та присутня невизначеність щодо розмірів та джерел міжнародної фінансової допомоги. Базову дотацію у 2023 році отримували 50 бюджетів територіальних громад, обсяг якої у порівнянні з 2022 роком зріс у 2,4 рази. Також значно зросла і кількість бюджетів територіальних громад у яких обсяги базової дотації перевищили 50% власних доходів, з трьох у 2022 році до 15-ти – у 2023 році. При цьому, по трьох бюджетах територіальних громад частка базової дотації перевищила 80%. Найвищий рівень дотаційності зберігається в громадах, що розташовані на тимчасово окупованих і деокупованих територіях [1].

Зокрема слід зауважити і про кадровий голод. Так, наприклад станом на 1 січня 2024 року в Україні зафіксовано створення 7744 старостинських округів, з яких 267

залишаються без очільників за даними Моніторингу реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади, проведеного Мінінфраструктури [2]. Брак кваліфікованих працівників у сфері будівництва, комунального господарства та управління проектами через масову міграцію, мобілізацію, втрати призводить до проблеми швидкого реагування на вищезазначені виклики та подолання наслідків військової агресії.

Місцеве самоврядування – це одна з ключових ланок забезпечення стабільності та розвитку громад у воєнний і післявоєнний період. Його ефективність залежить від координації з державою, прозорості, інклюзивності та довіри громадян.

Завданнями місцевого самоврядування в умовах війни та післявоєнного відновлення є:

- забезпечення життєздатності громад: невідкладне відновлення базових умов життя: доступу до води, електрики, житла та медичних послуг;
- побудова економічної стійкості: відновлення бізнес-активності, залучення інвестицій, розвиток місцевого підприємництва;
- інтеграція переміщених осіб: забезпечення житлом, роботою та соціальною підтримкою громадян, які втратили свої домівки;
- забезпечення соціальної згуртованості: відновлення довіри до місцевої влади, сприяння єдності громади та запобігання соціальним конфліктам;
- формування основ для сталого розвитку: планування відбудови інфраструктури, орієнтованої на сучасні технології, енергоефективність та екологічну стійкість.

Одним з ключових напрямів діяльності органів місцевого самоврядування є відновлення критичної інфраструктури, а саме систем водопостачання, енергозабезпечення, транспортної інфраструктури. Органи місцевого самоврядування можуть стати координаторами співпраці між державними органами, міжнародними донорами та приватним сектором. Прикладом є використання механізму «Фонду відновлення громад», запровадженого у співпраці з міжнародними організаціями.

22 грудня 2023 року було проведено перше засідання керівним комітетом Фонду відновлення українських громад. Управління Фондом здійснює Представництво ООН в Україні, а пріоритети визначають у співпраці з Міністерством розвитку громад, територій та інфраструктури України [3]. У липні 2023 року Сумська обласна адміністрація створила Координаційну раду з відновлення, об'єднавши національних і міжнародних партнерів для координації дій, спрямованих на реалізацію Стратегії відновлення та розвитку економіки регіону на 2022-2024 роки. Хоча вже досягнуто певних успіхів, у сферах сільського господарства та економічного розвитку все ще існують значні фінансові прогалини. Виділення коштів із Фонду відновлення громад стало суттєвою підтримкою. Це також є важливим сигналом для жителів, які прагнуть повернутися до повноцінного життя у своїх громадах.

Наступним кроком після отримання фінансування буде розробка проєктних пропозицій, яку виконуватимуть структури ООН у співпраці з Агенцією регіонального розвитку Сумщини та головами громад. Реалізацію цих проєктів заплановано розпочати в березні 2024 року.

Діяльність Фонду також сфокусована і на розмінуванні. В презентації на сайті фонду зазначено, що протимінна діяльність є основою для відновлення житлового фонду, енергетики, соціальної інфраструктури та інвестицій у розвиток місцевих економік. Згідно з даними ООН, першим проєктом у сфері протимінної діяльності стане створення логістичної бази для гуманітарного розмінування для ДСНС.

Цей об'єкт дозволить значно підвищити ефективність операцій ДСНС із розмінування по всій Україні та сприятиме кращому знешкодженню вибухонебезпечних предметів у постраждалих населених пунктах. Також у межах проєкту буде створена посада старшого радника з протимінної діяльності та відновлення громад, який надаватиме консультації з питань покращення результативності розмінування для постраждалих громад.

Згідно з RDNA-3, для обстеження та знешкодження вибухонебезпечних предметів необхідні інвестиції на рівні не менше \$300 млн щорічно протягом наступних п'яти років.

Для забезпечення фінансування потрібно об'єднати зусилля національних та міжнародних партнерів, зокрема через економічно ефективні рішення та приватні партнерства.

«Вікно протимінної діяльності» UCRF співвідноситься з Національною стратегією протимінної діяльності України, охоплюючи три основні напрямки: розмінування, навчання розмінуванню та допомогу жертвам [4].

Війна триває, однак держава вже почала активно працювати над відновленням країни, регіонів і громад.

9 липня 2022 року Верховна Рада України прийняла в другому читанні законопроект № 5323 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій». Цей закон спрямований на вдосконалення державної регіональної політики з урахуванням викликів, пов'язаних із російською агресією. Реалізація закону передбачає стратегічне планування, фінансування, інституційну підтримку та моніторинг регіонального розвитку.

Особливу увагу приділено Плану відновлення та розвитку регіонів – стратегічному документу, який сприятиме відновленню критичної інфраструктури, соціальних об'єктів і житла, а також допоможе внутрішньо переміщеним особам повернутися до своїх домівок.

Закон вводить нові механізми:

- стратегічне планування: трирівнева система стратегій – державна, регіональна та місцева;
- типологія територій: виділено чотири функціональні типи для ефективного розвитку – території відновлення, економічного зростання, з особливими умовами розвитку, а також сталого розвитку;
- агенції регіонального розвитку отримали розширені повноваження та можливість надавати платні послуги;
- єдина геоінформаційна система: онлайн-моніторинг стану розвитку кожної громади;
- фінансування: державний фонд регіонального розвитку став основним інструментом реалізації політики, а фонд відновлення та розвитку – джерелом коштів для відбудови України.

Для органів місцевого самоврядування розширено перелік видатків, які фінансуються з бюджету під час воєнного стану. Це дозволить ухвалювати оперативні рішення щодо благоустрою, функціонування критичної інфраструктури та забезпечення безпеки громадян.

Війна не тільки завдала значних збитків, але й дала поштовх до позитивних змін. Серед них – посилення децентралізації, автономії місцевого самоврядування та співпраці між державними органами, громадами, волонтерськими організаціями та бізнесом.

Громади продемонстрували стійкість і ефективність. У тилу вони підтримують економіку та армію, на окупованих територіях – зберігають потенціал для відновлення, а у зонах бойових дій – продовжують допомагати населенню.

Після війни важливо, щоб процес відновлення враховував потреби людей та був прозорим. Зокрема щоб був відкритий доступ до публічної інформації, проводилася цифровізація послуг, впроваджувалися дієві антикорупційні заходи, дотримувалися принципи інклюзивності і безбар'єрності.

Сталий розвиток має базуватися на принципах енергоефективності, озеленення, зменшення забруднення повітря та розвитку адаптивних продовольчих систем.

Відновлення України потребує інтегрованого підходу, який поєднує стійкий розвиток, врахування потреб населення та стратегічне планування на всіх рівнях. Для цього важливо забезпечити:

Прозорість урядування та участь громадськості: запровадження механізмів громадського контролю через публічні обговорення, слухання та робочі групи за участю представників громад; розширення доступу до інформації, включно із системами моніторингу відновлення та цифровізації публічних послуг; посилення антикорупційних ініціатив, що сприятимуть підвищенню довіри населення до влади.

Інтеграція принципів сталого розвитку в містобудівній сфері: розвиток багатофункціональних міських просторів, які забезпечать якісне життя, зменшать транспортне навантаження та сприятимуть збереженню природних ресурсів; інклюзивність і створення безбар'єрного середовища для всіх груп населення, включно з маломобільними особами, сім'ями з дітьми та людьми похилого віку.

Перехід на «зелену» енергетику: розвиток енергоощадних технологій, які підвищать енергонезалежність регіонів за рахунок збільшення частки відновлюваних джерел енергії, таких як сонячна, вітрова енергетика та біомаса; планування міської інфраструктури з урахуванням енергоефективності та скорочення викидів.

Розвиток агропродовольчих систем: Підтримка місцевих виробників сільськогосподарської продукції через створення кооперативів та стимулювання малого й середнього бізнесу; орієнтація на кліматично дружні рішення в агровиробництві, що сприятиме збереженню ресурсів та сталому розвитку сільських територій.

Забезпечення екологічної стабільності: комплексне озеленення міст із використанням природоорієнтованих рішень; впровадження систем моніторингу якості повітря та інших екологічних показників; відновлення природних екосистем, що були пошкоджені внаслідок бойових дій.

Ключовим елементом повоєнної відбудови є громади, які мають право самостійно визначати пріоритети та планувати заходи відновлення.

Війна стала серйозним викликом для України, але водночас і поштовхом для запровадження стратегічних змін. Стійкість громад, ефективність місцевого самоврядування та взаємодія між усіма рівнями влади закладають міцний фундамент для розбудови нової України.

Список використаних джерел

1. Світлана Тютюнник «Вплив війни на бюджети територіальних громад» /Аналітичне дослідження показників бюджетів за 2021–2023 роки 60 територіальних громад партнерів Програми USAID DOBRE у 10 областях України. URL : [ecentralization.ua/uploads/library/file/954/web_2024-09-12_Report_2021-2023_210x297_без_Додатків.pdf](https://centralization.ua/uploads/library/file/954/web_2024-09-12_Report_2021-2023_210x297_без_Додатків.pdf)
2. Портал «Децентралізація».URL:<https://decentralization.ua/news/17621>
3. Пресреліз «Фонд відновлення українських громад затвердив перше виділення коштів». URL: <https://ukraine.un.org/uk/256555-фонд-відновлення-українських-громад-затвердив-перше-виділення-коштів>
4. «ООН створило в Україні Фонд відновлення громад» URL: <https://open4business.com.ua/oon-stvorylo-v-ukrayini-fond-vidnovlennya-gromad/>

Ігор ПУСТОВІТ,

студент 2-го курсу магістратури заочної форми навчання спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» освітньо-професійної програми «Міське самоврядування», кафедра регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Вікторія КОЛТУН,

д.держ.упр., професор, завідувач кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Igor PUSTOVIT,

a student of the 2nd year of correspondence form of study of specialty 281 «Public administration and administration» of the educational and professional program «Local self-government», Department of Regional Policy
<https://orcid.org/0009-0002-2774-8775>

Viktoriia KOLTUN,

Professor, Doctor of Sciences in Public Administration, Head of the Regional Policy Department of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Public Service, Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0001-8432-873X>

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЩОДО ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

PRIORITY DIRECTIONS OF ACTIVITY OF LOCAL SELF -GOVERNMENT BODIES IN THE INTRODUCTION

The problem of post-war restoration and reconstruction of territories should be in the focus of research before the victory of Ukraine, in order to ensure the proper level of formation of both the material and resource base of local self-government bodies (hereinafter-MMS) and the level of qualification capacity of the personnel resource. It is worth noting that appropriate publications have already begun to appear in the environment of scientists who represent the science of public administration and administration.

Thus, the problems of post-war reconstruction and recovery are already articulated in a number of scientific works of modern scientists, however, it still needs to continue scientific research to ensure an adequate level of fundamentality and complexity. Given the significant positives of the already implemented stage of decentralization, the significant share of the implementation of post-war renewal tools is correlated with the functions and powers of local self-government bodies. Therefore, it is necessary to carry out the continuation of appropriate research in the context of finding the optimal distribution of powers of local self-government bodies and local executive bodies.

Keywords: public administration, local self-government, post-war recovery, tools, reconstruction.

Проблематика повоєнного відновлення та відбудови територій має бути у фокусі наукових досліджень ще до Перемоги України, задля забезпечення належного рівня сформованості як матеріально-ресурсної бази органів місцевого самоврядування (далі – ОМС), так і рівня кваліфікаційної спроможності кадрового ресурсу. Варто відзначити, що вже почали з'являтися відповідні публікації у середовищі вчених, які представляють науку Публічне управління та адміністрування.

Так, у одній з публікацій [7] А. Ткачук, Ю. Третяк розглядають шляхи відновлення та регіонального розвитку після війни, зокрема характеризуючи пріоритети та етапи відновлення, загальні підходи щодо планування відновлення регіонів. Науковці А. Мокій, М. Флейчук

досліджують концептуальні засади стратегування відбудови України в умовах викликів глобального середовища [2].

Л. Горбата для результативного розроблення та впровадження політики відновлення громад пропонує здійснити такі заходи: визначити План відновлення громад як складову частину стратегій розвитку територіальних громад, усунути протиріччя між законами «Про засади державної регіональної політики» та «Про регулювання містобудівної діяльності» у частині розробки Програм комплексного відновлення проведення внутрішнього аудиту і контролю на кожному з етапів відновлення, підвищення кваліфікації службовців місцевого самоврядування, надати територіальним громадам методичні рекомендації щодо розробки стратегічних документів для їх відновлення [1].

А. Мокій, М. Флейчук наголошують на тому, що відбудова на якісно новому рівні національної економіки і соціуму потребує визначення засадничих принципів, першочергових пріоритетів і проблем розроблення стратегій і програмних засобів [6]. Національну ідею України пропонують сформулювати як: «Україна – європейська держава – рівна серед сильних, сильна серед рівних».

Історичні факти засвідчують, що відбудова міст велася від адміністративного (історичного) центру до околиць. Згідно [4]:

«- Здійснено пунктові реставрації, інвестиції або приватні будівництва (відбудова будинків самими власниками).

Створено центральну інституцію, що об'єднала архітекторів і урбаністів, на кшталт польського Бюро відбудови столиці – БВС. Інституція створюється на певний строк – від 5 до 10 років.

Впроваджено коефіцієнт пріоритетності районів, який базується на економічній та урбаністичній користі (в адміністративних або економічних межах). Райони, що мають найбільший коефіцієнт пріоритетності, мають відбудовуватись у першу чергу, щоб приносити місту економічну користь, спонукаючи людей брати активну участь у житті міста, і тим самим приносити дохід для відбудови наступних районів.

Проведено оцінку підприємств і їх надходжень до бюджету України у кожному районі. Після відбудови район докорінно зміниться: робітники підприємств повертатимуться додому в зручному міському громадському транспорті, упорядкованим благоустроєм містом, відвідуватимуть заклади торгівлі, парки та зони відпочинку. Відбудований район буде економічно розвиватися і приносити дохід на відбудову наступних районів. Його функціонування характеризуватиметься якісністю, нівелюванням небезпеки та руйнувань.

Паралельно проектувалося і відбудовувалося кілька районів, заздалегідь підготувавши плани для негайної відбудови після війни і розмінування територій» [4].

Приклад, який заслуговує на увагу. Село Ягідне відновлюється за принципом «відбудувати краще, ніж було». Голова Комітету з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування О. Шуляк зазначила, що замість знищених бібліотеки та клубу в селі побудують публічний суспільний простір з актовим залом та медвідділенням в єдиному архітектурному ансамблі. З середини 2023 року тут розпочали відбудову 118 будинків: 95 із них потребують капітального ремонту, ще шість зруйновано вщент. Згідно з концепцією відбудови, тут передбачається чотири етапи відновлення:

I етап. Відновлення житла людей: заміна покрівлі, вікон та входних дверей, утеплення.

II етап. Проведення повної реконструкції вулиць.

III, IV етапи. Створення громадських просторів — зокрема, будівництво музею та облаштування місцевого парку. Можна констатувати, що загалом проєкт покликаний не просто відбудувати окремо визначені будівлі, а й трансформувати все село [5].

Створення туристичної інфраструктури та розвиток галузі туризму може допомогти забезпечити зайнятість місцевого населення та створити додаткові робочі місця, підвищити ефективність використання готелів, ресторанів, сприяти відновленню культурно-розважальних

заходів, а також сприяти залученню іноземного інвестиційного капіталу. Необхідною умовою успішного відновлення туризму в Україні у повоєнний період виступатиме здатність країни провести ефективну маркетингову кампанію на зовнішніх ринках, що допоможе змінити бренд та сприйняття нашої країни як безпечної туристичної локації. Окрім того, у повоєнний період необхідно реально трансформувати туристичний ландшафт України, створюючи нові історичні пам'ятки та туристично привабливі об'єкти, розвивати військовий туризм та підвищувати роль туризму у національно-патріотичній стратегії розвитку суспільства [3].

Таким чином, проблематика повоєнної відбудови та відновлення вже артикульована у ряді наукових праць сучасних вчених, однак, ще потребує продовження наукових досліджень задля забезпечення належного рівня фундаментальності та комплексності. Зважаючи на значні позитивні наслідки вже здійсненого етапу децентралізації, суттєва питома вага з реалізації інструментів повоєнного відновлення корелюється з функціями і повноваженнями органів місцевого самоврядування. Тому, видається необхідним здійснення продовження відповідних досліджень у контексті пошуку оптимального розподілу повноважень органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади.

Список використаних джерел

1. Горбата Л. П. Нормативно-правове регулювання процесу відновлення територіальних громад в Україні. 2023. 37. <https://pag-journal.iei.od.ua/archives/2023/37-2023/13.pdf> (дата звернення: 01.12.2024).
2. Запатріна І. В., Шатковська А. О. Досвід післявоєнного відновлення міст: уроки для України. https://era-ukraine.org.ua/wp-content/uploads/2023/06/Doslidzhennia_Dosvid-pisliavoiennoho-vidnovlennia-mist.pdf (дата звернення: 01.12.2024).
3. Носирев О. Повоєнне відновлення індустрії туризму та гостинності: стратегія та пріоритети. 2023. <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2023/05/Mizhnar-istor-dosvid-povojen-rekonstrukcii-uroky-dla-Ukrainy.pdf> (дата звернення: 01.12.2024).
4. Патій В. Нарис про коефіцієнт пріоритетності відбудови зруйнованих міст України. <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2023/05/Mizhnar-istor-dosvid-povojen-rekonstrukcii-uroky-dla-Ukrainy.pdf> (дата звернення: 01.12.2024).
5. Смагіна А. Відбудова на часі: 5 трендів відновлення України під час війни. <https://rubryka.com/article/vidbudova-ukrayiny-pid-chas-vijny/> (дата звернення 01.12.2024).
6. Снігова О. Про необхідність концептуалізації повоєнної реконструкції економіки України. <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2023/05/Mizhnar-istor-dosvid-povojen-rekonstrukcii-uroky-dla-Ukrainy.pdf> (дата звернення: 01.12.2024).
7. Ткачук А, Третяк Ю. Про відновлення та територіальний розвиток після війни. 2022. <https://www.csi.org.ua/news/pro-vidnovlennya-ta-regionalnyj-rozvytok-pislya-vijny/> (дата звернення: 01.12.2024)

Анатолій РАЧИНСЬКИЙ,

д.держ.упр., професор, професор кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Anatolii RACHYNSKYI,

Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Professor of the Department of Regional Policy, Educational and Scientific Institute of Public Administration and Public Service, Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0001-9888-6978>

ЗАКОНОТВОРЧА РОБОТА ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ МІСЦЕВОЇ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ

LEGISLATIVE WORK TO IMPROVE THE MECHANISMS OF LOCAL DEMOCRACY IN UKRAINE

In the context of the introduction of martial law in Ukraine, efforts are ongoing to regulate and clarify the activities of local self-government authorities. Recently, the Verkhovna Rada of Ukraine adopted the Law of Ukraine on Amendments to the Laws of Ukraine «On Central Executive Authorities» and «On the Legal Regime of Martial Law». Despite the ongoing russian-Ukrainian war and the shift of all political and social processes to a military focus, Ukraine continues to enhance the mechanisms of local democracy. These are, in particular, the draft laws «On Amendments to Certain Laws of Ukraine on Democracy at the Local Government Level» (Reg. No. 7283) and «On Amendments to Certain Laws of Ukraine on the Development of Cooperation of Territorial Communities» (Reg. No. 11412).

Keywords: local self-government, decentralization, martial law, legislative work, local democracy, cooperation.

В Україні закладено конституційні засади місцевого самоврядування, ратифіковано Європейську хартію місцевого самоврядування, прийнято ряд базових нормативно-правових актів, які створюють правові та фінансові основи діяльності органів місцевого самоврядування (ОМС). Процес децентралізації в Україні розпочато 2014 року з прийняттям Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (01.04.2014), законів України «Про співробітництво територіальних громад» (17.06.2014), «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (05.02.2015) та змін до Бюджетного і Податкового кодексів щодо фінансової децентралізації. У схваленій Урядом Концепції реформування місцевого самоврядування й територіальної організації влади в Україні визначено курс на реформування місцевого самоврядування й територіальної організації влади й децентралізації владних повноважень. Відповідно, метою Концепції встановлено «визначення напрямів, механізмів і строків формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад» [1].

За умови запровадження воєнного стану в Україні, ОМС продовжують роботу. Державна влада достатньо швидко врегулювала діяльність державних органів та органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану. Зокрема, Верховною Радою України прийнято в цілому Закон України про внесення змін до Законів України «Про центральні органи виконавчої влади» та «Про правовий режим воєнного стану» щодо забезпечення керованості державою в умовах воєнного стану (реєстр. № 7153), який спрощує функціонування місцевого самоврядування та Уряду у період воєнного стану. Зокрема, Законом передбачено, що «... у період дії воєнного стану повноваження обласних рад (у разі тимчасової окупації або оточення

адміністративного центру області) та районних рад здійснюватимуть відповідні обласні та районні військові адміністрації; у разі утворення військової адміністрації населеного пункту повноваження сільської, селищної або міської ради, її виконавчих органів здійснюватиме така військова адміністрація» [2].

Попри активну фазу російсько-української війни та перехід всіх політичних і громадських процесів у воєнну площину, в Україні продовжується законотворча робота щодо вдосконалення механізмів місцевої демократії, а також щодо покращення відкритості й прозорості діяльності органів місцевого самоврядування. Так, 09.05.2024 Верховна Рада України 317 голосами «за» прийняла в другому читанні та в цілому Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування» (реєстр. № 7283). Прийнятим Законом вносяться зміни до законів України «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про статус депутатів місцевих рад», завдяки яким визначаються основні механізми реалізації прав громадян України на безпосередню участь у місцевому самоврядуванні, своєчасне і повне отримання інформації про діяльність органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Зазначається, що «ключовими новелами прийнятого акту є:

- визначення основних форм участі територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення;
- деталізація порядку реалізації таких форм громадської участі, як загальні збори (конференція) жителів, місцева ініціатива, громадські слухання, громадське оцінювання діяльності органів та посадових осіб місцевого самоврядування;
- обов'язковість затвердження статутів територіальних громад та визначення основних питань, що регламентуються статутами;
- створення умов для залучення жителів до планування та розподілу коштів місцевого бюджету, проведення публічних консультацій, діяльності консультативно-дорадчих органів при органах та посадових особах місцевого самоврядування;
- деталізація процедури звітування сільських, селищних, міських голів та депутатів місцевих рад» [2].

Для підтримки українських міст у пошуку партнерів створена нова онлайн-платформа Cities4Cities за підтримки Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи. Платформа є безкоштовним онлайн-інструментом, що дозволяє ОМС України та інших регіонів Європи поділитися своїми потребами та пропозиціями, пов'язаними з міською інфраструктурою, а також налагодити прямі зв'язки для співпраці з отримання практичної допомоги. Важливим кроком став проект Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку співробітництва територіальних громад» (реєстр. № 11412), метою якого є «... удосконалення порядку ініціативи, організації співробітництва територіальних громад, припинення співробітництва, спрощення процедур укладання та припинення договірних відносин, що сприятиме розвитку міжмуніципальних зв'язків та реалізації територіальними громадами спільних проєктів для покращення якості надання публічних послуг жителям, сприятиме розвитку територіальних громад» [4].

Слід зазначити, що удосконаленню співробітництва територіальних громад був присвячений Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про співробітництво територіальних громад» щодо упорядкування окремих питань співробітництва територіальних громад» від 12.01.2023 № 2867-IX [5]. Однак наразі проблемою реалізації прав на співробітництво є виклики, спричинені військовою агресією росії: окупація окремих територіальних громад суб'єктів співробітництва, переорієнтація у пріоритетності завдань органів місцевого самоврядування, неспроможність виконання договірних зобов'язань, «кадровий голод», актуальність швидких рішень у питаннях партнерства, ускладнені процедури ініціювання, наприклад, проведення громадського обговорення в умовах дії режиму воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження КМУ від 01.04.2014 № 333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p> (дата звернення: 05.12.2024).
2. Верховна Рада прийняла Закон, який врегульовує діяльність механізму держави в умовах воєнного стану. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/220856.html> (дата звернення: 05.12.2024). Верховна Рада України прийняла Закон щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/249444.html> (дата звернення: 05.12.2024).
3. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку співробітництва територіальних громад. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/44564> (дата звернення: 05.12.2024).
4. Про співробітництво територіальних громад : Закон України від 17.06.2014 № 1508-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18> (дата звернення: 05.12.2024).

Андрій САМБУЛОВ,
аспірант кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного
управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Andrii SAMBULOV,
postgraduate student of the Department of the European Integration Policy of the Educational and Scientific
Institute of Public Administration and Civil Service, Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0009-0001-1533-333X>

Науковий керівник: **Вікторія ГУРА**, к.е.н., доцент, доцент кафедри євроінтеграційної політики
Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ БІОМАСИ ДЛЯ РОЗВИТКУ МІСЦЕВИХ ГРОМАД У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

PROSPECTS OF USING BIOMASS POTENTIAL FOR THE DEVELOPMENT OF LOCAL COMMUNITIES IN THE POST-WAR PERIOD

Ukraine faces significant challenges in post-war recovery, requiring innovative approaches to economic development and sustainable growth. Biomass, derived from organic waste and materials, offers a promising solution as an accessible energy source with substantial potential to boost local economies. This study analyzes the economic potential of biomass for rural community development, focusing on its benefits, challenges, and opportunities in post-war recovery.

Biomass utilization creates jobs, supports «green» energy development, and reduces reliance on imported fuels. Communities can use agricultural residues, forestry waste, organic by-products, and energy crops for bioenergy or bioproducts. Biomass promotes a circular economy, reduces greenhouse gas emissions, and fosters local business growth. However, challenges include resource management, infrastructure costs, and environmental risks. Strategic planning, state support, and international collaboration are essential to maximize biomass potential. By integrating biomass into its economy, Ukraine can achieve energy independence, attract investments, and ensure sustainable development for its communities.

Keywords: biomass, post-war recovery, sustainable development, green energy, local economy.

Сьогодні перед нашою країною постають серйозні виклики, пов'язані з повоєнним відновленням, що вимагають пошуку нових підходів до економічного розвитку та забезпечення сталого зростання громад. Одним із перспективних рішень у цьому процесі є використання біомаси – органічних відходів і матеріалів, які не лише виступають доступним джерелом енергії, але й мають значний потенціал для активізації місцевої економіки.

Метою дослідження є аналіз використання потенціалу біомаси для розвитку громад, зосереджуючись на її перевагах, викликах та можливостях у контексті повоєнного відновлення.

Одним із ключових аспектів відновлення громади є створення нових робочих місць. Використання біомаси стимулює розвиток так званої «зеленої» енергетики, яка ґрунтується на локальних ресурсах, що не лише зменшує залежність від імпортованих енергоносіїв, а й сприяє розвитку економіки на місцях. Громада, яка має доступ до біомаси, може приймати рішення щодо її використання для біоенергетики чи виробництва біотоварів, враховуючи фактори типу та цілей використання біомаси.

До типів біомаси належать: сільськогосподарські залишки: солома, кукурудзяні стебла, лушпиння соняшника, гній; лісова біомаса: деревна тріска, тирса, гілки, відходи лісозаготівлі; органічні відходи: харчові залишки, відходи харчової промисловості; енергетичні культури: міскантус, ріпак, тополя.

Громада повинна оцінити, які види біомаси є в достатній кількості та наскільки вони придатні для конкретних цілей. Основними цілями використання біомаси є: для біоенергетики: виробництво біогазу через анаеробне бродіння (наприклад, із гною чи харчових відходів); спалювання для отримання тепла чи електроенергії (деревина, пелети, солома); виробництво біопалива (біоетанол, біодизель) із енергетичних культур чи відходів.

Біомаса є ключовим елементом у переході до циркулярної економіки та сталого господарювання. Її використання дозволяє ефективно утилізувати відходи, зменшувати викиди парникових газів і створювати нові економічні можливості для громад. Це важливий крок до екологічно чистого майбутнього. Метою використання біомаси може бути також виробництво біотоварів: біопластику, добрив, активованого вугілля; використання залишків (наприклад, з газифікації) для покращення ґрунтів чи в цементній промисловості. Виготовлення біотоварів з біомаси в Україні є перспективним напрямом, який активно розвивається завдяки наявності великої кількості сировини, зокрема сільськогосподарських відходів, деревини, соломи, гною та інших органічних матеріалів. Перевагами використання біомаси є відновлюваність і екологічність, зменшення залежності від викопного палива, утилізація відходів і зменшення їх негативного впливу на довкілля.

Згідно даних Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України, енергетичний потенціал біомаси в Україні є значним. Згідно з офіційним звітом за 2020 р., щорічний обсяг доступної біомаси в Україні становить понад 20 млн.т. у нафтовому еквіваленті [1]. Це свідчить про те, що сільська місцевість має неабиякий потенціал для розробки проектів у сфері біоенергетики.

Крім того, створення інфраструктури для збору, переробки та використання біомаси однозначно забезпечить робочі місця і для місцевого населення. Наприклад, для збору залишків рослинності, соломи чи деревних відходів потрібна робоча сила, яка також виконуватиме функції з підготовки біопалива. Виробництво пелет, брикетів, біогазу або рідкого біопалива створює передумови для розвитку малого та середнього бізнесу. Як показує досвід Німеччини та Польщі, де схожі схеми активно впроваджуються, біоенергетика стала локомотивом розвитку сільських територій [2].

Важливо зазначити, що активне використання біомаси має кілька ключових переваг.

1. Розробка біоенергетичних підприємств забезпечує громади стабільними доходами. Це важливо для відбудови інфраструктури, фінансування соціальних програм і загального розвитку економіки.

2. У повоєнний час Україна повинна орієнтуватися на енергетичну незалежність. За даними Центру Разумкова залежність енергетичного балансу України від імпортного палива по роках була значною, особливо у випадку нафти, природного газу та ядерного палива [3]. Частка нафти в енергобалансі за останні 10 років становила близько 10%, причому понад 80% нафти та нафтопродуктів імпортується. У 2015 році 90% ядерного палива постачалося від одного постачальника (росія). До 2020 року цей показник знизився до 70%, а до 2035 року планується зменшення до 60%. У структурі загального постачання первинної енергії (ЗППЕ) імпортозалежність залишалася високою.

У 2019 році понад 30% енергетичного балансу України залежало від імпортного палива. Реалізація проєктів із переробки біомаси для отримання енергії дозволить суттєво знизити цей показник, перенаправивши кошти, які раніше витрачалися на імпорт енергоносіїв, на розвиток внутрішньої економіки.

3. Біомаса як енергетичне джерело має низький рівень викидів парникових газів у порівнянні з традиційними видами палива, такими як вугілля чи газ. Це є важливим чинником для екологічної модернізації вітчизняної енергетики. Наприклад, звіти Європейського парламенту свідчать, що використання біогазу у сільських громадах ЄС допомогло скоротити викиди CO₂ на 70% у порівнянні з вуглецевою енергетикою [4].

4. Залучення іноземних та місцевих інвесторів у сферу біоенергетики може суттєво прискорити стабілізацію повоєнної економіки. Європейські фонди, такі як Horizon 2020, активно підтримують проекти з розвитку біоенергетичних технологій, і це є унікальною можливістю для України.

Втім, як і в будь-якій іншій сфері розвитку, впровадження біоенергетики не позбавлене ризиків та викликів.

Для виробництва енергії на основі біомаси іноді можуть використовуватися ті ж самі ресурси, що й у традиційному аграрному секторі. Наприклад, залишки сільськогосподарських культур, які могли бути використані для удобрення ґрунтів, можуть йти на виробництво енергії, що призводить до деградації ґрунтів [5]. У зв'язку з цим необхідно чітко планувати та контролювати розподіл ресурсів для уникнення негативних наслідків.

Будівництво нових підприємств для переробки біомаси, таких як заводи з виробництва біопалива чи біогазу, потребує значних фінансових витрат та технологічного забезпечення. Нерідко громади стикаються із проблемою неправильного поводження з біомасою. Наприклад, органічні відходи можуть накопичуватися на місцях та створювати загрозу екології, якщо не будуть своєчасно перероблені.

Щоб максимально використати потенціал біомаси у повоєнний період, необхідно діяти у кількох напрямках:

1. Впровадження державних програм підтримки. Досвід країн Європейського Союзу свідчить, що створення сприятливого регуляторного поля є ключовим фактором для стрімкого розвитку біоенергетики. Україна може запровадити податкові пільги, субсидії чи гранти для громад, які займаються переробкою біомаси.

2. Освітні кампанії для населення. Для того, щоб місцеві жителі розуміли вигоди від використання біомаси, необхідно проводити інформаційно-просвітницькі заходи: тренінги, конференції, семінари.

3. Залучення міжнародного досвіду. Україні слід активно вивчати та впроваджувати найкращі практики ЄС у сфері використання біомаси, зокрема у відновленні сільських територій. Європейські країни, такі як Швеція та Данія, є лідерами у цій сфері й можуть запропонувати ефективні рішення.

Отже, використання біомаси є не лише ефективним джерелом енергії, але й інструментом економічного відновлення громад. Цей шлях дозволяє створити нові робочі місця, залучити інвестиції та розвивати місцевий бізнес. Водночас важливо пам'ятати про виклики, які пов'язані з раціональним управлінням ресурсами.

У повоєнний період Україна має унікальний шанс зробити використання біомаси частиною національної економіки. Це потребує комплексного підходу, тісної співпраці між державою, бізнесом та громадськістю. І зрештою, реалізація цього потенціалу неодмінно сприятиме розвитку наших громад, що, у свою чергу, забезпечить стійкий розвиток економіки України.

Список використаних джерел

1. Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України. Публічний звіт держефективності 2020. URL: https://saee.gov.ua/sites/default/files/ZVIT_SAEE_2020_0.pdf
2. Deutsches Biomasseforschungszentrum (DBFZ). ANNUAL REPORT 2019. URL: https://www.dbfz.de/fileadmin/user_upload/Referenzen/Jahresberichte/DBFZ_Annual_Report_2019_BF.pdf
3. Роль і місце української енергетики у світових енергетичних процесах, Центр Разумкова 2018. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2018_ENERGY_PRINT.pdf
4. European Parliament. European policies on climate and energy towards 2020, 2030 and 2050. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/631047/IPOL_BRI\(2019\)631047_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/631047/IPOL_BRI(2019)631047_EN.pdf)
5. FAO. FAO's bioenergy and food security approach 2020. URL: <https://www.fao.org/4/i3672e/i3672e.pdf>

В'ячеслав САПРИКІН,

аспірант кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Viacheslav SAPRYKIN,postgraduate student of the Department of European Integration Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0009-0002-3435-9778>*Науковий керівник: Світлана КУСТОВА, к. держ. упр., доцент, доцент кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МІСЦЕВОГО УПРАВЛІННЯ

DIGITAL TRANSFORMATION AS A TOOL TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF LOCAL GOVERNANCE

In today's environment, especially when faced with global challenges, digital transformation has evolved from simply optimizing to becoming a key driver of sustainable territorial development. The digital transformation of local governments is a critical component of Ukraine's European integration efforts. Despite the challenges posed by a full-scale invasion, local digitalization remains a priority for Ukraine's Ministry of Digital Transformation. Municipalities are laying the foundation for sustainable development and increasing the country's global competitiveness by adopting digital innovations. To fully realize the potential of nationwide digital transformation, it is essential to strengthen regional competitiveness and foster the development of local communities.

Keywords: digital transformation, regional digitalization, local self-government.

Цифрова трансформація суттєво змінює підходи до управління на місцевому рівні, сприяючи ефективності, прозорості та доступності послуг для громадян. Впровадження сучасних технологій, таких як електронне врядування, цифрові платформи для обміну даними та автоматизація процесів, дозволяє органам місцевого самоврядування швидше реагувати на потреби громади, підвищувати якість прийняття рішень та забезпечувати інклюзивність у наданні послуг. У сучасних умовах, особливо в контексті глобальних викликів, цифрова трансформація стає не лише інструментом оптимізації, але й ключовим чинником сталого розвитку територій.

Цифровізації місцевого самоврядування була визначена ще у Державній стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки [5]. У стратегії передбачено комплексний територіально-орієнтований підхід, що розглядає регіони та територіальні громади як об'єкти зі специфічними соціальними, просторовими, безпековими, екологічними та економічними особливостями. Основні завдання цифровізації місцевого самоврядування полягають у розвитку функціональних типів територій, відновленні інфраструктури, підвищенні економічної активності, забезпеченні доступу до якісних публічних послуг та створенні безпечних умов для мешканців територіальних громад. Розвиток цифрових технологій на місцевому рівні є ключовим для забезпечення доступу до медичних, освітніх, соціальних, адміністративних та інших послуг. Ці ініціативи сприяють покращенню якості зв'язку, розширенню доступу до інтернету, підвищенню рівня кіберзахисту та підтримці стабільності критичної інфраструктури [5].

Однією з провідних ініціатив, що функціонують в Україні є програма EGAP, що сприяє розвитку інституційної спроможності органів місцевого самоврядування, підвищенню цифрової грамотності громадян та впровадженню електронних сервісів. У рамках програми

відбується: сприяння розвитку та підвищення інституційної спроможності органів місцевого самоврядування, їх компетенцій серед сучасних запитів громадян, активізації та підвищенню комунікації між владою та громадянами для прийняття рішень, покращенню роботи ЦНАПів, підвищення цифрової грамотності та забезпечення цифрової безпеки на рівні громад. Дана програма включає три основні компоненти роботи: електронні сервіси, електронна демократія та цифровізація регіонів. Програма надає цільову підтримку 44 пілотним громадам у шести регіонах України: Вінницькій, Волинській, Дніпропетровській, Луганській, Одеській та Чернігівській областях [7].

Навіть в умовах повномасштабного вторгнення регіональна цифровізація залишається одним із головних завдань, над яким працює Міністерство цифрової трансформації України.

Як зазначив Віце-прем'єр-міністр з інновацій, розвитку освіти, науки та технологій – Міністр цифрової трансформації Михайло Федоров: «Україна стала однією з перших країн у світі, яка запровадила посаду CDTO. Заступники з цифрової трансформації стали драйверами цифрових змін у державному секторі. Зараз 55 CDTO працюють у міністерствах, обласних адміністраціях, органах місцевого самоврядування. Завдяки їхній роботі цифровізація пронизує кожен сферу держави. Важливе місце займає цифрова трансформація регіонів. Окрім упровадження цифрових ініціатив, регіональні CDTO створюють унікальні рішення для посилення регіонів, які впливають на розвиток держави загалом» [6].

Наприкінці 2023 року в Україні було запущено проєкт CDTO Campus, щоб прискорити цифрову трансформацію по всій країні – від міністерств до регіонального рівня [1]. **Ініціатива CDTO Campus суттєво впливає на цифровізацію України, пропонує освітні програми та розвиток компетенцій для керівників CDTO, сприяючи впровадженню інновацій. Проєкт також сприяє створенню мережі професіоналів, що забезпечує єдність у цифрових перетвореннях і підвищує прозорість державних інституцій.** Програми CDTO Campus охоплюють широкий спектр тем: від створення цифрової стратегії до практичних аспектів цифрової інфраструктури, розвитку цифрової освіти, формування цифрових команд і надання індивідуальних рішень для організацій [4].

Також, Міністерство цифрової трансформації щорічно підсумовує результати роботи за рік за Індексом цифрової трансформації регіонів. Його мета – оцінити ефективність цифрових рішень на місцях та визначити рівень цифрової культури громадян. Дослідження Індексу відображає результати роботи CDTO і цифрових команд ОВА за рік за новими показниками вимірювання, зокрема у сферах охорони здоров'я, цивільної безпеки та доступності адміністративних послуг. Індекс є одним з інструментів вимірювання процесів інформатизації та цифровізації у 24 регіонах. Запропонована методика ґрунтується на комплексному підході та дає змогу вимірювати як цифрові послуги, так й інфраструктуру, а також процес оцифрування в ОВА та територіальних громадах. Індекс містить 8 основних блоків: інституційна спроможність, розвиток інтернету, розвиток ЦНАП, впровадження режиму «без паперів», цифрова освіта, візитівка області, проникнення базових електронних послуг, галузева цифрова трансформація. Максимальний можливий індекс – 1 бал, він відображає показники спроможності в економіці, цифрових навичках, інфраструктурі, публічних послугах та цифровій трансформації органів місцевого самоврядування. Результати дослідження 2023 року (опубліковані у січні 2024 року) демонструють, що Індекс у межах України в середньому становить 0.632 бали. Найвище значення зафіксовано в Дніпропетровській (0.908), Львівській (0.891) та Полтавській (0.833) областях [2].

У 2024 році, було представлено також Пілотний Індекс цифрової трансформації територіальних громад України під час форуму Digital Power Summit 2024. Індекс цифрової трансформації територіальних громад України є одним із інструментів вимірювання та моніторингу поточного рівня цифровізації у органах місцевого самоврядування та територіальних громадах. Мета Індексу – відстежити рівень цифровізації громад. Результати

допоможуть керівникам громад визначити сильні та слабкі сторони та впроваджувати необхідні цифрові ініціативи [3].

Підсумовуючи, варто зазначити, що цифрова трансформація місцевого самоврядування є невід’ємною частиною євроінтеграційних процесів України. Завдяки впровадженню цифрових інновацій громади створюють підґрунтя для стійкого розвитку країни, забезпечуючи її конкурентоспроможність на світовій арені. Для повноцінної реалізації потенціалу цифрової трансформації держави загалом, важливим є підвищення конкурентоспроможності регіонів та сталого розвитку місцевих громад.

Список використаних джерел

1. CDTO Campus: в Україні стартує національний проєкт з навчання лідерів цифрової трансформації. Прес-офіс Міністерства цифрової трансформації України: веб-сайт. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/cdto-campus-v-ukraini-startue-natsionalniy-proekt-z-navchannya-lideriv-tsifrovoi-transformatsii> (дата звернення 09.12.2024).
2. Індекс цифрової трансформації регіонів України. Підсумки 2023 року. URL: https://cms.thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/page/community/reports/Індекс_цифрової_трансформації_регіонів_України_2023_compressed.pdf (дата звернення 09.12.2024).
3. Індекс цифрової трансформації територіальних громад України : веб-сайт. URL: <https://hromada.gov.ua/index> (дата звернення 09.12.2024).
4. Офіційний сайт CDTO Campus: веб-сайт. URL: <https://www.cdto-campus.com/ua/cdto-campus-ua> (дата звернення 09.12.2024).
5. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: постановва/Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 09.12.2024)
6. Федоров М. Цифровізуємо регіони разом із CDTO та створюємо у громадах зручні онлайн-сервіси. Міністерство цифрової трансформації: веб-сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mihajlo-fedorov-cifrovizuyemo-regioni-razom-iz-cdto-ta-stvoryuyemo-u-gromadah-zruchni-onlajn-servisi> (дата звернення 09.12.2024).
7. Цифрова трансформація регіонів та громад. EGAP: веб-сайт. URL: <https://egap.in.ua/project?tags=3> (дата звернення: 09.12.2024)

Олена САФРОНОВА,

к.мед.н., студентка 2-го курсу магістратури заочної форми навчання спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» освітньо-професійної програми «Публічне управління та адміністрування», завідувач відділення променевої терапії ДУ «Національний науковий центр хірургії та трансплантології імені О.О.Шалімова НАМН України»

Olena SAFRONOVA,

PhD, student 2nd course of the Master's Degree Program Subject Area 281 «Public management and administration» of the Taras Shevchenko National University of Kyiv, Head of radiotherapy department O. Shalimov National scientific Center of Surgery and Transplantology

<https://orcid.org/0000-0002-2671-3880>

Науковий керівник: **Євген ГРЕБОНОЖКО**, д.філос. в галузі публ. упр. та адміністрування асистент кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ МІСЦЕВИМИ ОРГАНАМИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ТА ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

METHODOLOGICAL BASICS FOR IMPROVING THE EFFICIENCY OF PROVISION OF ADMINISTRATIVE SERVICES PROVIDED BY LOCAL EXECUTIVE AUTHORITIES AND LOCAL SELF-GOVERNMENT BODIES

The study examines the key aspects of administrative services, their significance for ensuring citizens' rights and sustainable social development, as well as modern approaches to improving their quality. Based on an analysis of the legislative framework and the experience of leading countries, key directions for improving the service provision system are identified, including digitalization, the implementation of quality standards, and the development of institutional capacity.

The practical significance of this work lies in the possibility of integrating the proposed approaches into the activities of local self-government bodies to optimize processes, strengthen citizen trust, and improve interaction with public institutions.

Keywords: quality management, administrative services, local authorities, digitalization, ISO standards, client-oriented approach, institutional capacity, public administration, efficiency, professional development.

Вступ. Дослідження концепцій і методологічних засад управління якістю надання адміністративних послуг, що забезпечуються місцевими виконавчими органами влади та органами місцевого самоврядування, представлені у працях численних науковців. Серед найбільш помітних варто згадати таких авторів, як Г. Л. Бондар, А. В. Денисов, І. Динник, О. Жадан, М. Гончаренко, Ю. М. Кириченко, О. В. Коваль, В. Колтун [1-5].

Варто також наголосити на теоретичному підґрунті, відповідно до якого адміністративні послуги розглядаються через призму «публічно-сервісних відносин», визначальною рисою яких є сервісна орієнтація. Цей підхід виріс із концепції відповідальності держави перед індивідом, яка згодом еволюціонувала в доктрину «служіння держави людині». Від кінця 1980-х років адміністративні послуги почали позиціонуватися як «публічно-сервісні» у таких країнах, як Сполучені Штати Америки, Велика Британія, Канада, Швеція, Нідерланди та Фінляндія. У цих країнах було впроваджено концепцію «сервісу для людини» та систему оцінки його якості, орієнтовану на очікування й потреби користувачів. Такий підхід спрямований на

подолання застарілих радянських підходів до громадянина як «прохача», замінюючи їх сервісною орієнтацією, дотриманням прав людини та пріоритетом «служіння» людині як головному надбанню держави [6-8].

Мета. Метою роботи було розроблення практичних рекомендацій, щодо підвищення ефективності адміністративних послуг місцевими органами в Україні.

Матеріали та методи. Нами було проведено оцінку системи надання адміністративних послуг місцевими органами, проаналізовано показники якості адміністративних послуг, зроблено огляд літератури в аспекті міжнародного досвіду ефективності надання адміністративних послуг.

Результати Проаналізувавши міжнародний досвід ефективності надання адміністративних послуг та інноваційні інструменти для їх підвищення [7-16], нами розроблено конкретні рекомендації для місцевих органів влади в Україні щодо підвищення ефективності адміністративних послуг. Зважаючи на виклики, пов'язані з війною та необхідністю забезпечення стабільності та ефективності державного управління, особливо важливо впроваджувати сучасні цифрові рішення. Інтеграція технологій та орієнтація на потреби населення сприятимуть оперативному реагуванню на поточні проблеми. Ураховуючи специфіку ситуації в Україні та кращі міжнародні практики, надамо наступні рекомендації (див. табл.).

Таблиця. Рекомендації щодо підвищення ефективності адміністративних послуг місцевими органами в Україні

№	Рекомендація	Актуальність в умовах війни та після 2024 року
1	Впровадження єдиного цифрового порталу адміністративних послуг на місцевому рівні	Забезпечує доступ громадян до послуг онлайн, що знижує потребу у фізичному контакті під час військових дій та після них
2	Використання штучного інтелекту для автоматизації рутинних процесів	Підвищує швидкість та ефективність надання послуг, що критично під час кризових ситуацій
3	Підсилення кібербезпеки та захисту персональних даних	Захищає інформацію громадян від кіберзагроз, які посилюються під час війни
4	Інтеграція даних між державними установами різних рівнів	Покращує координацію та швидкість прийняття рішень в умовах воєнного стану
5	Активне залучення громадян до розробки послуг	Підвищує довіру до влади та забезпечує відповідність послуг реальним потребам населення
6	Підвищення цифрової компетентності працівників місцевих органів	Забезпечує ефективне використання новітніх технологій у роботі органів влади
7	Розробка мобільних додатків для адміністративних послуг	Забезпечує мобільність та доступність послуг для громадян, особливо для внутрішньо переміщених осіб

Детально розглянемо кожен з рекомендацій та її значущість для підвищення ефективності адміністративних послуг в Україні.

1. Впровадження єдиного цифрового порталу адміністративних послуг на місцевому рівні. Впровадження єдиного цифрового порталу є критично важливим для України в сучасних умовах. Це дозволить громадянам отримувати доступ до всіх необхідних послуг в одному місці, зменшуючи потребу у фізичному відвідуванні установ. Особливо це актуально під час війни, коли пересування може бути обмеженим або небезпечним. Єдиний портал сприятиме підвищенню прозорості та зручності взаємодії з органами влади. Досвід Естонії та Сінгапуру показує, що такі системи значно підвищують ефективність адміністративних процесів. Впровадження порталу також сприятиме економії часу та ресурсів як для громадян, так і для державних службовців.

2. Використання штучного інтелекту для автоматизації рутинних процесів. Використання технологій штучного інтелекту (ШІ) може значно підвищити ефективність надання послуг.

Автоматизація рутинних завдань, таких як обробка документів та відповіді на стандартні запити, звільняє час працівників для вирішення складніших питань. ШІ забезпечує швидку та точну обробку великого обсягу даних, що сприяє оперативності реагування на запити населення. Досвід Сінгапуру свідчить, що впровадження ШІ у державних послугах підвищує задоволеність громадян та ефективність управління.

3. Підсилення кібербезпеки та захисту персональних даних. У контексті війни питання кібербезпеки набувають особливої актуальності, адже захист персональних даних громадян та інформаційних систем місцевих органів влади є критично важливим. Досвід Німеччини та Естонії показує, що інвестиції в кібербезпеку є невід'ємною частиною успішної цифровізації державних послуг.

4. Інтеграція даних між державними установами різних рівнів. Інтеграція даних між різними рівнями влади та відомствами є ключовим фактором для підвищення ефективності управління. Створення єдиної бази даних дозволяє швидко обмінюватися інформацією та приймати обґрунтовані рішення. У ситуації війни це особливо важливо для координації дій та надання допомоги постраждалим громадянам. Інтегровані дані сприяють прозорості процесів та зменшують бюрократичні перепони. Досвід Данії та Німеччини демонструє, що така інтеграція покращує якість послуг та задоволеність громадян. Це також допомагає уникнути дублювання інформації та оптимізує використання ресурсів.

5. Активне залучення громадян до розробки послуг. Залучення громадян до процесу розробки та оцінки адміністративних послуг є важливим елементом демократичного управління. Це дозволяє врахувати реальні потреби населення та підвищити ефективність послуг. Під час війни громадяни можуть мати специфічні запити та проблеми, які необхідно оперативно вирішувати. Проведення опитувань, громадських слухань та збору зворотного зв'язку сприяє побудові довіри до органів влади. Досвід багатьох країн показує, що активна участь громадян покращує якість послуг та задоволеність ними. Це також може сприяти соціальній згуртованості в складні часи.

6. Підвищення цифрової компетентності працівників місцевих органів. Для успішної цифровізації адміністративних послуг необхідно підвищити цифрову компетентність працівників місцевих органів влади. Це дозволить ефективно використовувати новітні технології та забезпечити якісне обслуговування громадян. Навчання та тренінги з використання цифрових інструментів сприятимуть підвищенню професійного рівня працівників. У ситуації війни, коли ресурси обмежені, ефективне використання технологій стає ще більш важливим. Підготовлений персонал зможе швидко адаптуватися до нових умов та викликів. Досвід інших країн показує, що інвестиції в навчання персоналу приносять значні результати в підвищенні ефективності роботи.

Це допоможе запобігти можливим помилкам та підвищить якість надання послуг. Загалом, підвищення цифрової компетентності персоналу є ключовим для успішної цифрової трансформації місцевих органів влади.

7. Розробка мобільних додатків для адміністративних послуг. Розробка мобільних додатків для доступу до адміністративних послуг є сучасним підходом до підвищення їх доступності. Мобільні додатки дозволяють отримувати послуги в будь-якому місці та в зручний час. Це сприяє оперативності вирішення питань та знижує навантаження на фізичні установи. Досвід Сінгапуру та інших країн показує, що мобільні сервіси значно підвищують задоволеність громадян. Крім того, додатки можуть включати функції зворотного зв'язку та повідомлень про важливі новини.

Висновки. Таким чином, впровадження розроблених нами рекомендацій сприятиме підвищенню ефективності адміністративних послуг місцевими органами в Україні. Зосередження на цифровізації, використанні новітніх технологій та залученні громадян дозволить адаптуватися до сучасних викликів, зокрема в умовах війни. Підвищення кібербезпеки та захисту персональних даних забезпечить стабільну роботу систем та довіру

громадян. Інтеграція даних та співпраця між різними рівнями влади покращить координацію та оперативність прийняття рішень. Розвиток цифрових компетенцій працівників та використання мобільних додатків підвищить якість надання послуг та їх доступність. Комплексний підхід до модернізації адміністративних послуг сприятиме зміцненню державного управління та покращенню життя громадян. Практична реалізація розроблених нами рекомендацій щодо підвищення ефективності адміністративних послуг місцевими органами стане важливим кроком на шляху до стійкого розвитку України.

Список використаних джерел

1. Бондар Г. Л. Сучасний стан надання адміністративних послуг в Україні за умов децентралізації. *Central ukrainian journal of law and public management*. 2023. № 1. С. 5–11. URL: <https://doi.org/10.32782/cuj-2023-1-1> (дата звернення: 09.11.2024).
2. Денисова А. В. Ефективність надання адміністративних послуг органами місцевого самоврядування: адміністративно-правовий аспект. *Legal novels*. 2023. № 21. С. 144–148. URL: <https://doi.org/10.32782/ln.2023.21.20> (дата звернення: 09.11.2024).
3. Динник І. Законодавче регулювання адміністративних послуг в умовах воєнного стану. *Foreign trade: economics, finance, law*. 2024. Т. 134, № 3. С. 26–36. URL: [https://doi.org/10.31617/3.2024\(134\)03](https://doi.org/10.31617/3.2024(134)03) (дата звернення: 09.11.2024).
4. Жадан О., Гончаренко М. Технологічні аспекти надання адміністративних послуг органами місцевого самоврядування. *Expert: paradigm of law and public administration*. 2022. № 1. С. 80–90. URL: [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-1\(19\)-80-90](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-1(19)-80-90) (дата звернення: 09.11.2024).
5. Коваль О. В. Теоретико-правові аспекти адміністративних послуг органів місцевого самоврядування. *Juridical scientific and electronic journal*. 2023. № 11. С. 370–372. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-11/90> (дата звернення: 09.11.2024).
6. Building tech for public good; making lives better. *tech.gov.sg*. URL: https://www.tech.gov.sg/files/media/Reports/GovTech_FY23_Annual_Report.pdf (date of access: 20.11.2024).
7. Debeljak A., Dečman M. Digital Transformation of Slovenian Urban Municipalities: A Quantitative Report on the Impact of Municipality Population Size on Digital Maturity. *NISPAcee Journal of Public Administration and Policy*. 2022. Vol. 15, no. 2. P. 25–51. URL: <https://doi.org/10.2478/nispa-2022-0012> (date of access: 20.11.2024).
8. e-Governance. e-Estonia. URL: <https://e-estonia.com/solutions/e-governance/e-services-registries> (date of access: 20.11.2024).
9. E-Government as a Key to the Economic Prosperity and Sustainable Development in the Post-COVID Era / T. Goloshchapova et al. *Economies*. 2023. Vol. 11, no. 4. P. 112. URL: <https://doi.org/10.3390/economies11040112> (date of access: 20.11.2024).
10. Filgueiras F., Flávio C., Palotti P. Digital Transformation and Public Service Delivery in Brazil. *Latin American Policy*. 2019. Vol. 10, no. 2. P. 195–219. URL: <https://doi.org/10.1111/lamp.12169> (date of access: 20.11.2024).
11. Aminah S., Saksono H. Digital Transformation of the Government: A Case Study in Indonesia. *Jurnal Komunikasi: Malaysian Journal of Communication*. 2021. Vol. 37, no. 2. P. 272–288. URL: <https://doi.org/10.17576/jkmjc-2021-3702-17> (date of access: 20.11.2024).
12. Androniceanu A. The new trends of digital transformation and artificial intelligence in public administration. *Administratie si Management Public*. 2023. No. 40. P. 147–155. URL: <https://doi.org/10.24818/amp/2023.40-09> (date of access: 20.11.2024).
13. Nicholls T. Local Government Performance, Cost-Effectiveness, and Use of the Web: An Empirical Analysis. *Policy & Internet*. 2019. Vol. 11, no. 4. P. 480–507. URL: <https://doi.org/10.1002/poi3.209> (date of access: 20.11.2024).
14. Online Access Act. What is the Online Access Act?. *Online Access Act*. URL: <https://www.digitale-verwaltung.de/Webs/DV/EN/ozg/ozg-node.html> (date of access: 20.11.2024).
15. Saxena D., Muzellec L., McDonagh J. From Bureaucracy to Citizen-Centricity. *International Journal of Electronic Government Research*. 2022. Vol. 18, no. 1. P. 1–17. URL: <https://doi.org/10.4018/ijegr.305230> (date of access: 20.11.2024).
16. The Danish Digital Journey. Agency for Digital Government. URL: <https://en.digst.dk/policy/the-danish-digital-journey> (date of access: 20.11.2024).

Євген СОЛОВЬОВ,
аспірант кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Evgeny SOLOVYOV,
postgraduate student of the Department of state administration of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0009-0005-8015-3908>

Науковий керівник: **Леся ЗАБУРАННА,** д.е.н., професор, професор кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ

RISK MANAGEMENT IN LOCAL GOVERNMENT

The directions for building a comprehensive risk management strategy of local self-government bodies, which should take into account natural disasters, cyber attacks, the quality of physical and digital infrastructure, threats to public safety and health, as well as economic indicators at the local level and personnel risks, are considered.

Common mitigation practices are systematized, which include upgrading aging physical and digital infrastructure, promoting local economic development and job growth, and making efforts to ensure that duties and processes are completed as quickly as possible.

It is emphasized that the key factor in minimizing risks in the activities of local self-government is proactivity, not reactivity, which will lead to increased productivity to mitigate the main risks in the community and stimulate the local economy.

Keywords: personnel risks, risk management, local self-government, communities.

Управління ризиками в місцевому самоврядуванні – це процес, у ході якого орган місцевого самоврядування розглядає потенційні небезпеки, які створюють ризик негативного впливу на громаду та виборців. Як правило, після виявлення небезпечних ризиків вживаються методи пом'якшення наслідків для зменшення потенційного негативного впливу [1].

Комплексна стратегія управління ризиками органів місцевого самоврядування враховує стихійні лиха, кібератаки, якість фізичної та цифрової інфраструктури, загрози для громадської безпеки та здоров'я, а також економічні показники на місцевому рівні.

Окремо слід виділити кадрові та персональні ризики, серед яких втрата електоральної підтримки, репутаційні збитки, включають програш на перевиборах, отримання негативної преси, нездатність утримати персонал та прояви корупції.

У той час як управління ризиками – це процес врахування наявних ризиків, зниження ризиків – це фактичне впровадження методів зменшення негативного впливу надзвичайної ситуації.

Поширені методи пом'якшення наслідків включають оновлення застарілої фізичної та цифрової інфраструктури, заохочення місцевого економічного розвитку та зростання робочих місць, а також докладання зусиль для забезпечення виконання службових обов'язків та якнайшвидшого виконання процесів.

Кожна місцева влада має свої унікальні виклики та ризики, які потрібно враховувати. Географічне розташування, чисельність населення, бюджетування та безліч інших факторів впливають на ризики, які слід враховувати, і на здатність впроваджувати методи пом'якшення наслідків у державному секторі.

З огляду на це, розглянемо основні сфери управління ризиками в місцевому самоврядуванні.

Кожна місцева влада повинна враховувати ризик виникнення стихійних лих. Очевидно, що велика різниця між громадами полягає в тому, які стихійні лиха передбачати (зокрема, повінь, лісові пожежі, скельні зсуви тощо).

Щоб пом'якшити наслідки стихійного лиха у громаді, основними пріоритетами має бути оновлення інфраструктури, щоб вона витримала можливий тиск, і навчання як посадових осіб, так і населення щодо готовності до стихійних лих.

Щоб запобігти ризику загибелі людей у громаді внаслідок старіння інфраструктури, стратегія управління ризиками має враховувати, які будівлі, дороги та мости у громаді потребують оновлення, а також удосконалювати робочі процеси перевірки, щоб гарантувати, що небезпечні зони не залишаться непоміченими в місцевій інфраструктурі.

Витоки урядових даних стають занадто поширеними; коштують мільйони доларів платників податків і призводять до втрати важливих і приватних даних урядів і виборців. Щоб запобігти кібератакам у громаді та забезпечити резервне копіювання критично важливих урядових даних, стратегія зменшення ризиків має включати забезпечення IT-відділу органу місцевого самоврядування необхідними ресурсами та потребами в персоналі, а також перехід від застарілих фізичних комп'ютерних систем до більш безпечних хмарних сервісів з автоматичним резервним копіюванням даних.

Заохочення місцевого економічного розвитку є важливим обов'язком органу місцевого самоврядування. На жаль, національні та міжнародні змінні можуть впливати на те, як працює економіка на локальному рівні.

Тим не менш, можна впоратися з наслідками економічного спаду, заохочуючи реєстрацію місцевого бізнесу та використовуючи проекти комерційного та житлового будівництва, щоб створити більше робочих місць, заохотити людей переїжджати та збільшити кількість грошей, які витрачаються у громаді.

Збереження працівників є серйозним викликом для приватного сектору в цілому. З більш конкурентоспроможними зарплатами та пільгами на посадах у приватному секторі, переконати кваліфіковані таланти йти в державний сектор легше сказати, ніж зробити [2].

Наявність відкритих вакансій і неможливість знайти хороші таланти створюють серйозні ризики для безперервності місцевого самоврядування. Це означає, що для того, щоб підтримувати бюрократичні робочі процеси в міру можливостей місцевої влади, стратегія управління ризиками повинна враховувати підбір та утримання працівників та використовувати сучасні методи, зокрема технологізація та цифровізація адміністративних процесів, можливість впровадження дистанційних та гібридних посад, надання конструктивного зворотнього зв'язку, щоб працівники могли вчитися та вдосконалювати свої процеси, а також ефективна система мотивації та удосконалення системи перевірки стану здоров'я [2].

Спостереження свідчать, що потребують удосконалення особисті стратегії управління ризиками керівників органів місцевого самоврядування, зокрема впровадження позитивних змін у громаду, таких як удосконалення державних технологій, орієнтованих на виборців, покращення громадських просторів, таких як парки, та заохочення місцевого економічного розвитку, що має відображатися в прес-релізах для покращення відкритості органу місцевого самоврядування.

Ключовим чинником мінімізації ризиків в діяльності місцевого самоврядування є проактивність, а не реактивність, що призведе до підвищення продуктивності для пом'якшення основних ризиків у громаді та стимулювання місцевої економіки.

Список використаних джерел

1. Rothstein, H., Borraz, O., & Huber, M. (2013). Risk and the limits of governance: Exploring varied patterns of risk-based governance across Europe. *Regulation & Governance*. 7(2) 215–235. <https://doi.org/10.1111/j.1748-5991.2012.01153.x>
2. Local Government Risk Management & Mitigation 2023. <https://www.govpilot.com/blog/local-government-risk-management-mitigation-strategy>

Світлана СТАНІСЛАВСЬКА,
молодший науковий співробітник наукового відділу внутрішньої медицини, Державна наукова
установа «Центр інноваційних технологій охорони здоров'я» Державного управління справами

Svitlana STANISLAVSKA,
Junior researcher of the scientific department of internal medicine of the State Scientific Institution «Center of
Innovative Technologies», State Administration of Affairs
<https://orcid.org/0009-0004-6627-0924>

РОЗРОБЛЕННЯ АНТИКРИЗОВОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

DEVELOPMENT OF ANTI-CRISIS TOOLS TO ENSURE THE EFFECTIVENESS OF THE PUBLIC ADMINISTRATION SYSTEM IN THE HEALTHCARE SECTOR OF UKRAINE

The author highlights the healthcare sector's performance dependence on financial support, which serves as a crucial condition for delivering quality medical care to the population. The analysis of the total financial resources within the healthcare system during the period of market transformation reveals financial indicators that reflect how well the healthcare sector is provided with material resources. The increase in public spending in the healthcare sector is influenced not only by the political and ideological context of public policy but also by factors beyond a purely human-centered approach. Traditionally, the level of spending on healthcare is closely tied to the level of GDP development. B Current practices of institutional support of public administration in the healthcare sector involve a high level of mobilization of tax revenues, which are redirected to the medical sector.

Keywords: European Union, national security, medical services, financial indicators, public health.

Виходячи із розуміння публічного управління у сфері охорони здоров'я як стратегічно-детермінантного фактору, який визначає якість життя населення, держава має переорієнтувати свою політику на запровадження результативного інструментарію подолання високого рівня його смертності. У країнах Європейського Союзу смертність у віці від 15-60 років на одну тисячу населення становить приблизно 94 особи, коли у країнах несталої суспільного розвитку такий показник сягає до 360 осіб [1, с. 141]. Виходячи із цього, все більше європейських експертів вказують та структурну залежність результативності функціонування сфери охорони здоров'я від її фінансового забезпечення, що безпосередньо слугує структурною умовою отримання населенням якісної медичної допомоги. З цього приводу А.Вегнер здійснив аналіз загальних фінансових ресурсів системи охорони здоров'я, які супроводжують період ринкових трансформацій через які проходить розвиток держав в постмодерний період. На основі цього він виділив чотири фінансових індикатори, які у найкращий спосіб відображають ступінь забезпечення сфери медичної допомоги матеріальними ресурсами, серед яких: «... загальні витрати на сферу охорони здоров'я в обсягах ВВП; витрати, які бере на себе держава за медичну допомогу; доля витрат держави на охорону здоров'я від загальних витрат державного бюджету; особисті витрати населення на отримання медичних послуг» [2, с. 153].

Це свідчить про те, що навіть незначне скорочення державних витрат на сферу охорони здоров'я, здатне спровокувати низку викликів для результативності її функціонування у напрямку підвищення якості життя населення. За даними ВООЗ, «... у разі використання 2,5% ВВП на сферу охорони здоров'я, населення опиняється в ситуації небезпечного для його життя колапсу, коли втрачаються інституційно-інструментальні передумови результативності

забезпечення якості життя, внаслідок чого збільшується захворюваність та зростають показники смертності. Це відповідним чином провокує ситуацію соціальної та національної небезпеки, коли держава перестає застосовувати свій ресурсний потенціал на користь безпеки життєдіяльності населення, стимулюючи відповідні інституційні виклики у розвитку як системи публічного управління у сфері охорони здоров'я, так і в цілому всієї медичної галузі. Саме тому збільшення витрат держави на сферу охорони здоров'я є запорукою підвищення не лише якості життя населення, але й реалізації інституційного гарантування національної безпеки держави. Наведений вище контекст також підтверджується експертними дослідженнями ВООЗ, яке доводить лінійну залежність між загальними витратами держави на охорону здоров'я та очікуваною тривалістю життя, відповідно до чого «при витраті держави на душу населення 100-500\$ очікувана тривалість життя становить 47-67 років, а при збільшенні затрат до 1000\$ середня тривалість життя збільшується до 70-75 років, а у проміжку 1000-3000\$ середня величина показника збільшується до 75-80 років» [3, с. 704].

При цьому доцільно враховувати також і ту обставину, що збільшення державних витрат у сфері охорони здоров'я визначається не лише політико-ідеологічним контекстом її публічної політики і не залежить виключно від її антропоцентричної орієнтації, оскільки рівень витрат на сферу охорони здоров'я традиційно супроводжується рівнем розвитку ВВП. Однак, з цього приводу Х. Берг формулює інше припущення, що «... розвиток різноманітних перетворень у сфері охорони здоров'я ґрунтується виключно на політичних пріоритетах, а відтак чим вище рівень економічного розвитку держави, тим більше вони витрачають на сферу охорони здоров'я» [4, с. 270].

Варто відзначити, що у більшості держав несталої типу розвитку діє бюджетно-страхова модель фінансування сфери охорони здоров'я, направлена на руйнування традиційної державної моделі і, включаючи включає у себе всі три наведених вище способи ресурсного забезпечення медичної допомоги. З огляду на це, результативність структурно-функціонального призначення публічного управління у сфері охорони здоров'я щодо підвищення якості життя населення ґрунтується на створенні нової моделі його системної організації, враховуючи індикатори наявних методологічних та технологічних проблем розвитку медичної галузі загалом.

Аналізуючи різні експертні підходи до з'ясування результативності реалізації публічного управління у сфері охорони здоров'я як структурно-функціонального засобу підвищення якості життя населення доцільно вказати на відсутність однозначного бачення на проблему фінансування медичної системи. Однак, при цьому найбільш переконливою є позиція експертів, яка спирається на розширення участі держави через відповідні інститути щодо забезпечення гарантій безпеки життєдіяльності населення. Це безпосередньо зумовлене тим, що фінансування державою системи охорони здоров'я слугує вищій результативності досягнення реформаційно-модернізаційних цілей медичної допомоги та реалізації загальнонаціональних пріоритетів у сфері підвищення якості життя населення на умовах дотримання принципів соціальної справедливості. На думку К. Ксу «... саме державне фінансування медичних послуг відповідаючи одночасно економічній ефективності та соціальній справедливості забезпечує досягнення балансу між ними, а відтак слугує результативному розподілу ресурсів між приватними та державними витратами на здоров'я нації як стратегічно важливий пріоритет добробуту постмодерної держави» [5, с. 112].

Саме тому система публічного управління у сфері охорони здоров'я виступаючи визначальним фактором запровадження результативності інструментарію підвищення якості здоров'я населення первинно має формувати сприятливі фінансові умови для цього. Це підтверджується сучасною провідною практикою інституційного забезпечення публічного управління у сфері охорони здоров'я, коли найбільш заможні та сталі держави демонструють надзвичайно високу результативність щодо мобілізації податкових надходжень та їх перенаправлення на медицину.

Список використаних джерел

1. World Health Statistics 2023. 580 p.
2. Wagner A., Graves A., Reiss S., LeCates R., Zhang F., Degnan D. Access to care and medicines, burden of health care expenditures, and risk protection: Results from the World Health Survey. Health Policy. 2011. Vol. 100. P. 151-158. URL: <http://apps.who.int/medicinedocs/documents/s18754en/s18754en.pdf> (дата звернення: 05.12.2024).
3. World health statistics. 2010. 820 p. URL: <https://www.who.int/data/gho/publications/world-health-statistics> (дата звернення: 05.12.2024).
4. Burg H., Calonge S., Christiansen T., Citoni G., Gerdtham U., Gerfin M., Gross L., Hakinnen U., Johnso P., John J., Klavue J., Lachaud C., Lauritsen J., Leu R., Nolan B., Peran E., Pereira J., Propper C., Puffer F., Ro-chaix L., Rodriguez M., Schellhorn M., Sundberg G., Winkelhake O. Equity in the finance of health care: some further international comparisons. Journal of Health Economics. 2019. Vol. 18(3). P. 263-290. URL: http://www.researchgate.net/publication/12762549_Equity_in_the_finance_of_health_care_some_further_international_comparisons (дата звернення: 05.12.2024).
5. Xu K., Evans D., Kawabata K., Zeramdini R., Klavus J., Murray C. Household catastrophic health expenditure: a multi-country analysis. Lancet. 2003. Vol. 362. P. 111-117.

Олександра ТАРАСЕНКО,
аспірантка кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного
управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Oleksandra TARASENKO,
postgraduate student of the Department of Regional Policy of the Educational and Scientific, Institute of Public
Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0009-0007-1198-9175>

Науковий керівник: **Анатолій РАЧИНСЬКИЙ**, д.держ.упр., професор, професор кафедри регіональної
політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського
національного університету імені Тараса Шевченка

УКРАЇНСЬКЕ КУЛЬТУРНЕ ЗАКОНОДАВСТВО: МОВНА СФЕРА

UKRAINIAN CULTURAL LEGISLATION: THE LANGUAGE SPHERE

The author demonstrates that Ukraine, pursuing European Union membership, is making significant progress in reforming various aspects of society, including culture. Language policy stands out among these reforms as one of the most crucial areas. Attention is directed towards the nuances of the Law of Ukraine «On Ensuring the Functioning of the Ukrainian Language as the State Language», adopted in 2019. The Law of 1989 «On Languages in the Ukrainian SSR» introduced specific measures for the development of the Ukrainian language. This law was based on changes in the Soviet Constitution that recognized the state status of the Ukrainian language in Ukraine, which was formally still part of the Soviet Union at the time. It marked the first significant state action to foster the genuine development of the Ukrainian language in an independent Ukraine.

Keywords: European Union, state language, language legislation.

Україна на шляху до Європейського Союзу здійснює відповідні кроки, що передбачають реформування багатьох сфер життєдіяльності, зокрема культурної, яка складає цілий комплекс напрямків, де чи не найголовніший – мовна політика, адже питання розвитку й підтримки державної мови, а також функціонування мов національних меншостей і корінних народів час від часу стає причиною певних політичних колізій.

Проте в цьому проблемному колі головним питанням є підтримка саме української мови як мови титульної нації, що конституційно визнана державною [1].

Майже 30 років після ухвалення Конституції України з декларованою державною мовою чекали ми на окремий Закон України про її підтримку й функціональний розвиток, адже наша національна мова, як й інші місцеві в радянській імперії, була пригнобленою та функціонально звуженою мовою метрополії – російською. Остання панувала в усіх сферах соціуму – від управлінської до освітньої та церковної, і лише в побуті українська мова залишалася активною, хоча з часом – через агресивну російськомовну субкультуру міста – могла би взагалі зникнути.

Тому Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», ухвалений 2019 року, має непересічне значення. У ньому зафіксовано кілька чітких і конкретних положень, спрямованих на підтримку державної мови. Це, зокрема, зобов'язання для всіх публічних осіб використовувати в соціумі українську мову, і коло таких осіб конкретизується – депутати, управлінці, правоохоронці, військові тощо (наочно ми побачили дію цього положення в журналістських інтерв'ю, коли не лише запитання задаються державною мовою, але й відповіді чуємо нею ж, у всякому разі підбираються такі опитувані особи); зобов'язання уникати іншомовного походження, якщо є питомий українськомовний відповідник (і це стосується насамперед російськомовних кальок, якими переповнена ділова й наукова мова);

зобов'язання ставитися до української мови з пошаною, не вживаючи мішаних форм мовлення (зокрема це так званий суржик) [2].

Зазначимо, що серед функціональних здобутків, найбільш наочним є вживання нашої мови в магазинах й інших торговельних установах, де касири й менеджери мусять звертатися до покупців українською, що примушує останніх у всякому разі замислитися, і більшість із них автоматично чи принципово (щоб показати своє вміння) також переходить на державну мову.

А головне те, що це активно відбувається в містах півдня та сходу України, де русифікація досягла найбільшого обсягу.

На академічному рівні мовне законодавство аналізується в Енциклопедії сучасної України (І. Панич та О. Іщенко) із залученням інформації про стан української мови починаючи від численних заборон її публічного використання в російській імперії та інших державах, до складу яких входили українські землі, що цілком слушно називається лінгвоцидом [3].

Першими законами, спрямованими на розвиток української мови як державної, були акти УНР і ЗУНР, за якими вона декларувалася як мова управління, освіти й науки. Надалі в середині 20-х років – зі сталінською «коренізацією» – українська мова також у цих сферах отримала поштовх до розвитку, зокрема на лексикографічному рівні. Проте через кілька років ідею націоналізації було згорнуто, усіх активістів репресовано й ізольовано від «радянського» суспільства (із розстрілами найбільш передових українських митців і науковців).

Потрібно зауважити при всьому, що вся національна (мовна) політика радянської імперії є фейковою, адже тези щодо «вільного воєвиявлення народу», «вільного виходу із союзу», свободи вибору мови навчання, шкільного навчання рідною мовою (наприклад, у Конституції 1978 року) є суто декларативними й жодного реального виявлення не мали – на відміну від аналогічних актів щодо російської мови (скажімо, постанова 1978 року «Про заходи щодо подальшого вдосконалення вивчення і викладання російської мови в союзних республіках» [3].

І лише Закон 1989 року «Про мови в Українській РСР» висунув певні конкретні шляхи розвитку української мови, базовані на змінах у тогочасній ще радянській Конституції, що декларували державний статус нашої мови в тогочасній (формально також радянській) Україні. Ці шляхи мали конкретний часовий термін – 15 років, і загалом були реалізовані. Наприклад, управлінські структури всіх гілок української влади функціонували цією мовою (хіба що без потрібного в такому разі державного та громадянського контролю).

Принципова відмінність між законами 1989 року та 2019-го полягає в зазначенні й російської мови як засобу спілкування управлінців. Тобто 30 років у декларовано незалежній Україні мова колишньої метрополії залишалася десь на поверхні в політичній площині, що активно використовувалося окремими проросійськими силами, які поступово таким чином готували соціальний ґрунт для вторгнення військ російської «федерації» в Україну 2022 року.

Звісно, Закон 2019 року це вторгнення пришвидшив, але він став фактично першим державним актом, який має на меті реальний розвиток української мови в насправді незалежній Україні. Тепер лише потрібно контролювати його виконання на всіх рівнях українського суспільства, дотримуючись усіх положень і принципів.

Список використаних джерел

1. Конституція України. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 28.11.2024).
2. Про забезпечення функціонування української мови як державної. Закон України. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2019. № 21. Ст. 81. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#text> (дата звернення: 28.11.2024).
3. Панич І., Іщенко О. Мовне законодавство. Енциклопедія сучасної України / редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін. ; НАН України, НТШ. К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2019. URL : <https://esu.com.ua/article-68169> (дата звернення: 28.11.2024).

Володимир ХАРЧУН,

аспірант кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Volodymyr KHARCHUN,

postgraduate student of the Department of Public Policy of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0009-0002-7374-2593>

Науковий керівник: **Тетяна ВАСИЛЕВСЬКА**, д.держ.упр., професор, професор кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЦИФРОВІ РІШЕННЯ У ПРОЦЕСАХ ВІДНОВЛЕННЯ МІСТ УКРАЇНИ

DIGITAL SOLUTIONS IN THE PROCESSES OF CITIES RECOVERY IN UKRAINE

The abstracts highlight the processes of urban reconstruction in Ukraine under martial law, which are of a priority and promising nature. The relevance of maintaining efficiency, coordination, purposefulness of actions, openness, transparency, and accessibility for citizens of all urban reconstruction processes is substantiated, especially in the post-war period, given their scale. It is emphasized that an extremely important role in preventing risks in reconstruction processes belongs to information and communication technologies. Integrated digital platforms will be of particular importance, which will allow prioritizing restoration projects, coordinating them and monitoring their implementation, ensuring the interconnection of urban restoration plans, monitoring financial resources and the efficiency of their use. It is substantiated that integrated digital platforms will become additional incentives for the development of Smart cities in Ukraine, which will contribute to their sustainable development and increasing competitiveness.

Keywords: information and communication technologies, digital solutions, recovery, smart city.

Воєнна агресія росії проти України продовжується, проте українські міста, у тому числі деокуповані, розгорнули активну діяльність з відновлення зруйнованої транспортної, енергетичної, комунальної інфраструктури, відбудови житла, освітніх і медичних закладів, створення базових умов для розвитку підприємництва. У багатьох міських громадах розпочато або продовжується робота з підготовки/оновлення стратегій, розробки комплексних планів просторового розвитку, планів відновлення, які спрямовані на чітке визначення першочергових і перспективних напрямів сталого міського розвитку.

Тобто процеси відновлення, у тому числі орієнтовані на майбутнє, в Україні вже відбуваються, а у повоєнний період їх активність зростатиме багатократно. Масштабність процесів відновлення, величезні обсяги фінансових ресурсів, забезпечення їх цільового використання та зосередження на підтримці пріоритетних ініціатив, унеможливлення корупції стануть суттєвими викликами відновлення міських просторів.

Тому все більше актуалізується питання ефективності, координованості, цілеспрямованості дій, відкритості, прозорості, доступності для громадян усіх процесів з відбудови міст.

Надзвичайно важлива роль у вирішенні цієї проблеми належить інформаційно-комунікаційним технологіям, на базі яких створюється можливість оперативно збирати, аналізувати дані щодо руйнувань, спричинених війною, підтримувати платформи громадської участі у процесах відновлення, формувати об'єктивні відкриті бази даних для прийняття різноманітних управлінських рішень, розробки проєктів відбудови та керування їх впровадженням. Експерти KSE Institute наголошують, що «нова система для управління та обліку процесами відновлення має забезпечити найширше охоплення всіх аспектів відновлення

– від надходження фінансування від партнерів та донорів до кінцевого використання коштів. Вона повинна будуватися не «з чистого аркушу», а з використанням існуючих в Україні цифрових рішень (реєстрів, систем, аукціонів тощо) з високими стандартами якості, відкритості, підзвітності та ефективності» [1]. Це означає, що запропонована нова система має спиратися на інтегровані цифрові платформи, які дозволять здійснювати пріоретизацію проєктів відновлення, їх координацію та моніторинг впровадження, забезпечувати взаємозв'язок згаданих вище планувальних документів відбудови та розвитку міст, відслідковувати рух фінансових ресурсів, ефективність їх використання.

Крім прямого ефекту для координації процесів відбудови створення та підтримка інтегрованих цифрових платформ стануть додатковими стимулами для розвитку Smart city в Україні, у яких забезпечення сталого розвитку, підтримка активної міської спільноти, планування та створення комфортних міських просторів, вдосконалення систем управління підтримуються технологічними інноваціями [2]. Ширше впровадження концепції Smart city сприятиме відновленню міст України за принципом «краще, ніж було» та підвищенню їх конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Шаповал Н., Федосеєнко М., Грибановський О. Повоєнне відновлення України. Нові ринки та цифрові рішення. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/09/Digital-instruments-in-Ukrainian-recovery.pdf> (дата звернення 08.12.2024).
2. Мураєв Є. В. Український досвід впровадження концепції смарт-міст: основні досягнення та проблеми. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. № 2. С.91-96.

Мирон ШЕРМЕЙСТЕР,

аспірант кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Myron SHERMEISTER,

postgraduate student of the Department of state administration of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0009-0002-5964-3425>

Науковий керівник: **Костянтин ВАЩЕНКО**, д.політ.н., професор, професор кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В ПРОЦЕСАХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

THE ROLE OF CIVIL SOCIETY IN THE PROCESSES OF POST-WAR RECONSTRUCTION

It was emphasized that from the first days of the full-scale war, civil society became an active participant in the national resistance and assumed an important function in ensuring the stability of the front and rear.

The top 5 spheres of recovery of Ukraine in which civil society organizations participate are identified: reconstruction and repair of residential, educational, medical and social infrastructure; creation of analytical recovery plans and conducting analytical studies; stimulation of «green» recovery; creation of GIS systems/GIS – registers necessary for recovery; expert support of central and local authorities in the course of recovery.

It is emphasized that public organizations promote initiatives aimed at specific local communities and strengthening their capacity.

It is noted that the recommendation on transparency and public participation in international processes remains relevant and needs further implementation.

Keywords: civil society, post-war reconstruction, public policy.

З перших днів повномасштабної війни громадянське суспільство стало активним учасником всенародного опору та взяло на себе важливу функцію щодо забезпечення стійкості фронту і тилу. І тепер, після майже трьох років війни, допомога Силам Оборони з боку громадських організацій продовжує залишатися доволі суттєвою та незамінною, насамперед у складні моменти, коли потрібна невідкладна та оперативна допомога [1].

Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки [2] та плани її реалізації залишаються важливою складовою частиною державної політики щодо підтримки інститутів громадянського суспільства (ІГС), демократичних процесів у країні. Нині здійснюються заходи з імплементації цієї Стратегії у кількох напрямках: «Забезпечення ефективних процедур громадської участі у формуванні та реалізації державної політики на національному та регіональному рівнях, розв'язання питань місцевого значення», «Створення сприятливих умов для формування та інституційного розвитку інститутів громадянського суспільства», «Стимулювання участі інститутів громадянського суспільства в соціально-економічному розвитку України», «Створення сприятливих умов для міжсекторальної співпраці» [1].

Упродовж квітня-травня 2023 року КМІС проводив всеукраїнське комплексне соціологічне дослідження в рамках проєкту USAID «Секторальна підтримка громадянського суспільства в Україні» [3].

У межах дослідження було визначено 27 напрямків реалізації проєктів відновлення в Україні, громадянське суспільство бере участь у 24 сферах: від відновлення будинків та інфраструктури до реабілітації військових.

Топ-5 сфер відновлення України у яких беруть участь ОГС (організації громадянського суспільства):

- відбудова та ремонт житлової, освітньої, медичної та соціальної інфраструктури;
- створення аналітичних планів відновлення та проведення аналітичних досліджень;
- стимулювання «зеленого» відновлення;
- створення ГІС-систем/ГІС – реєстрів, необхідних для відновлення;
- експертна підтримка органів центральної та місцевої влади в ході відновлення [3].

Однією з вимог вступу України до Європейського Союзу є суб'єктність громадянського суспільства. Міжнародні партнери рекомендують залучати громадянське суспільство на всіх етапах відновлення та відбудови, починаючи з перших етапів. Уряд приділяє більше уваги залученню громадськості на етапі планування, зокрема шляхом анонсування громадських обговорень та публічних консультацій. Однак інструменти підзвітності та нагляду недостатньо впроваджені. Громадські організації впроваджують заходи фізичної відбудови та здійснюють моніторинг фінансових потоків на відбудову України в межах грантових проєктів тощо. Водночас зобов'язання державних органів щодо звітності, моніторингу та оцінки залишаються складними [4].

Незалежно від рівня, процес залучення продовжує залишатися формальним. Причинами цього є не лише формальний підхід влади до проведення різноманітних дискусій та консультацій, а й відсутність інтересу з боку громадськості. З огляду на це, широке залучення зацікавлених сторін під час оновлення Державної стратегії регіонального розвитку є досить позитивним.

Рекомендація щодо прозорості та участі громадськості у міжнародних процесах залишається актуальною та потребує подальшої імплементації, а міжнародні партнери мають продемонструвати лідерство та добру волю у забезпеченні таких принципів врядування. МФО залишаються непрозорими з точки зору залучення громадськості. Інші міжнародні процеси принаймні визнають важливість участі громадянського суспільства. Міжвідомча координаційна платформа донорів для України створила власний веб-сайт. Однак веб-сторінка не містить достатньої інформації про фінансові потоки, спрямовані на допомогу Україні, а також не має можливості обробки даних, що перешкоджає обізнаності громадськості, ефективному моніторингу та контролю.

Спостерігається тенденція до співпраці міжнародних партнерів та зосередження своєї уваги на роботі з місцевими громадами та місцевими громадськими організаціями. Зокрема, коли йдеться про реалізацію конкретних проєктів відбудови в місцевих громадах та посилення їхньої спроможності. Громадські організації просувають ініціативи, спрямовані на конкретні місцеві громади та посилення їх спроможності. Є певні зрушення у залученні аналітичного та експертного потенціалу громадськості, у тому числі з питань клімату. Важливу роль тут відіграють проєкти міжнародної технічної допомоги. Однак говорити про те, що така співпраця є системною і добре прописаною, поки що зарано. Від участі громадського сектору у процесах відновлення багато в чому залежить довіра міжнародних партнерів, а також і надання необхідного фінансування на відновлення України. Участь ОГС у реалізації Плану Ukraine Facility стане серйозним іспитом для інститутів громадянського суспільства щодо їхньої спроможності впливу на державну політику [1]. Незалежно від обсягів реалізації раніше запропонованих рекомендацій щодо принципів прозорості та участі громадськості у процесах післявоєнного відновлення та відбудови України, або їх відсутності, вони залишаються актуальними та потребують подальшої імплементації.

Список використаних джерел

1. Стан розвитку громадянського суспільства в Україні у 2023–2024 роках : аналіт. доп. / [Каплан Ю., Скворцова В., Валецький О. та ін.] ; за ред. В. Потапенка, Ю. Каплан, Ю. Тищенко, В. Токмана. Київ. НІСД, 2024. 47 с. <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2024.15>
2. Національна стратегія та плани заходів з її реалізації. <http://surl.li/vvtvbg>
3. Дослідження ініціатив відновлення в Україні та роль громадянського суспільства в процесах відновлення: основні результати комплексного соціологічного дослідження проведеного у квітні-травні 2023. <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1268&page=1>
4. Post-war green reconstruction of Ukraine: processes, stakeholders, public participation. https://ua.boell.org/sites/default/files/2024-05/racse-report_eng_2024-5-13_1-2.pdf.

Наукове видання

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Матеріали Міжнародного круглого столу
до Дня місцевого самоврядування в Україні
(Київ, 5 грудня 2023 р.)

Підп. до друку 12.02.2025.
Ум.-друк. арк. 10,8.

Видавець
Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Навчальна лабораторія методичного
та видавничого забезпечення навчального процесу
03057, Київ, вул. Антона Цедіка, 20.